

**YEREL YÖNETİMLERDE KAMUSAL HİZMET SUNUMUNDA
ETKİNLİK: MALATYA BELEDİYESİNE İLİŞKİN BİR ALAN
ARAŞTIRMASI**

Umut İPEKTEN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Selahaddin BAKAN

**İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim - Öğretim
Yönetmeliği'nin Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı İçin Öngördüğü Yüksek
Lisans Tezi Olarak Hazırlanmıştır.**

Malatya, Ocak- 2011

ONAY SAYFASI

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitümüz Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Umut İPEKTEN tarafından Yrd. Doç. Dr. Selahaddin BAKAN danışmanlığında hazırlanan “Yerel Yönetimlerde Kamusal Hizmet Sunumunda Etkinlik: Malatya Belediyesine İlişkin Bir Alan Araştırması” başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :

Üye :

Üye :

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.... / / 2011

.....

Enstitü Müdürü

Tez çalışmam ve tüm hayatım boyunca desteklerini benden hiç esirgemeyen değerli aileme sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

ONUR SÖZÜ

Yüksek lisans tezi olarak savunduğum, “**Yerel Yönetimlerde Kamusal Hizmet Sunumunda Etkinlik: Malatya Belediyesine İlişkin Bir Alan Araştırması**” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlâk ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde, hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

.... / / 2011

Umut İPEKTEN

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın temelini oluşturan belediyelerin sunmuş oldukları kamusal hizmetlerin etkinliği, vatandaş olarak hepimizi yakından ilgilendirmektedir. Bir belediyenin görev sınırları içinde yaşayan her vatandaş, gün içinde defalarca o belediyenin sunmuş olduğu hizmetlerden faydalanmaktadır ya da o belediyenin görevi olmasına rağmen sunmadığı, eksik veya kalitesiz sunduğu hizmetlerin ve uygulamaların doğurduğu olumsuz sonuçlarla karşı karşıya kalmaktadır. Vatandaş olarak sürekli yararlanmış olduğumuz başlıca belediye hizmetlerine şu şekilde örnek verebiliriz: “Kati atık toplama hizmeti, altyapı (su, kanalizasyon) çalışmaları, üstyapı (kaldırım, yol, çevre düzenlemesi) çalışmaları, kent içi trafik düzenlemesi, imar çalışmaları, kent planlaması çalışmaları...”

Belediyeler yasaların kendilerine vermiş olduğu kamusal hizmetlerin sunumu görevini; geleceği görebilen, ufku geniş yöneticiler liderliğinde ve kalifiye personeller eliyle, çağın gereklerine uygun olarak gerçekleştirmek durumundadır. Bununla birlikte hem belediye içi birimlerle, hem de kente hizmet veren diğer kamu kurum ve kuruluşlarla birlikte, koordineli olarak vatandaşların ve kentin ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde sunulacak kamu hizmetlerinin, başarıya ulaşma şansı çok daha yüksek görünmektedir. Bu şekilde çalışan bir belediyenin sınırları içinde yaşayan vatandaşlar; hem evlerinin içine kadar girebilen, hem de dış dünyada karşılaştıkları belediye hizmetlerinden memnun kalabilir; daha mutlu, huzurlu, güvenli ve sağlıklı bir kentte yaşama şansına sahip olabilirler. Bu doğrultuda belediyeler, ilgili yasalarda kendilerine verilmiş olan görevleri etkin bir biçimde yerine getirmeli ve bu noktada tüm vatandaşlara eşit mesafede durmalıdırlar. Eşit mesafede durmak, her hizmetin her vatandaşa veya her bölgeye aynı şekilde sunulması gerektiğini ifade etmez. Kamusal hizmetlerin niteliğine göre sunum aşamasında farklı uygulamalar söz konusu olabilir. Bu söz konusu kamusal hizmetin niteliği ile ilgili olup vatandaşlara eşit mesafede olma ilkesini zedeleyecek bir unsur değildir. Örneğin, aynı kent içinde doğal gaz ve soba ile ısınan bölgelere itfaiye hizmetlerinin aynı şekilde sunulması doğru değildir. Çünkü sobadan çıkacak yangın ile doğal gazdan çıkacak yangın bir değildir ve yangına müdahale şartları farklılık arz etmektedir. Bu nedenle bu iki bölge yakınında kurulacak itfaiye birlikleri bu bölgelerin niteliğine göre oluşturulmalıdır. Burada vurgulanmak istenen şey, hizmetin niteliğine göre değişebilecek sunum şeklinin ayrımcılığa

dönüşmemesidir. Belediyenin hizmetlerinden faydalanan her vatandaş, belediye ile olan ilişkisinde herkesle aynı noktada olduğunu bilmeli ve hissetmelidir. Belediyeler bunu hizmetlerinden yaralanan her vatandaşa ve her bölgeye eşit mesafede durarak yapabilirler.

Kent atıklarının zamanında toplanmadığı ve günlerce sokakta durduğu, musluklardan akan suyun insanları hasta edebilecek düzeyde sağlıksız olduğu, özel aracınızı park edecek bir otoparkın olmadığı, ailenizle gidip nefes alabileceğiniz modern bir parkın olmadığı, yanlış imar çalışmaları ve kent planlaması sonucu trafiğin arapsaçına döndüğü, yerleşim yerleri ile sanayi ve mezarlık gibi yerlerin iç içe olduğu, esnafın denetlenmediği, tüm kaldırımların işgal edildiği bir kentte hiç kimsenin yaşamak istemeyeceği son derece açıktır.

Aynı yasal mevzuata tabi olmalarına rağmen; bazı kentlerin yaşam kalitesinin çok yüksek olması, bazı kentlerin ise bunun aksine yaşam kalitesinin çok düşük olması, sadece ekonomik ve coğrafi koşullarla açıklanamaz. Öyleyse bunun sebebi nedir? İşte tam da burada “Belediyecilik Kültürü” ve “Kamusal Hizmet Sunumunda Etkinlik” kavramları karşımıza çıkmaktadır. Bu iki kent arasındaki en büyük fark; ağırlıklı olarak belediyelerinden kaynaklanmaktadır. Bu belediyelerden birisi kurumunda belediyecilik kültürünü oluşturmuş ve kamusal hizmet sunumunda etkinlik hususuna dikkat ederken; diğer belediye yaptığı çalışmaları sadece yasaların gereğini yerine getirmek olarak değerlendirmektedir. Bu sebeptendir ki bu çalışmanın bir başka vurgusu da belediyelerin, belediye kültürünü oluşturmak zorunda oldukları ve kamusal hizmet sunumunda etkinlik hususuna hassasiyetle dikkat etmek zorunda olduklarıdır. Belediyecilik kültürü; belediyelerin tüm iş ve işlemlerinde belirli bir standarda sahip olmasını ifade etmektedir. Bu tür belediyelerde, başkan veya çalışanlar değişse bile, belediyenin işleyişinde hiçbir aksama yaşanmaz. Çünkü belediyenin oturmuş bir belediyecilik kültürü vardır ve kurumsallaşmış bir yapı kazanmıştır. Belediyecilik kültürünün oluşmasında mevcut yasal mevzuat, yöneticiler ve çalışanların gayretlerinin yanı sıra, yerel halkın sosyoekonomik yapısı da büyük etki sahibidir. Bir belediyenin, belediyecilik kültürünü oluşturması, kamusal hizmetleri de etkin bir biçimde sunması sonucunu doğuracaktır. Bu açıdan bakıldığında yerel halk, belediyecilik kültürü ve kamusal hizmet sunumunda etkinlik, birbiri ile bağlantılı değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Belediyecilik kültürünü oluşturamayan ve kamusal hizmet sunumunda etkinlik hususunda başarılı olamayan belediyeleri, çağdaş yerel yönetimler anlayışı çerçevesinin içine alabilmek mümkün görünmemektedir. Bunlar daha ziyade 19. yüzyıl yerel yönetimler anlayışı çerçevesinde değerlendirilebilirler.

Belediyelerin sosyal, siyasal ve ekonomik birçok görev ve sorumluluğu olmasına rağmen sadece yukarıda bahsedilen hususlar çerçevesinde düşünüldüğünde bile ne kadar önemli bir pozisyonda oldukları açıkça görülmektedir.

Bu çalışmayla; Malatya kentinde yaşayan ve Malatya Belediyesinin sunmuş olduğu hizmetlerden yararlanan vatandaşlara uygulanan anketin sonuçları ışığında Malatya Belediyesinin yukarıda belirtilen çerçevenin neresinde olduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın en önemli sosyal amacı; hem yönetici düzeyindeki belediye çalışanlarının, hem de vatandaşların belediye hizmetlerine, bu çalışma ile açacağımız yeni pencereden bakabilmelerini sağlamaktır. Bu doğrultuda belediyeciliğin basit bir iş olmadığı ve bir kültür olduğunu; belediyecilik kültürünün oluşturulmasının ve kamusal hizmet sunumunda etkinliği sağlayabilmenin kentin yaşanabilirliği açısından en önemli etkenler olduğunu gösterebilmek, bu çalışmanın bilim dünyasına ve insanlığa yapabileceği en büyük katkı olacaktır.

Bu çalışmanın yazımında Türk Dil Kurumunun 2008 yılında yayımlanan Yazım Klavuzu esas alınmıştır.

Bu tez çalışmasının oluşumu aşamasında; benden desteğini hiç eksik etmeyen ailemin tüm fertlerine; engin bilgi ve tecrübelerini, değerli zamanını benimle paylaşan, yapıcı eleştirileri ve katkılarıyla çalışmama sürekli ışık tutan, mütevazı ve beyefendi kişiliğiyle kendisini sürekli örnek alacağım değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Selahaddin BAKAN' a; yüksek lisans eğitimim süresince kapıları sürekli bana açık olan Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖNEN ve Yrd. Doç. Dr. Metin KIRIMHAN başta olmak üzere tüm hocalarıma ve bu çalışmanın her aşamasında bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşmaktan çekinmeyen, kendisi de bu günlerde Türkçe Eğitimi alanında doktora eğitimine devam eden değerli dostum Sezgin DEMİR' e sonsuz şükranlarımı sunarım.

YEREL YÖNETİMLERDE KAMUSAL HİZMET SUNUMUNDA ETKİNLİK: MALATYA BELEDİYESİNE İLİŞKİN BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Yüksek Lisans Tezi; Yazan: Umut İPEKTEN

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Ocak, 2011

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Selahaddin BAKAN

ÖZET VE ANAHTAR SÖZCÜKLER

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeniden yapılanmaya giden dünya; siyasal, sosyal ve ekonomik değişimlerin de etkisiyle yerel yönetimlere daha çok önem vermeye başlamıştır. Bu dönemde yerel yönetimlerin önem kazanmasının sebebi; savaş sonrası dönemde başta Avrupa olmak üzere, tüm dünyada demokratikleşme çabalarının yoğunlaşması gösterilebilir. Ülkemizde ise yerel yönetimlerin önem kazanması; uluslararası gelişmelerin de etkisiyle; 1961 Anayasası sonrasına denk gelmektedir. 1961 Anayasası'nın 112. maddesinde yer alan “idarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır” hükmü ile 116. maddesinde yer alan “Mahalli idareler, il, belediye ve köy halkının müşterek mahalli ihtiyaçlarını karşılayan ve genel karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileridir.” hükmü Türkiye’de yerel yönetimlerin anayasal güvence altına alındığının bir göstergesi kabul edilmektedir.

Bu çalışmada genel olarak; “belediyecilik kültürü” ve “kamusal hizmet sunumunda etkinlik” kavramları üzerinde yoğunlaşarak, yapılan alan araştırması sonuçları ışığında Malatya Belediyesinin çalışmalarını değerlendirebilmek amaçlanmaktadır. Bu amaçla çalışmanın başlangıç kısımlarında yerel yönetimlerle ilgili mevcut bilgiler ve görüşler doğrultusunda bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Yerel yönetimler ve ağırlıklı olarak da belediyelerle ilgili çizilen bu çerçeve için mevcut yasal mevzuattan ve konunun uzmanlarının bilgi ve görüşlerinden yararlanılmıştır. Yerel yönetimlerin tanıtılmasını, öneminin vurgulanmasını ve faydalarının belirtilmesini takiben Malatya kenti ve Malatya Belediyesi hakkında tanıtıcı açıklamalarda

bulunulmuştur. Çalışmanın daha sonraki bölümlerinde Malatya kentinde yaşayan ve Malatya Belediyesinin sunmuş olduğu hizmetlerden faydalanan üç mahallede yaşayan toplam 150 kişi üzerinde gerçekleştirilen anket çalışması sonuçlarına, Malatya Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğünden ve internet üzerinden Malatya Belediyesinin yapmış olduğu hizmetlere ilişkin elde edilen bilgi ve belgelere dayanılarak, araştırmacının görüş ve deneyimleri doğrultusunda, kentin belediye hizmetleri konusunda hangi noktada olduğu ortaya konulmuştur.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

Merkezden yönetim, yerinden yönetim, yerel yönetimler, belediye.

**THE EFFECTIVENESS OF PUBLIC SERVICE AT LOCAL GOVERNMENT
THE AREA-SEARCH ABOUT MALATYA MUNICIPALITY**

Master thesis; Author: Umut İPEKTEN

İnönü University Social Sciences Institute

Public Administration Department

January, 2011

Adviser: Assistant Professor Selahaddin BAKAN

ABSTRACT AND KEY WORDS

The world that was structured after Secod World War started to give more important to local government by the affects of political, social and economical changes. At that period, the reason why local government came into prominence can be signed as after war term, the struggle of democratization all over the world, especially in Europe. In our country becoming important of local governances coincides that subsequent to 1961 Constitution by the affects of international develops. 112. article of 1961 Constitution that says “ The establishment and duties of administration are based on the essentials of central government and decentralization” and 116. article of 1961 Constitution that says “ Local administrations are the public corporations which cater the needs of the folks of county, municipilaty, village and are elected by the general decision members (organs).” can be accepted a sign of local government are secured under the Turkish Constitution.

In this study generally; the analyse of works of Malatya Municipilaty is had a purpose by the lead of research, by focusing on the concepts of “Municipality Culture” and “Public Service Effectiveness”. By this aim, at the beginning of the thesis, a frame was done about local government by the directions of present knowledges and views. For this frame that was done more about municipalities and local government, present legal objects and the experts’ knowledges and views were provided. By the following of the presentation of local government, stressing of their importance and also designation of their uses, some explanations about Malatya and Malatya Municipality were placed. Next parts of the thesis, which level of the city about municipality services was manifested by the directions of researcher’s views and experiments and also it was depended on the result of questionnaire that was done by total 150 people who live in 3 streets of Malatya, datas and documents about the services of Malatya Municipality that

were obtained by researching on internet and Malatya Municipality Public Relations Service.

KEY WORDS

Central government, decentralization, local government, municipality.

**YEREL YÖNETİMLERDE KAMUSAL HİZMET SUNUMUNDA ETKİNLİK:
MALATYA BELEDİYESİNE İLİŞKİN BİR ALAN ARAŞTIRMASI**

Umut İPEKTEN

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ONUR SÖZÜ	i
ÖN SÖZ	ii
ÖZET VE ANAHTAR SÖZCÜKLER	v
ABSTRACT AND KEY WORDS	vii
İÇİNDEKİLER	ix
ÇİZELGELER DİZELGESİ	xiii
GRAFİKLER DİZELGESİ	xv

BİRİNCİ KESİM

ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU, DENENCCELERİ, AMACI VE YÖNTEMİ	1
1. 1. Araştırmanın Konusu ve Önemi	1
1. 2. Araştırmanın Denenceleri	3
1. 3. Araştırmanın Amacı	3
1. 4. Araştırmanın Yöntemi	4
1. 5. Araştırmanın Bilgi Derleme ve İşleme Araçları	4
1. 6. İşlevsel Kavram Tanımları	5
1. 7. Araştırmanın Sunuş Sırası	6

İKİNCİ KESİM

YEREL YÖNETİMLER VE KAMU HİZMETİ

2. YEREL YÖNETİMLER VE KAMU HİZMETİNE İLİŞKİN TEMEL	
KAVRAMLAR	8
2. 1. Yerel Yönetimlerin Tanımı	8
2. 2. Yerel Yönetimlerde Kamu Hizmeti	11
2. 2. 1. Kamu Hizmetinin Tanımı	11
2. 2. 2. Kamusal Hizmet Sunumunda Etkinlik	15
2. 3. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Sübsidiarite İlkesi	18
3. MERKEZDEN YÖNETİM VE YERİNDEN YÖNETİMİN	
SINIFLANDIRILMASI VE ÖZELLİKLERİ	25
3. 1. Merkezden Yönetim.....	26
3. 1. 1. Merkezden Yönetimin Tanımı ve Türleri.....	26
3. 1. 1. 1. Siyasi Yönden Merkezden Yönetim	28
3. 1. 1. 2. İdari Yönden Merkezden Yönetim	28
3. 1. 2. Merkezden Yönetimin Özellikleri, Yararları ve Sakıncaları	29
3. 1. 2. 1. Merkezden Yönetimin Özellikleri	29
3. 1. 2. 2. Merkezden Yönetimin Yararları	30
3. 1. 2. 3. Merkezden Yönetimin Sakıncaları	31
3. 1. 3. Yetki Genişliği İlkesi	32
3. 2. Yerinden Yönetim	34
3. 2. 1. Yerinden Yönetimin Tanımı ve Türleri.....	34
3. 2. 1. 1. Siyasi Yönden Yerinden Yönetim	35
3. 2. 1. 2. İdari Yönden Yerinden Yönetim	36
3. 2. 1. 2. 1. Hizmet Yönünden Yerinden Yönetimler	37
3. 2. 1. 2. 2. Yer Yönünden Yerinden Yönetimler	38
3. 2. 2. Yerinden Yönetimin Özellikleri, Yararları ve Sakıncaları	39
3. 2. 2. 1. Yerinden Yönetimin Özellikleri	39
3. 2. 2. 2. Yerinden Yönetimin Yararları	40
3. 2. 2. 3. Yerinden Yönetimin Sakıncaları	41

4. YEREL YÖNETİMLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	44
4. 1. Yerel Yönetimlerin Dünyadaki Gelişim Süreci	44
4. 2. Yerel Yönetimlerin Türkiye'deki Gelişim Süreci	50
4. 2. 1. Cumhuriyet Öncesi Dönem	50
4. 2. 2. Cumhuriyet Dönemi	56
5. YEREL YÖNETİMLERİN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI	62
5. 1. Belediyelerin Görev, Yetki ve Sorumlulukları	62
5. 2. Büyükşehir Belediyelerinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları.....	69
5. 3. İl Özel İdarelerinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları	73
5. 4. Köylerin Görev, Yetki ve Sorumlulukları	77

ÜÇÜNCÜ KESİM

MALATYA BELEDİYESİNİN SUNMUŞ OLDUĞU KAMUSAL HİZMETLERİN ETKİNLİĞİNE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME

6. MALATYA KENTİ VE MALATYA BELEDİYESİ HAKKINDA AÇIKLAMALAR	83
6. 1. Malatya Kentinin Tanıtılması	83
6. 1. 1. Malatya Kentinin Tarihteki Yeri ve İsmi	83
6. 1. 2. Malatya Kentinin Demografik Özellikleri	86
6. 1. 3. Malatya Kentinin Doğal Çevre Özellikleri	91
6. 1. 4. Malatya Kentinin Yapay Çevre Özellikleri	93
6. 1. 5. Malatya Kentinin Sosyal ve Kültürel Özellikleri	96
6. 1. 6. Malatyalı Önemli İsimler	98
6. 2. Malatya Belediyesinin Tanıtılması	101
6. 2. 1. Malatya Belediyesinin Tarihi Gelişim Süreci	101
6. 2. 2. Malatya Belediye Başkanları ve Görev Yaptıkları Dönemler	102

6. 2. 3. Malatya Belediyesine ve Kente Yapılan Önemli Yatırımlar ve Çalışmalar	104
6. 3. Sübsidiarite İlkesinin Malatya Açısından Uygulanabilirliği	106
7. MALATYA BELEDİYESİNİN 28.03.2004- 29.03.2009 TARİHLERİ ARASINDA SUNMUŞ OLDUĞU KAMUSAL HİZMETLERİN ETKİNLİĞİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK YAPILAN BİR ANKET DEĞERLENDİRMESİ	109
7. 1. Anket Sonuçlarının Genel Değerlendirilmesi	109
7. 2. Anket Sonuçlarının Madde Düzeyinde Değerlendirilmesi	115
 DÖRDÜNCÜ KESİM GENEL DEĞERLENDİRME 	
8. BULGULAR, ÖNERİLER VE GENEL SONUÇ	148
8. 1. Bulgular	148
8. 2. Öneriler	149
8. 3. Genel Sonuç	152
 EKLER	 157
EK-1: ANKET FORMU	157
KAYNAKÇA	161

ÇİZELGELER DİZELGESİ

Çizelge 1: Malatya Belediyesi Çalışmalarına İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait	
Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	111
Çizelge 2: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 1'e İlişkin Katılımcı Görüşlerine	
Ait Varyans Analizi Sonuçları	115
Çizelge 3: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 2'ye İlişkin Katılımcı Görüşlerine	
Ait Varyans Analizi Sonuçları	117
Çizelge 4: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 3'e İlişkin Katılımcı Görüşlerine	
Ait Varyans Analizi Sonuçları	120
Çizelge 5: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 4'e İlişkin Katılımcı Görüşlerine	
Ait Varyans Analizi Sonuçları	122
Çizelge 6: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 5'e İlişkin Katılımcı Görüşlerine	
Ait Varyans Analizi Sonuçları	123
Çizelge 7: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 6'ya İlişkin Katılımcı Görüşlerine	
Ait Varyans Analizi Sonuçları	125
Çizelge 8: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 7'ye İlişkin Katılımcı Görüşlerine	
Ait Varyans Analizi Sonuçları	126
Çizelge 9: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 8'e İlişkin Katılımcı Görüşlerine	
Ait Varyans Analizi Sonuçları	128
Çizelge 10: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 9'a İlişkin Katılımcı Görüşlerine	
Ait Varyans Analizi Sonuçları	129
Çizelge 11: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 10'a İlişkin Katılımcı Görüşlerine	
Ait Varyans Analizi Sonuçları	131
Çizelge 12: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 11'e İlişkin Katılımcı Görüşlerine	
Ait Varyans Analizi Sonuçları	132
Çizelge 13: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 12'ye İlişkin Katılımcı Görüşlerine	
Ait Varyans Analizi Sonuçları	134
Çizelge 14: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 13'e İlişkin Katılımcı Görüşlerine	
Ait Varyans Analizi Sonuçları	135
Çizelge 15: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 14'e İlişkin Katılımcı Görüşlerine	
Ait Varyans Analizi Sonuçları	137

Çizelge 16: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 15'e İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları	139
Çizelge 17: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 16'ya İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları	140
Çizelge 18: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 17'ye İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları	142
Çizelge 19: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 18'e İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları	143
Çizelge 20: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 19'a İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları	145
Çizelge 21: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 20'ye İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları	146
Çizelge 22: Bulgular ve Öneriler Karşılaştırma Çizelgesi	152

GRAFİKLER DİZELGESİ

Grafik 1: Malatya'nın Yıllara Göre Nüfusu	87
Grafik 2: Malatya'nın Yıllara Göre Kent Nüfusu	88
Grafik 3: Malatya'nın Nüfus Yoğunluğu	90

BİRİNCİ KESİM

ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

Birinci kesim, araştırmanın tanıtım aşaması olup; bir bölümden oluşmaktadır.

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU, DENENCELERİ, AMACI VE YÖNTEMİ

Birinci bölüm, araştırmanın konusu ve önemi, denenceleri, amacı, yöntemi, bilgi derleme ve işleme araçları, kavram tanımları ve sunuş sırasından oluşmaktadır.

1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi

Bu araştırmanın konusunu; “belediyecilik kültürü” ve “kamusal hizmetlerin sunumunda etkinlik” kavramlarının tanıtılması ve öneminin vurgulanmasının yanı sıra, 28.03.2004 ve 29.03.2009 tarihleri arasındaki beş yıllık dönemde Malatya Belediyesinin sunmuş olduğu kamu hizmetlerinin, yapılan alan araştırmasının sonuçları ışığında değerlendirilmesi oluşturmaktadır. Bu yolla, Malatya Belediyesinin kamusal hizmet sunumunda hangi noktada olduğu ortaya koyulmaya çalışılmaktadır.

Kamu hizmeti kavramı çok geniş bir alanı kapsadığından; bu hizmetlerin hepsini birden bu çalışmada değerlendirmek olanaksızdır. Bununla beraber çalışmanın çerçevesini belirleyebilmek için zaman konusunda da bir sınırlama yapmak zorunda kalınmıştır. Bu nedenle çalışmada; Malatya Belediyesinin sunmuş olduğu kamu hizmetleri değerlendirilirken; imar, su, kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel altyapı hizmetleri ile temizlik ve katı atık, kent içi trafik, park ve yeşil alanlar gibi kentsel hizmetler üzerinde ağırlıklı olarak durulmuştur. Bu çalışma 28.03.2004 ve 29.03.2009 tarihleri arası dönemi kapsamaktadır. Bu doğrultuda, 28.03.2004 ve 29.03.2009 tarihleri arasını içeren dönemdeki hizmetler değerlendirilmiştir.

Bu çalışma; merkezden yönetimin önemini yitirmeye başladığı ve hizmetin vatandaşa en yakın yerden en az maliyetle verilmesi özüne dayanan yerinden yönetimin artılarının görülmeye başlandığı günümüzde; demokrasinin de önemli unsurlarından birini oluşturan yerinden yönetimin işlevselliğinin ne seviyede olduğunu ölçebilmek açısından, büyük önem arz etmektedir.

Merkezden yönetim esasına göre sunulan hizmetler zaman, mekân, maliyet ve etkinlik gibi önemli konularda genellikle olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle hizmetlerin; ihtiyacın olduğu yerde ve zamanda, daha az bir maliyetle ve daha kaliteli bir şekilde verilmesi esasına dayanan, merkezden yönetime göre daha demokratik olan yerinden yönetime daha çok önem verilmeye başlamıştır. Demokratik ülkelerin büyük bir çoğunluğunda uygulama alanı bulan yerinden yönetim; son dönemlerde başarıyla kazanmakla beraber, dünya çapında olduğu gibi ülkemizde de 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren artan oranda uygulama alanı bulmuştur. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde; kentleşmenin hızla artması, refah seviyesinin yükselmesi, nüfusun artması, sosyal yapının değişmesi, siyasi yapı ve işleyişinin değişmesi vb. etkenler nedeniyle hem nitel hem de nicel açıdan hızla artan ve çeşitlenen yerel ihtiyaçların etkin bir şekilde karşılanmasıyla yükümlü olan yerel yönetimlerin önemi iyiden iyiye artmıştır.

Gerek merkezden, gerekse yerinden yönetimin olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. Merkezden yönetim uygulamalarının sürekli olumsuz sonuçlar doğurduğunu söylemek doğru değildir. Bu nedenle, yukarıda merkezden yönetim uygulamalarının olumsuz sonuçları belirtilirken “genellikle” ifadesi kullanılmıştır. Merkezden yönetimin ülke çapında verdiği olumlu hizmetlerin; kalite, fiyat ve uygulama açısından bir bütünlük; yani belli bir standart içinde olması merkezden yönetimin olumlu bir tarafı olarak görülebilir. Hem merkezden yönetimin hem de yerinden yönetimin olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde her ikisi de açıklanırken konunun olumlu ve olumsuz tüm yönleri ele alınmaya çalışılmıştır. Hem yerinden yönetim, hem de merkezden yönetim uygulamalarının olumlu ve olumsuz yönleri olduğundan, bu ikisinin birbirinden tamamen kesin çizgilerle ayrılmadan, birbirini tamamlayıcı nitelikte olduklarını söylemek daha yapıcı bir yaklaşım olacaktır.

Belirli bir dönemin inceleneceği bu çalışmada; yerel halkın ihtiyaçlarını, yasaların kendisine verdiği görev ve sorumluluklar doğrultusunda yerine getirmekle yükümlü olan Malatya Belediyesinin, iki seçim arasındaki dönemde bu görev ve sorumlulukları ne oranda yerine getirdiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu değerlendirilmeyi yaparken; uygulanan anket çalışmasının sonuçları, araştırmacının gözlemleri ve yerel yönetimler alanındaki temel bilgilerden yararlanılmıştır. Bu

de erlendirmenin; yerinden yönetimin en önemli sacayaklarından birisi olan belediyelerin, Türkiye'deki mevcut durumu hakkında önemli bilgilerin ve sonuçların ortaya konulması ve bu doğrultuda çalışmanın bilime katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Denenceleri

Araştırmanın denenceleri aşağıda sıralanmıştır:

Denence 1: Malatya Belediyesinin belediyeçilik kültürünü oluşturamaması ve kamu hizmetlerinin sunumunda etkinlik ilkesini gerçekleştirememesi, kentin ve yerel halkın ihtiyaçlarının karşılanması için sunulan kamu hizmetlerinin memnuniyetle karşılanmasını zorlaştırmaktadır.

Denence 2: Malatya Belediyesinin uyguladığı yönlü politikalar kenti tek merkezli hale getirmiştir.

Denence 3: Uygulanan yönlü politikalar ve tek merkezlilik; kent içi trafik sorununu doğurmuştur.

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Malatya Belediyesinin belediyeçilik kültürünü oluşturup oluşturmadığının ve kamu hizmeti sunumunda etkinlik kavramına önem verilip verilmediğinin, bu doğrultuda yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik sunmuş olduğu kamu hizmetlerinden vatandaşların memnun olup olmadıklarının belirlenmesidir. Bu doğrultuda Malatya Belediyesinin sunduğu kamusal hizmetlerin etkinliği incelenmiştir. Daha ayrıntılı bir ifadeyle belirtmek gerekirse; Malatya kentindeki, Malatya Belediyesinin sunmuş olduğu kamusal hizmetlerden yararlanan üç ayrı mahalle üzerinde yapılan anket çalışmasının sonuçları ışığında, Malatya Belediyesinin sunmuş olduğu kamusal hizmetlerin, yerel ve vatandaşların ihtiyaçlarına ne oranda cevap verdiği ortaya konularak alana katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Bununla birlikte vatandaşların yerel nitelikteki kamusal ihtiyaçlarını karşılama gibi bir görevi bulunan belediyelerin ve sunmuş oldukları kamusal hizmetlerin yerinden yönetim içinde ne kadar önemli bir noktada bulunduğu ve gerçeğini göz önüne sermek bu çalışmanın bir başka amacıdır.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, Malatya kentinin ve yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi incelendi inden tarihsel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Malatya Belediyesinin ve Türkiye'deki belediyeciliğin günümüzdeki durumu; yapılan belediye çalışmalarının yeterliliği ve sonuçları açısından ortaya konuldu undan betimsel araştırma yöntemine başvurulmuştur. Çalışmanın geçerliliği açısından araştırmacı tarafından bir alan araştırması yapılmış ve 150 kişiye yönelik anket uygulanmıştır.

1.5. Araştırmanın Bilgi Derleme ve İşleme Araçları

Araştırmanın altyapısının güvenilirliği ve sağlamlığı açısından bilgi toplama ve derleme amacıyla kaynakların çeşitliliğinin fazla olmasına özen gösterilmiş, konusunda uzman sayılan yazar ve araştırmacıların eserlerinden yararlanılmıştır. Her bilimsel araştırmada olduğu gibi bu araştırmanın da en önemli amaçlarından biri olan bilgi toplama ve derleme amacıyla, literatürde yerel yönetimler konusunda uzman olarak kabul edilen yazar ve araştırmacıların kitaplarından; araştırma konusu ile alakalı yayınlanmış olan tez, makale ve bilimsel araştırmalardan, yine araştırma konusu ile alakalı bilgi, belge ve araştırma sonuçlarını içeren web sayfalarından ve yasal mevzuattan yoğun bir şekilde yararlanılmıştır.

Yukarıda belirtilen kaynakların yanı sıra; araştırmanın geçerliliği ve özgünlüğü açısından, Malatya kent sınırları içindeki ekonomi, sosyal ve eğitimdeki farklılıklarını temel alınarak sınıflandırılan Tandoğan Mahallesi, İnderesi Mahallesi ve Zafer Mahallesi olmak üzere üç ayrı mahallede anket yapılmıştır. Örneklem modeliyle seçilmiş her mahalleden 50 olmak üzere toplam 150 kişinin katılımıyla; Malatya Belediyesinin iki seçim dönemi arasında yapılmış olduğu çalışmaların değerlendirilmesi özünü taşıyan bir anket çalışması yapılmıştır. Çalışmanın tarafsızlığını pekiştirmek amacıyla anket çalışmasının hazırlanmasında yasal mevzuattan yararlanılmıştır. Örnek mahallelerin seçiminde ise ekonomik durum, sosyal yapı ve eğitim düzeyleri göz önüne alınarak üç farklı sınıflandırılmıştır. Bu sınıfların ekonomik durum, sosyal yapı ve eğitim düzeyi bakımından alt, orta ve üst seviyede oldukları kabulüyle anket çalışması uygulanmıştır. Mahallerin sınıflandırılmasında; çeşitli kamu kurumlarından ve üniversitede görev yapan

akademik personelden alınan görüşleri ile araştırmacının bu konudaki görüş ve tecrübeleri etken olmuştur. Üç farklı gruba anket çalışması uygulanarak; belediye hizmetlerinin vatandaşlara ulaşması amacıyla herhangi bir ayrımcılık yapılmadığının ortaya konulması ve belediye çalışanlarına çok farklı açılardan bakılarak önemli pencerelerin açılması hedeflenmiştir. Anket çalışması on günlük süre içerisinde bizzat araştırmacının öncülüğünde uygulanmıştır.

Yukarıda sayılanları da Malatya Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğünden ilgili döneme ait elde edilen bilgi ve belgeler de çalışmaya ışık tutmuştur. Konu ile alakalı yapılan anket çalışmasının sonuçları ve Malatya Belediyesinden alınan ilgili döneme ait bilgi ve belgeler; konu ile ilgili temel bilgiler ışığında değerlendirilmiştir, araştırmacının görüş ve önerilerinin de katkısıyla çalışmaya özgün bir nitelik kazandırılmaya çalışılmıştır.

1.6. İşlevsel Kavram Tanımları

Araştırmanın içinde sıkça kullanılan kavramlar ve tanımları aşağıda açıklanmıştır.

Merkezden Yönetim: “Yürütme erkinin bir ülkenin başkentinde alkonulmasını, yerel yönetim birimlerine vargı özerkliği tanınamayı gerektiren yönetim anlayışı” (Keleş, 1998:107).

Halil NADAROLU'nun merkezden yönetim konusundaki tanımı şu şekildedir (Nadarolu, 2001: 20): “Her devlette var olması doğal olan yasama, yürütme ve yargıya ilişkin tüm yetkiler, kısacası kamu gücünün tamamı, merkezi bir otoritede toplanır ve her iş merkezden yönetilirse merkeziyetçi bir sistemin varolduğunu anlarız”

Yerinden Yönetim: “Yürütme erkinin belli ölçülerle özeysel yönetim ile yerel yönetim birimleri arasında bölünmesini ve bir bölüm yetkilerin yerel birimler eliyle kullanılmasını gerektiren yönetim anlayışı” (Keleş, 1998: 145).

Yerel Yönetim: “Özeysel yönetimin dışında, yerel bir topluluğun ortak gereksinimlerini karşılamak amacıyla, vargı örgenlerini doğrudan doğruya halkın seçtiği, demokratik ve özerk kuruluştur. Halkın yönetime katılmasına olanak veren, kendi eliyle seçtiği yerel örgenlerce yönetilmesini içeren yönetim biçimi” (Keleş, 1998: 144).

Belediye: 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belediye u ekilde tanımlanmıştır (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html>, 2010): “Belde sakinlerinin mahalli mü terek nitelikteki ihtiyaçlarını kar ılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek olu turulan, idari ve mali özerkli e sahip kamu tüzel ki isini ifade eder.”

1.7. Araştırmanın Sunuş Sırası

Ara tırmanın sunu sırası u ekildedir:

Ara tırma dört kesim sekiz bölümden olu maktadır.

Ara tırmanın “ ARA TIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR” ba lıklı birinci kesimi bir bölümden olu maktadır.

Ara tırmanın “Ara tırmanın Konusu, Denenceleri, Amacı ve Yöntemi” ba lıklı birinci bölümünde, sırasıyla ara tırmanın konusu ve önemi, ara tırmanın denenceleri, ara tırmanın amacı, ara tırmanın yöntemi, ara tırmanın bilgi derleme ve i leme araçları, ara tırmanın kavram tanımları ve ara tırmanın sunu sırası hakkında açıklamalarda bulunulmu tur.

Ara tırmanın “YEREL YÖNET MLER VE KAMU H ZMET ” ba lıklı ikinci kesimi dört bölümden olu maktadır.

Ara tırmanın ikinci kesimi, Yerel Yönetimler ve Kamu Hizmetine li kin Temel Kavramlar, Merkezden Yönetim ve Yerinden Yönetimin Sınıflandırılması ve Özellikleri, Yerel Yönetimlerin Tarihsel Geli imi, Yerel Yönetimlerin Görev, Yetki ve Sorumlulukları olmak üzere dört bölümden olu maktadır.

Ara tırmanın “MALATYA BELED YES N N SUNMU OLDU U KAMUSAL H ZMETLER N ETK NL NE YÖNEL K B R DE ERLEND RME” ba lıklı üçüncü kesimi iki bölümden olu maktadır.

Ara tırmanın üçüncü kesimi; Malatya Kenti ve Malatya Belediyesi Hakkında Açıklamalar ve Malatya Belediyesinin 28.03.2004 - 29.03.2009 Tarihleri Arasında Sunmu Oldu u Kamusal Hizmetlerin Etkinli ini Ölçmeye Yönelik Yapılan Bir Anket De erlendirmesi ba lıklı iki bölümden olu maktadır.

Ara tırmanın “GENEL DE ERLEND RME” ba lıklı dördüncü kesimi bir bölümden olu maktadır.

Ara tırmanın dördüncü kesimi; Bulgular, Öneriler ve Genel Sonuç başlıklı bir bölümden oluşmaktadır.

İKİNCİ KESİM

YEREL YÖNETİMLER VE KAMU HİZMETİ

Ara tırmanın ikinci kesimi; yerel yönetimler, kamu hizmeti, merkezden yönetim ve yerinden yönetime ilişkin temel bilgilerin verildiği dört bölümden oluşmaktadır.

2. YEREL YÖNETİMLER VE KAMU HİZMETİNE İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR

Bu bölümde yerel yönetimler ve kamu hizmeti konusunda tanıtıcı bilgiler verilmiş, konu ile ilgili yasal mevzuat incelemesi yapılarak; yerel yönetimler konusunda önemli yerini alan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik artışı ve Subsidiarite ilkesi ile ilgili bilgiler aktarılmıştır.

2.1. Yerel Yönetimlerin Tanımı

Yerel yönetimler; merkezi otoritenin hiyerarşisi dışında belirli bir bölge veya belirli bir hizmet temelinde örgütlenmiş, kamusal ihtiyaçlara zamanında ve yerinde hizmetler sunabilmek için yine yerel halkın seçtiği organlar tarafından yönetilen; mali ve idari özerkliğe sahip olan kamu tüzel kişilerini ifade eder (Keleş, 2009: 21-23). Yerel yönetimler; bu anlamda yerinden yönetimin uygulama alanı olurlar.

Yerel yönetim; Kentbilim Terimleri Sözlüğü'ne göre (Keleş, 1998: 144), “1- Özeysel yönetimin dışında, yerel bir topluluğun ortak gereksinimlerini karşılamak amacıyla, varlığı örgütlenmiş olduğundan dolayı halkın seçtiği, demokratik ve özerk kurulu. 2- Halkın yönetime katılmasına olanak veren, kendi eliyle seçtiği yerel örgütlerce yönetilmesini içeren yönetim biçimi” olarak tanımlanmaktadır.

Keleş'in yukarıdaki birinci tanımında; yerel yönetimlerin idari özerkliği dikkati çekerken, ikinci tanımında ise yerel yönetimlerin halkın yönetime katılımını sağlaması bakımından demokratik bir uygulama imkanı vermesi özelliği ön plana çıkmaktadır.

1982 Anayasası yerel yönetimleri, mahalli idareler olarak adlandırmış ve 127. maddede mahalli idareler hakkında bir düzenleme getirmiştir. 1982 Anayasası'nın

127. maddesi mahalli idareleri u ekilde tanımlamaktadır (<http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=template&id=188&lang=0>, 2010): “Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî mü terak ihtiyaçlarını kar ılamak üzere kurulu esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek olu turulan kamu tüzelki ileridir.”

Yerel yönetimler konusunda bir ba ka açıklayıcı tanım da Erbay ARIKBO A tarafından u ekilde yapılmı tır (Bozlan ve Demirkaya, 2008: 157): “Yerel yönetimler, yetkili oldukları co rafi alandaki çe itli kamu hizmetlerini sunma yetki ve sorumlulu u ile donatılan ve bu amaçla kendilerine idari ve mali özerklik tanınan kurulu lardır.”

Yerel yönetimlerin tanımlarında dikkat çeken en önemli ortak özellik, özerklik artıdır. Bu nedenle yerel yönetimlerin en önemli özelli i özerk olmalarıdır. Merkezi idarenin hiyerar isı dı nda örgütlenmi olan yerel yönetimler idari ve mali özerkli e sahip kamu tüzel ki ileridir. Yerel yönetimler, siyasal yerinden yönetimi benimsemi olan ülkelerde yasama ve yargı konularında da bir kısım özerkli e sahip olabilmektedirler (Eryılmaz, 2005: 67-69). Yalnız bu uygulama çalı manın kapsamı dı nda kaldı ndan ayrıntılı inceleme yapılmamı tır.

Yerel yönetimler sorumluluk alanlarındaki yerel halkın ihtiyaçlarını kar ımlarken merkezden herhangi bir onay alma ihtiyacı hissetmezler. Mali açıdan, merkezden izin almadan o yörenin ihtiyaçları do rultusunda harcama yapabilirler. Bu özellik yerel yönetimlerin idari ve mali özerkli inden ileri gelmektedir. Yerel yönetimlerin bu idari ve mali özerkli i bir ba ımsızlık anlamına da gelmemelidir. Yani yerel yönetimler ba ımsız de il sadece özerktir. Ba ımsızlık çok daha ba ka bir kavramdır. Ba ımsızlık hiçbir eye, hiçbir yere ba lı olmadan sınırsız hareket edebilme özgürlü ünü ifade eder. Yerel yönetimlerdeki özerklik bundan farklıdır. Yerel yönetimler sınırları yasalarla çizilmi olan çerçeve içinde karar alma özgürlü üne ve mali özerkli e sahip kamu tüzel ki ileridir. Bu noktada dikkat çeken bir unsur; yerel yönetimlerin mevcut yasalarla sınırlarının belirlenmi olmasıdır. Bu nedenle burada bir ba ımsızlıktan de il sadece bir özerklik kavramından bahsedilebilir. Yasaların kendilerine çizmi oldu u sınırlar içinde istedikleri kararları alıp uygulayabilirler. Bunun için merkezden onay almaya ihtiyaçları yoktur (Kele , 2009: 52-63).

Yerel yönetimlerin bir di er özelli i de kamu tüzel ki ili i olmalarıdır (Gözübüyük, 1995: 38). Yerel yönetimlerin kamu tüzel ki iliklerinden olu aca ı, yukarıda da belirtildi i üzere 1982 Anayasası'nın 127. maddesinde net bir dille ifade edilmi tir.

Yerel yönetim tanımlarının bir di er ortak yönü ise karar organlarının seçimle i ba ına gelmesidir. Yerel halkın ihtiyaçlarını kar ılamakla yükümlü yerel yönetimlerin karar organları, yine o yerel halkın seçti i ki ilerden olmaktadır. Yerel yönetimlerin en dikkat çekici özelliklerinden birisi de budur. Bu sayede vatandaşlar; bölgeyi, yerel halkı, yerel ihtiyaçları, yerel sıkıntıları bilen ki ileri seçerek yerel yönetimlerin karar organlarını olu turmaktadırlar. Böylelikle yerel halk istedi i ki iyi yani mevcut ihtiyaçlarını kar ılayabilecek inen inandı ı ki iyi, kendi sorunlarını çözebilecek koltu a oturabilmektedir. Bu nedenle yerel yönetimler demokrasi açısından da önemli bir noktada bulunmaktadır (Kele , 2009: 63-73).

Yerel halk yöneticisini bire bir kendisi seçmekte ve ona sürekli yakın pozisyonda olabilmektedir. Bu sayede bölgenin ve yerel halkın ihtiyaçları do rultusunda yerel yöneticileri yönlendirme ve baskı yapabilme ansına sahiptir. Tabii ki bu sadece i in teorik kısmı, uygulamada bunun ne kadar sa lıklı i ledi i tartışma konusudur. Acaba gerçekten yerel halk, istedi i ki iyi yöneticisi olarak seçebiliyor mu? Kendi sorunlarını çözebilece ine inandı ı do ru ki ileri yerel yönetimlerin ba ına getirebiliyor mu? Yoksa siyasi partilerin liderleri ve ileri gelenleri bölge hakkında hiç bilgisi olmamasına ra men, bölgenin nabzını ölçmeden, yerel istekleri göz ardı ederek, siyasi emeller ve rantlar u runa kendi belirledikleri kukla yönetici adaylarını mı yerel yönetimlere yönetici yapmak zorunda bırakıyorlar? Genel seçimler ve yerel seçimler bu noktada göz ardı edilemeyecek derecede bir yanlı uygulama içerisindedir. ekil olarak her ne kadar demokratik görünse de aslında demokrasi ile hiç uyu mayan bir uygulama söz konusudur. Genel ve yerel seçimler çok farklı bir bilim dalına hitap etti i için, burada ayrıntılı bir inceleme yapılması olanaksız görünmektedir. Ama konumuzla alakalı olan kısmı, yani yerel yöneticilerin seçimle i ba ına gelmesi bakımından, seçim yasalarının bir an önce gözden geçirilmesi ve daha demokratik uygulamalara geçilmesi art görünmektedir. Ayrıca seçim sistemi, ba lı ba ına özellikle de adayların belirlenme

ekilleri göz önüne alınarak bilimsel bir ara tırma ile incelemeye alınması bilim ve insanlık adına atılacak önemli bir adım olacaktır.

2.2. Yerel Yönetimlerde Kamu Hizmeti

Bu bölümde, yerel yönetimler açısından kamu hizmeti ve kamu hizmeti sunumunda etkinlik kavramlarına yönelik açıklayıcı bilgiler verilmiştir.

2.2.1. Kamu Hizmetinin Tanımı

Kamu hizmeti; modern dünyanın bulmuş olduğu ve il, 19. yüzyılın ortalarından itibaren ekillenmeye başlayan bir kavramdır. Önceleri sadece güvenlik ve adalet gibi kamu hizmetlerini yerine getiren devlet; daha sonraları ulaşım, eğitim, sağlık, haberleşme ve çevre düzenlemesi gibi kamu hizmetlerini de üstlenmeye başlamıştır. Kamu hizmeti; “Devletin veya diğer kamu tüzel kişilerin gözetim ve denetimleri altında genel, kolektif ihtiyaçları karşılamak ve kamu yararını sağlamak için kamuya sunulan sürekli ve düzenli faaliyetler” şeklinde tanımlanmaktadır (Toprak, 2006: 3-4).

Toprak’ın bu tanımı bir kamu hizmetinde olması gereken özelliklerini net bir şekilde ifade etmektedir. Bir hizmetin kamu hizmeti sayılabilmesi için öncelikle kamunun ihtiyaçlarına yönelik sunulmuş olması gerekmektedir. Toprak, bunu kolektif ihtiyaçları karşılamak ifadesiyle belirtmektedir. Buradan bireysel ihtiyaçlara yönelik sunulan hizmetlerin kamu hizmeti sayılamayacağı anlamı da çıkarılabilmektedir. Bu nedenle kamu hizmetini tespit etme esnasındaki ilk belirleyici özellik, sunulan hizmetin kamunun genelinin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olmasıdır (Toprak, 2006: 3-4).

Kamu hizmetinin diğer belirleyici özelliği de “kamu yararı” kavramıdır. Kamu yararı, sunulan hizmetin halkın ortak bir ihtiyacını karşılamaya yönelik olmasını ifade etmektedir. Bu nedenle bir hizmetin sadece kamuya yönelik sunulmuş olması yeterli değildir. Aynı zamanda sunulan hizmetin halkın ortak bir ihtiyacına yönelik olması gerekmektedir (Gökçe ve Bayrakçı, 2002: 37-39).

Kamu hizmetinin diğer önemli özelliği ise bu hizmetlerin belli bir düzen içinde olması gerekliliği ve süreklilik arz etmesidir. Kamu hizmeti sadece belli bir dönem ve sınırlı bir zaman içinde sunulamaz. Kamu hizmeti, sunumunu gerekli kılan

halkın kolektif ihtiyacı ortaya çıktıktan sonra sunulmaya başlamalı ve bu ihtiyaç ortadan kalkana kadar süreklilik arz etmelidir (Gökçe ve Bayrakçı, 2002: 37-39).

Kamu hizmetinin bir diğer özelliği de bizzat devlet veya devletin gücünü yansıtan bir kamu tüzel kişisi ya da bunların denetiminde özel kuruluşlar tarafından sunulması gerektirir. Yeni kamu yönetimi anlayışı gereği artık kamu hizmetleri özel sektör tarafından da sunulabilmektedir. Burada önemli olan ise kamu hizmeti sunan kuruluşun, devletin ya da kamu kuruluşlarının denetimi ve gözetimi altında bu hizmeti sunmasıdır. Devletin gözetimi ve denetimi olmadığı takdirde, pazar ekonomisi gereği özel sektör bu hizmetleri kamu yararından ziyade sadece kar amacı güderek sunacaktır. Kamu hizmetinin en önemli özelliklerinden biri olan kamu yararı amacının ortadan kalkmaması için özel sektörün sunduğu kamu hizmetlerinde devletin denetim ve gözetimi gerekli görülmektedir (Gökçe ve Bayrakçı, 2002: 37-39).

Son dönemlerde bilimsel ve toplumsal alanda meydana gelen değişimler, kamu hizmetinin bizzat devlet tarafından yerine getirilmesi uygulamasına son vermeye başlamıştır. Merkeziyetçi yapı; artık gerek ulusal, gerekse yerel nitelikte ortaya çıkan ihtiyaçları karşılayamaz hale gelmiştir. Artık devlet için çok önemli olan savunma ve adalet gibi önemli kamu hizmetlerinin dışında kalan hizmetler devletin dışında serbest piyasada karşılanabilir hale gelmeye başlamıştır. Devletin ekonomideki yeri ve dolayısı ile kamu hizmetleri alanındaki yeri de giderek küçülmeye başlamıştır. Bu doğrultuda yerel yönetimler artık hizmet sunumunda etkinliği sağlayabilmek için özelleştirme yoluna gitmişlerdir (Bozdoğan, 2002: 203).

İnsanlar bir arada yaşamaya başladığından beri ihtiyaç duydukları kamusal mal ve hizmetler, devlet tarafından üretilip sunulmaktadır. Devlet bu hizmetleri merkezi yönetim ya da yerel yönetimler eliyle veya her ikisiyle birlikte yerine getirmektedir. Yerel yönetimlerin yerel nitelikteki ihtiyaçları sunma amaçlarında yaşadığı sıkıntılar, onları kurum dışı kuruluşları kullanma yoluna itmiştir. Yerel yönetimler kamu hizmeti sunumunda kurum dışı özel kuruluşları etkin bir biçimde kullanmaya başlamıştır. Yani yerel yönetimler kamu hizmeti sunumunda özelleştirme yoluna gitmiştir. Bu doğrultuda bürokrasiye takılmadan, etkin kaynak ve

personel kullanımıyla kamu hizmeti sunma yolunu seçmişlerdir (Çarkçı, 2007: 44-45).

Yeni kamu yönetimi anlayışından etkilenen kamu hizmeti kavramı da değişime uğramaya başlamıştır. Artık günümüzde kamu hizmetleri piyasa malı olmaya başlamıştır. “Kullanan öder” anlayışı ile kamu hizmetinin finansmanında kamu kaynakları kullanmaktan vazgeçilmeye başlanmıştır. Bunun nedeni ise kamu kaynaklarının yetersizliği dir. Bu doğrultuda kamu hizmetleri piyasa malı gibi satılmaya sunulmakta ve ücretlendirilmektedir. Kamu hizmetinden yararlanan kişiler de kullandıkları ölçüde ücretini ödemeye mahkum bırakılmaktadır. Eskiden de yerel yönetimlerle özel sektörün ortak çalıştığı alanlar mevcut iken, bu eski yapıda idarenin özel sektör üzerinde büyük bir üstünlüğü mevcuttu. Yeni kamu yönetimi anlayışı doğrultusunda yapılan uyarılma çalışmaları ile bu idari üstünlük özel sektör lehine değiştirilmeye başlanmıştır (Güler, 2005: 267).

Kamu yönetimindeki anlayış değişikliği denetim konusunda da kendisini göstermektedir. Kamu hizmeti kavramında değişime yüz tutan bir kavram anlayışı da denetimin devlet merkezli değil de toplum merkezli hale getirilmeye başlanmasıdır. Devletin olabildiğince küçülmesini öngören bu anlayış, kamu hizmetlerinin sunumundaki denetimi devletin yerine halkın yapmasını öngörmekle, daha demokratik bir yapıya kavuşulabileceğini hedeflemektedir (Toprak, 2006: 5).

Kentsel hizmetlerin özelleştirilmesi fikri de 1980’li yıllarda ortaya çıkan yeni anlayış doğrultusunda vücut bulan yeni kamu yönetimi anlayışının bir eseridir. Klasik liberal anlayış bir adım öteye taşıyan yeni anlayışlar, kamunun asli görevi olan bazı hizmetlerin sunumunun da özel sektöre açılması gerekliliğini savunmaktadırlar. Yol, su, kanal ve atık yönetimi gibi altyapı yatırımları ile çöp toplama, temizlik, ulaştırma gibi kimi hizmetler yerel yönetimler tarafından yerine getirilmektedir. Fakat yeni yaklaşım ile bu hizmetlerin özel sektöre açılması amaçlanmaktadır. Özellikle 1990’lı yıllarda bazı mal alımı ve müteahhitlik hizmetlerinde uygulanan ihale yöntemi ile özel sektör bu hizmet alanına girmiştir (Güler, 2005: 274).

Yeni kamu yönetimi anlayışı 1980’li yıllardan sonra küresel bir süreç halini almaya başlamıştır. Küresel düzeyde olduğu gibi Türkiye de bu süreçten etkilenen ülkelerin başında gelmekteydi. Fakat yeni kamu yönetimi anlayışı en büyük direnci ve eleştiriyi yine Türkiye’de görmüştür. Türkiye’de küreselleşme ve serbest piyasa

karıtları yeni kamu yönetimine karşı ele tiri için malzeme bulma konusunda gayet anslılardı. Çünkü Türkiye o dönemde serbest piyasa ve küreselle meden en çok zarar gören ülkelerdendi. Bu nedenle yeni kamu yönetimi anlayı ı kar ıtları bu uygulamayı ele tirirken, bu konuda fazlasıyla malzeme bulabiliyorlardı (Al, 2008: 10-11).

Yeni kamu yönetimi anlayı ı bu dönemde Türkiye’de önemli bir kar ıt güçle kar ıla mı olsa da, Özal’la birlikte bazı de i imler ya anmaya ba lamı tır. Özal döneminde yeni kamu yönetimi anlayı ı do rultusunda yapılan bazı çalı malar görülmü tür. Özal’la birlikte özelle tirme çabalarının yanı sıra, büyük devlet tekellerinin kaldırılması yoluna gidilmi tir. Devleti küçültme çabasına yönelik yapılan bu çalı malarla birlikte kamu ile serbest piyasa arasındaki keskin sınırlar kaldırılmaya ba lanmı tır. Özal’dan sonra da bu do rultuda yapılan en önemli çalı ma, “Kamu Yönetimi Temel Kanunu” tasarısıdır. Bu tasarı da yeni kamu yönetimi anlayı ından büyük oranda etkilenmi bir tasarı özelli i ta ımaktadır (Al, 2008: 25).

Kamu hizmeti sunumunun özel sektöre açılması çok yönlü bir konu olmakla beraber, vatandaşların hayatlarını idame etmek için asgari olarak almak zorunda oldukları bazı hizmetlerin acımasız piyasa ekonomisi nüfuzuna verilmesi beraberinde birçok soru i aretini akıllara getirmektedir.

Kamu hizmeti sunumunda yukarıda belirtilen unsurların var olması gerekmektedir beraber bir ba ka önemli nokta da kamu hizmetlerinin etkin bir biçimde sunulmasıdır. Kamu hizmeti sunumunda etkinlik unsurunun sa lanması, az maliyetle, en kısa zamanda en uygun hizmetin sunulmasını ifade etmektedir. Bu sayede sunulan kamu hizmetleri amacına ula abilecektir.

Kamu hizmeti sunumunda asıl önemli olan ortaya çıkan kolektif ihtiyaçları kar ılamaksa; burada önemli olan kamu hizmetlerinin kamu kurumları ya da özel sektör tarafından yerine getirilip getirilmedi inden ziyade, kamu hizmetlerinin sunumunda etkinli in sa lanabilmesidir.

2.2.2. Kamusal Hizmet Sunumunda Etkinlik

Kamu hizmeti sunumu ba lı ba na önemli ve uzun bir süreçtir. İhtiyacın do du u andan geri dönü üm anına kadar birden fazla a aması vardır. Kamu hizmeti ba lıca; kamu ihtiyacının ortaya çıkması, bu ihtiyacın çe itli kanallar aracılı ı ile ilgili kurumlara iletilmesi, karar alma, politika belirleme, uygulama ve geri dönü üm gibi a amalardan olu maktadır. Bu do rultuda, kamu hizmetinin var olabilmesi için halkın kolektif bir ihtiyacının ortaya çıkması gerekmektedir. Ortaya çıkan ihtiyacın çe itli kanallarla, bu hizmeti yerine getirmekle görevli kurum ve kurulu lara iletilmesi bir sonraki a amadır. Burada önemli bir nokta var ki o da bu kanalların sürekli açık tutulması gereklili idir. Vatanda bireysel olarak veya kolektif olarak var olan ihtiyacını ilgili kurumlara iletebilme a amasında engellerle kar ıla mamalıdır. Bireysel veya kolektif olarak ihtiyaçlarını ilgili kurumlara iletebilmelidir. Bununla birlikte kamu kurumları toplumun kollektif ihtiyaçlarını belirleme a amasında etkin bir e kilde rol almalıdır. Olu turdu u birimler aracılı ı ile yerel halkın nabzını yakından ölçmelidir. Kamusal hizmet sunumunda etkinli in sa lanabilmesi için daha sonraki karar alma ve politika belirleme a amalarında idare, son derece akıllıca davranmalıdır. Uygulama a amasında ortaya çıkan ihtiyaca en yakın yerde hizmet sunumunun yapılması çok önemlidir. Bu sayede daha az maliyetle, en uygun zamanda, en uygun kamu hizmeti ihtiyaç duyanlara ula tırılabilir. Kamusal hizmet sunumunda etkinlik açısından çok önemli bir a amadır. Geri dönü üm a amasında ba ta belirlenen hedeflere ve amaçlara ula ılıp ula ılamadı ı test edilebilmektedir. Halkın hizmeti aldıktan sonraki memnuniyet durumu geri dönü üm a amasının ana temasını olu turmaktadır. Bu sayede sunulan hizmetin ortaya çıkan ihtiyacı gidermeye yönelik olarak sunulup sunulmadı ı tespit edilebilmektedir (Gökçe ve Bayrakçı, 2002: 37-54).

Yerel yönetimler kamu hizmeti sunumunda etkinli i sa layabilmeleri açısından yukarıda belirtilen hususlara titizlikle riayet etmek zorundadırlar.

ktisadın temelini olu turan kıt kaynaklar sorunu, kamusal hizmet sunumunda etkinlik kavramının da do masının ba lıca nedenidir. Kamu hizmetlerinin sunumunda kullanılacak kaynakların kısıtlı olması, bu kaynakların en etkin biçimde kullanılmasını gerekli kılmaktadır ki bu da kamu hizmetlerinde etkinlik kavramını kar ımıza çıkarmaktadır.

Etkinlik; sunulan hizmetle ilgili ortaya konulan kaynakla, hizmetin yöneldi i hedef arasında uygunlu un sa lanması ve yine kaynak ile hedef arasında belirli bir orantının bulunması gereklili iyle beraber, tüm bunların sonucunda alınan kararların isabetli biçimde sonuçlanmasını ifade etmektedir. Yerel yönetimler tarafından yapılan tüm çalı ma ve hizmetlerin, yerel halkın ihtiyaç ve beklentilerine dönük olması; hizmetlerin gerek duyulan dönemde sunulması ve yapılabilecek en kısa süre içinde tamamlanması; hizmet için bir amaç hedeflenmi ise bu amacın gerçekleştirilmesi ve hizmette, ondan yararlanacaklar için doyum sa layacak kalite düzeyine eri lmesi, genel anlamıyla “etkinli i” ifade etmektedir (Aydınlı, 2004: 77).

Yerel yönetimler, merkezi yönetime oranla kamusal hizmet sunumunda daha etkin olabilmektedir. Halka en yakın yönetsel birimler olmaları yerel yönetimleri merkezi yönetime oranla kamusal hizmet sunumunda etkinlik açısından daha avantajlı kılmaktadır. Yerel halkın ihtiyaçlarının tespit edilmesi, ilgili önceliklerin belirlenmesi, hizmeti kullananlarla do rudan ili ki içinde olunması ve hizmetlerin sunumunda gereksiz kaynak ve zaman kaybının önüne geçilmesi açısından merkezi yönetime oranla daha etkin olabilmektedir (Aydınlı, 2004: 77). Bu noktada yerel yönetimlerin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Kamusal hizmet sunumunda etkinlik kavramı çok yönlü olmakla beraber, burada önemli olan bazı noktalarına dikkat çekilmeye çalı ılmı tır.

Kamusal hizmet sunumunda etkinlik, yeni kamu yönetimi düzeninde ba arılı bir yerel yönetimin belirleyici unsuru olarak kar ımıza çıkmaktadır. 20. yüzyılın son çeyre inde önemli bir ekonomik kriz ya ayan dünya devletleri, ekonomik yüklerini hafifletmek için kamu kaynaklarının daha etkin kullanımını bir çıkı yolu olarak görmü lerdir. Bu do rultuda yerel yönetimlere a ırlık veren devletler, kamusal hizmet sunumunda etkinlik unsurunu ön plana çıkarmı lardır (Kele , 2009: 37-39).

Ülkemizde kamu hizmetlerinin sunulması a amasında, idari hizmetlerin kamu kurum ve kurulu ları tarafından, di er hizmetlerin ise hem kamu kurum ve kurulu ları hem de özel sektör tarafından sunuldu u görülmektedir. Kamusal hizmet sunumunda etkinli i azaltan en önemli unsurların ba ında zaman kavramı gelmektedir. htiyacın ortaya çıkmasından, kar ılanmasına kadar geçen süre sunulan kamusal hizmetin etkinli ini önemli ekilde etkilemektedir. Bu sürenin uzun olması ve ya anacak gecikmeler, kamu hizmetinin etkinli ini önemli derecede

sarsabilmektedir. Bir di er unsur ise sunulan kamu hizmetinin ihtiyaç duyulan düzeye ula amasıdır. Bu iki etkenin de olumsuz yansıması, sunulan kamusal hizmetin etkinli ini büyük ölçüde zedelemektedir. Buradan bakıldı ında, ülkemizde kamu hizmeti sunumunda gecikme ve yeterlilik sorunlarının iç içe oldu u ve bu sorunun kamusal hizmet sunumunda etkinli i büyük ölçüde zedeledi i görülmektedir (Toprak, 2006: 5-7).

Yukarıda da bahsedildi i gibi kamusal hizmet sunumunda etkinli i etkileyen en önemli iki unsur zaman ve yeterlilik sorunudur. Yeterlilik sorunu, ortaya çıkan ihtiyacı kar ılamaya yönelik hizmeti üretecek kurum veya kurulu un hem teknik, hem personel, hem de mali açıdan yeterli olmamasını ifade etmektedir. Zaman sorunu da ihtiyacın ortaya çıkmasından giderilmesine kadar geçen süreyi ifade etmektedir. Bu süre ne kadar uzun olursa hizmetin etkinli i o derece azalacaktır. Kamu hizmetinin gecikmesinin ba lıca sebepleri ise; merkeziyetçilik ve beraberinde getirdi i bürokrasi, bazı sosyal kesimlerin politik direni i ve kamu hizmetlerinin sunumunda yetki ve sorumluluk açısından ba arılı bir bölü ümün yapılamamasıdır. Bu sorunlar kamu hizmetinin sunumunun gecikmesine ve dolayısıyla da etkinli inin azalmasına neden olmaktadır (Gökçe ve Bayrakçı, 2002: 45).

Kamusal hizmet sunumunda etkinlik ilkesini yakalayabilmek için bu hizmetlerin sunumu a amasında çe itli yollardan yararlanılabilir. Burada önemli olan hizmetin en etkin biçimde sunulması için hangi yöntemi kullanmak gerekiyorsa onu belirleyip o yöntemle sunmaktır. Kamusal hizmetler; mü terek emanet, iltizam, ruhsat, imtiyaz, yap – i let – devret yöntemleri kullanılmak suretiyle sunulabilir. Bunlarla beraber; özel yasalarla kurulmu dernekler ile kamuya yararlı dernekler aracılı ı ile de kamusal hizmetler sunulabilir. Her kamusal hizmetin kendine has özellikleri oldu undan, bu konuda en etkin ekilde nasıl vatanda a ula ılabilecekse o yöntemi kullanmak suretiyle sunmak, kamu hizmetinin amacına ula ması konusunda önemli katkısı olacaktır (Gözübüyük, 1995: 227-229).

Türk hukukunda kamusal hizmetlerin emanet yöntemi ile sunulması esastır. Emanet yönteminde kamusal hizmeti sunacak kamu kurumunun emrine o hizmet için gerekli araç, gereç, para ve personel verilir. mtiyaz yönteminde ise kamusal hizmetin sunumu bir idari sözleşme ile özel te ebbüse bırakılır. Mü terek emanet yönteminde ise kamusal hizmetin sunumuna ili kin araç, gereç, personel ve para

idare tarafından kar ılanır; ancak i letmesi yine bir sözleşme ile özel teebbüse bırakılır. Bu yöntemde kar ve zarar idare ile özel teebbüs arasında ortak olarak paylaşılır. İtizam yönteminde ise kamusal hizmetin belli bir ücret karşılığında mültezim adı verilen özel teebbüse yaptırılması esastır. Bu yöntem Osmanlı Devleti'nde sıkça başvurulan bir yöntem olmakla beraber günümüzde terk edilmiştir. Kamusal hizmet sunumunda etkinlik hususunda bu sunum şekillerinin önemi de büyüktür. İdari, iktisadi, sosyal, bilimsel ve kültürel kamu hizmetleri içerdikleri özellikler dikkate alınarak bu yöntemlerinden en uygun olanı kullanılarak sunulmalıdır (Karatepe, 1995: 219-223).

Kamusal hizmet sunumunda etkinlik ile ilgili bir kavram da belediyeçilik kültürüdür. Belediyeçilik kültürü; belediyenin kurumsallaşmasını ifade etmekle beraber, kamu hizmetlerinin sunumunda belirli bir standarda sahip olmasını da ifade etmektedir. Belediyeçilik kültürünün oluştuğu bir belediyenin bakanı ve çalışanları da işleri kamu hizmetlerinin sunumunda herhangi bir aksama yapmaz. Çünkü belediye kamu hizmetleri konusunda belirli bir standarda sahiptir. Belediyeçilik kültürünün oluşmasında yasal düzenlemelerle birlikte, yerel halkın etkisi de çok büyüktür. Çünkü belediyeler yerel halkın ve bölgenin sosyal, kültürel, ekonomik, coğrafi özelliklerinin hepsinden etkilenmektedir. Belediyeçilik kültürünün oluşumunda da bu etkenler önemli bir noktada bulunmaktadır. Eğer bir belediye bakanı döneminde yapılan kaldırımlar yeni belediye bakanı döneminde hemen sökülüp değiştiriliyorsa, sunulan hizmetler ve yapılan yatırımlar sil baştan yapılıyorsa burada belediyeçilik kültürünün oluştuğunu söylemek olanaksızdır. Kamusal hizmet sunumunda etkinliği sağlayabilmek için belediyeçilik kültürünün oluştuğuna bu noktada artı görünmektedir.

2.3. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Sübsidiarite İlkesi

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı; Avrupa Konseyi tarafından 1981 ve 1984 yılları arasında yerel idarelerin özerkliğinin tartışıldığı ve sonunda buna ilişkin hazırlanan bir tasarı ile ortaya çıkmıştır. Özerkliğin savunulduğu, yerel yönetimlerin daha güçlü olması gerektiği, böylelikle yerinden yönetim ve demokrasi ilkelerine dayanması gereken bir yapı kurmak amacıyla hazırlanan tasarı; 15 Ekim 1985 tarihinde Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı başlığıyla imzaya açılmıştır. Bu

belgenin olu turulmasının amacı; yukarıda da belirtildi i üzere, daha demokratik bir yönetim anlayı na sahip bir Avrupa olu turmak için, yerel yönetim birimlerinin özerkli inin arttırılması yoluna gitmekti. Bu amaç ve do rultuda hazırlanan özerklik artı on sekiz maddeden olu maktadır. Üç bölüm ve on sekiz maddeden olu an Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik artı'nın maddeleri u ekildedir (http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/aas_122.html, 2010):

Özerklik artının birinci maddesi; taraflara yönelik kısa bir taahhüt ifadesinden olu maktadır.

“Özerk Yerel Yönetimlerin Anayasal ve Hukuki Dayana ı” ba lıklı ikinci maddesi; yerel yönetimlerin hangi yasalarla hukuki bir yapı kazanacaklarını ifade etmektedir. Yerel yönetimlerin ulusal mevzuatlarda ve mümkün oldu u takdirde anayasal mevzuat içerisinde tanımlanması gereklili i vurgulanmaktadır.

“Özerk Yerel Yönetim Kavramı” ba lıklı üçüncü maddede; yerel yönetimlerin kavram açıklaması ile özerk yapısına yönelik açıklamalara yer verilmi tir.

“Özerk Yerel Yönetimin Kapsamı” ba lıklı dördüncü maddede; yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluklarının kapsamına yönelik açıklamalarda bulunulmu tur.

“Yerel Yönetim Sınırlarının Korunması” ba lıklı be inci maddede; yerel yönetimlerin sınırlarının de i tirilmesine yönelik açıklamalarda bulunulmu tur.

“Yerel Makamların Görevleri için Gereken Uygun dari Örgütlenme ve Kaynaklar” ba lıklı altıncı maddede; yerel yönetimlerin yerel artların gereklerine uygun olarak kendi içinde idari örgütlenmelere gidebilece i hususunda açıklamalarda bulunulmu tur.

“Yerel Düzeydeki Sorumlulukların Kullanılma Ko ulları” ba lıklı yedinci maddede; yerel düzeyde seçilmi temsilcilerin görev ve sorumluluklarına yönelik açıklamalarda bulunulmu ve bunun yanı sıra görevle ba da mayacak faaliyetlerin belirlenmesi konusunda kanunlar hedef gösterilmi tir.

“Yerel Makamların Faaliyetlerinin dari Denetimi” ba lıklı sekizinci maddede; yerel makamların idari denetimini yapabileceklerle, hangi hususlara dikkat edilmesi gerekti i konularında açıklamalarda bulunulmu tur.

“Yerel Makamların Mali Kaynakları” ba lıklı dokuzuncu maddede, yerel idarelerin giderlerini nasıl finanse edecekleri hususunda ayrıntılı açıklamalarda bulunulmu tur.

“Yerel Makamların Birlik Kurma ve Birliklere Katılma Hakkı” ba lıklı onuncu maddede, yerel idarelerin yerel ihtiyaçlar do rultusunda birlikler kurabilecekleri ve bu birliklere katılabilecekleri hususunda açıklamalarda bulunulmu tur.

“Özerk Yerel Yönetimlerin Yasal Korunması” ba lıklı on birinci maddede; yerel yönetimlerin yasal koruma alanı hususunda açıklamalarda bulunulmu tur.

“Yükümlülükler” ba lıklı on ikinci maddede, üyelerin kabul ettikleri ve imzaladı ı paragraflar hakkında yapılacak i lemlere yönelik açıklamalarda bulunulmu tur.

“Bu artın Kapsayaca ı Makamlar” ba lıklı on üçüncü maddede; özerklik artını imzalayan devletler açısından bu artın kapsayaca ı makamlarla ilgili açıklamalarda bulunulmu tur.

“Bilgi Sa lanması” ba lıklı on dördüncü maddede; arta imza atan tüm devletler açısından bu arta uygunluk açısından yapılacak her türlü düzenlemenin Avrupa Konseyi Genel Sekreterli ine bildirilmesi hususuna yönelik açıklamalarda bulunulmu tur.

“ mza, Onay ve Yürürlü e Girme” ba lıklı on be inci maddede; bu arta yönelik imzalama, onaylama ve yürürlü e girme konularında açıklamalarda bulunulmu tur.

“Topraklara li kin Hüküm” ba lıklı on altıncı maddede; artı imzalayacak devletin bu artı uygulayaca ı toprakları belirleme özgürlü üne sahip oldu una yönelik açıklamalarda bulunulmu tur.

“Çekilme” ba lıklı on yedinci maddede; üye devletlerin çekilmesine yönelik açıklamalarda bulunulmu tur.

“Bildirimler” ba lıklı on sekizinci maddede; Avrupa Konseyi Genel Sekreterli inin üye devletlere bildirmek zorunda oldu u hususlara yönelik açıklamalarda bulunulmu tur.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik artı yukarıda belirtilen on sekiz maddeden olu maktadır. Bu özerklik artı ile yerel yönetimler alanında çok önemli

sınırlar çizilmi tir. Yerel yönetimlerin önemi ve özerkli inin ne boyutta olması gerekti i vurgulanmı tır. Yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluklarının da çizildi i bu özerklik artı ile özerkli in ula ması gereken düzey vurgulanmı tır. Yerel yönetimler ve bunların sahip oldukları özelliklerin de anayasal mevzuat içerisinde korunması gereklili i vurgulanmı tır. Yerel yönetimlerin varlı ının ve sahip olmaları gereken özerklik boyutunun standartlarının belirlenmesi açısından çok önemli bir düzenlemedir.

Avrupa, yerel yönetimlerde özerklik kavramını; Avrupa'nın bütünle mesini kolayla tırıcı bir araç, demokratik yönetim ve insan haklarının temel dayana ı olarak görmektedir. 1960 yılından sonra “yerel yönetimlerde özerklik” kavramı üzerine çalı malar ba lamı tır. Bu do rultuda, Avrupa Konseyi 1967 yılında yerel yönetimlere ili kin “Yerel Özerklik lkeleri Bildirgesi”ni 67 sayılı karar ile kabul etmi ve yayımlamı tır. Avrupa Konseyince kabul edilip yayımlanan bu bildirme Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik artı'nın ortaya çıkmasını sa layan en önemli adımdır (Çifçi, 2008: 96-97).

Türkiye'nin, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik artı ilkeleri ile ulusal düzeyde yerel yönetimleri düzenleyen yasal mevzuat ve anayasa arasında uyumazlık olabilece i kaygısı mevcuttu. Yapılan de erlendirmelerden sonra iç hukuk ile art'ın ilkeleri arasında uyumazlık olmayaca ı görü üne varılmı ve art'ın imzalanmasında bir sakınca görülmedi i ç i leri Bakanlı ına bildirilmi tir. Bunun üzerine 20.09.1988 gün ve 88/13296 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile art'ın imzalanması için Avrupa Komisyonunda görevli daimi temsilcimiz yetkilendirilmi tir (Kalça, 2009: 51). Türkiye tarafından 21.11.1988 tarihinde Strasbourg'da imzalanan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik artı; 08.05.1991 tarih ve 3723 sayılı kanunla Türkiye Büyük Millet Meclisinde resmen kabul edilmi tir, 06.08.1992 tarihinde Bakanlar Kurulunca onaylanmı , 03.09.1992 tarihinde de Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlü e girmi tir (Gökçe ve Bayrakçı, 2002: 17).

Sübsidiarite ilkesi, ilk kez Avrupa Konseyi'nin 15.10.1985 tarihinde imzaya açtı ı Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik artı ile yerel yönetimler literatürüne girmi tir. Bu kelime destek olma, yardım etme anlamına gelmektedir (Nadarolu, 2001: 70). Sübsidiarite kavramı; yedek ve ikincil anlamlarıyla örtü mekle beraber,

bir ki i ya da kurumu güçlendirmek için yardım etme, destek olma anlamlarına da gelmektedir (Bakan ve Tuncel, 2010: 2).

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik artı'nın dördüncü maddesinin üçüncü bendinde sübsidiarite ilkesi kavram adı kullanılmadan u ekilde tarif bulmu tur (Kele , 2009: 541): “ Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatanda a en yakın olan yönetimler tarafından kullanılacaktır. Sorumlulu un bir ba ka yönetime verilmesinde, görevin kapsam ve niteli i ile yetkinlik ve ekonomi gerekleri göz önünde bulundurulmalıdır”

Sübsidiarite teriminin, ilk kez bir ilke olarak belirlenip açık bir ekilde tarif edilmesi, 1992 tarihli Avrupa Birli i Maastrich Kriterleri'nde olmu tur. Maastrich Kriterleri'nin üçüncü maddesinde sübsidiarite ilkesi u ekilde açıklanmı tır (Nadaro lu, 2001: 70-71): “ Topluluk, bu Andla ma ile belirlenen yetkiler ve kendisine verilen amaçlar çerçevesinde hareket edecektir.

Topluluk kendi mutlak (münhasır) yetki alanına girmeyen alanlarda, sübsidirate prensibine uygun olarak, ancak, önerilen eylemin derecesi veya etkileri sebebiyle, Topluluk tarafından daha iyi sa lanabilece i durumlarda harekete geçecektir.

Toplulu un herhangi bir eylemi, bu Andla ma'nın amaçlarının sa lanması için gerekli olan düzeyin ötesine geçmeyecektir.”

Sübsidiarite ilkesi; hizmetlerin sunulması a masında alınacak kararların, vatanda lara en yakın yerden alınması gereklili ini belirtmektedir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik artı'nda sübsidiarite ilkesi özünde vatanda a en yakın yerden karar alınmasını söylemekteyse de burada ekonomik çıkarlara da özen gösterilmesini istemektedir. Yani Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik artı'nda sübsidiarite ilkesinin ekonomik yönüne dikkat çekilmekteyken, Maastrich Kriterleri'nde açıklaması yapılan sübsidiarite ilkesinin siyasi yönüne dikkat çekilmektedir. Maastrich Kriterleri'nde tanım bulan sübsidiarite ilkesi, demokratik unsurlar ön plana çıkarılarak açıklanmı tır. Mahalli özerklik üzerinde durularak, merkezin mahalli idarelerin eylemlerine müdahale etmemesi gerekti ini vurgulamaktadır (Nadaro lu, 2001: 71).

Sübsidiarite ilkesinde var olan üç unsurun vurgulanmasında yarar görülmektedir. Bunlar; yetkileri payla ım formülü, politik bir ilke olması ve gözden

geçirmenin özendirilmesidir. Yetkileri paylaşım formülü; merkezi yönetimin daha iyi ve etkin yürütemeyeceği yetkileri yerel yönetimlere devretmesini ifade etmektedir. Bu şekilde bölgeler arası yerel düzeydeki ilişkiler düzenlenmiş hem de merkeziyetçilikten uzak durumda olan belediyelere önem verilmiş olur. Politik bir ilke olması ise yetkinin vatandaşın en yakın düzeyde bulunmasını ifade etmektedir. Merkezdeki yetkilerin bir kısmının alınarak yerel düzeyde seçilmiş olan temsilcilerle devredilmesini ve böylelikle yerel halkın en yakın düzeyde örgütlenmenin gerekliliğini vurgular. Gözden geçirmenin özendirilmesi ise yetkilerin mevcut dağılımının tümüyle yapılmasını ifade etmektedir. Bu noktada merkezdeki tüm yetkilerin mi, yoksa belli yetkilerin mi devredilmesi gerektiği konusunda farklı görüşler mevcuttur. Yetkilerin hepsinin devrinde özellikle denetim unsurunun önemi ayrıca vurgulanmaktadır (Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Yönlendirme Komitesi (CDRL), 1995: 36-39).

Devlet diye nitelendirilen kurum, vatandaşların çeşitli ihtiyaçlarını karşılaması için kurulmuştur. Zamanla çeşitlenen ve artan bu ihtiyaçlar devletin yapısında da bazı değişimleri gerekli kılmıştır. Devlet sadece merkezi yönetimle her tarafa yetiemez olmuştur. Bu süreç merkezi yönetimin yanı sıra, yerel yönetimleri de hizmet sunumunda uygulama alanına sokmuştur. Merkezi yönetimin olumsuz yönlerini kapatmaya yönelik kurulan yerel yönetimler, yerel halkın en yakın birim konumundadırlar. Yasama, yargı ve ulusal güvenlik gibi, kamusal hizmetlerin merkezi yönetim tarafından sunulması gerekli olduğu gibi yerel yönetimler tarafından sunulması artan hizmetler de vardır. Özellikle yerel halkın duyduğu ihtiyaçlara yönelik sunulacak hizmetlerin yerel yönetimler tarafından sunulması zorunlu hale gelmiştir. Bu sayede ihtiyacın ortaya çıktığı yere en yakın yerel yönetim tarafından karşılanabilecektir. Bu da hizmette etkinliği, yani ölçü ve verim ilkesinin uygulanabilmesini mümkün kılacaktır (Eryılmaz, 2005: 76-80).

Ortaya çıkan ihtiyaca en yakın yerde o hizmeti sunma amacını taşıyan sübsidiarite ilkesini; yararlı görenlerin yanında, zararlı olanları da vardır. Özellikle katı ulusdevletçi düşünürler; sübsidiarite ilkesini merkeziyetçi yapıya karşı büyük bir tehdit olarak görmektedirler. Aslında sübsidiarite ilkesinin ulusdevlet yapısına hiçbir zararı yoktur. Özellikle de sübsidiarite ilkesi idari olarak değerlendirildiğinde ulusdevlet ya da merkezi yönetime hiçbir zararı yoktur.

Ulusdevlet savunucuları sübsidiarite ilkesine, merkezi yönetimin gücünü zayıflatacağı, ülkenin birlik ve bütünlüğüne zarar vereceği ele tirisini yöneltmektedirler. Halbuki ulusdevlet savunucuların ele tirdikleri gibi, sübsidiarite ilkesi yerel yönetimleri güçlendirmesinin yanında, merkezi yönetimi zayıflatmaz, sadece merkezin üzerindeki yükü azaltır. Aynı zamanda etkin bir kamu hizmeti sunumunu mümkün kılar. Ulusdevlet savunucularının sübsidiarite ilkesine yönelik bir bakış ele tirisini de yetki ve imtiyazların yerel yönetimlere bırakılmasıyla ahbap çavuş ilçilerinin oluşması ve bu birimlerin bir süre sonra iş görmez hale geleceğidir. Bu yaklaşım da yersiz bir korkunun eseridir. Ahbap çavuş ilçilerinin doğması ve yerel yönetim birimlerinin iş görmez bir yapıya gelebilme tehlikesini sübsidiarite ilkesine bakılmak, duruma tek yönlü bakmanın bir sonucudur. Sübsidiarite ilkesi hem ekonomik hem siyasi hem de idari olarak uygulandı takdirde, yerel halkın yaygın denetim yollarını da açık tutmak gerekecektir. Yerel halkın doğrudan denetimine açık olan yerel yönetim birimlerinde ahbapçavuş ilçisi tarzında bu birimleri hantalla tıracacak sorunlarla karşılaşılması mümkün görünmemektedir (Bakan ve Tuncel, 2010: 3-5).

Sübsidiarite ilkesini tehlikeli olarak değerlendirilen merkezîyetçilere verilebilecek en güzel örnek Almanya'dır. Sübsidiarite ilkesini en etkin biçimde uygulayan ülkelerden birisi olan Almanya'da, yerel yönetimlerin idari özerkliklerinin yanı sıra siyasi özerklikleri de mevcuttur. Bu sistemi kendi içerisinde eriten Almanya'da, irili ufaklı federe devletler mevcuttur. Bu devletler yönetsel, yargısal ve siyasi birçok özerkliğe sahip olmasına rağmen; bu sistem Almanya'nın gücünden bir şey eksiltmemiştir. Almanya hem Avrupa'nın hem de dünyanın ekonomik ve siyasi olarak en güçlü devletlerinden birisidir. Bu örnek ışığında bakılacak olursa; önemli olan uygulanacak ilkenin veya sistemin ülkenin mozaiği içinde eritilebilmesidir. Sübsidiarite ilkesinin başarılı amacı kamu hizmetlerinin sunumunda etkinliği sağlayabilecek şekilde hizmette yerelleşme yoluna gitmektir. Ülkenin birlik ve bütünlüğüne zarar verebilecek bir durum söz konusu değildir. Bu nedenle sübsidiarite ilkesine daha ılıman ve yapıcı yaklaşmak, vatandaşların daha etkin kamu hizmeti alabilmeleri için önemli bir adım olacaktır (Eryılmaz, 2005: 67-69).

3. MERKEZDEN YÖNETİM VE YERİNDEN YÖNETİMİN SINIFLANDIRILMASI VE ÖZELLİKLERİ

Çalı manın bu bölümünde yerinden yönetim ve merkezden yönetim, olumlu ve olumsuz özellikleri ile birlikte tanıtılmaya çalışılmı ; yerel yönetimlerin daha iyi anlaşılabilmesi açısından temel bilgiler sunulmu tur. Her iki yönetim de her ne kadar birbirine zıt kavramlar olsalar da; ikisinin de olumlu tarafları göz önüne alındı nda birbirlerini tamamlayıcı özellikleri vardır. Yani her iki yönetim de aynı anda aynı ülke yönetim dizgesi içerisinde yer alabilir. Bu bir çeli ki olarak görülmemelidir. Çünkü iki yönetim modelinin de sakıncalı yanları oldu u gibi; yararlı taraflarının da oldu u bilinmektedir. Ülkeler bunlardan herhangi birini tek ba ına uygulayabilecek i gibi, bir arada da uygulayabilirler. E er ki; her ikisinin de olumlu özellikleri ön plana çıkarılarak kullanılırsa, birinin olumsuz yanı bir di erinin olumlu özelli i ile kapatılırsa; ülkenin yönetim dizgesinde mükemmel bir ahenk yakalanabilir (Keleş, 2009: 25).

Merkezden yönetim ve yerinden yönetime ilişkin Ruşen Keleş'in tespiti de bu doğrultudadır. Keleş bu konuda şunları söylemektedir (Keleş, 2009: 25): “Özekten yönetim ve yerinden yönetim, birbirlerinin karşıtı olan, birbirlerinin güçsüz yanlarını tamamlamayı amaçlayan yönetim biçimleridir. Her ikisinin de üstün yanları ve güçsüz yönleri vardır. Birinin güçsüz yanları, ötekini üstün niteliklerini oluşturur. Bu nedenle de, her ülkede, bu iki yönetim biçiminin her ikisinden de birlikte yararlanılır”

Konu ile ilgili uzmanlığı herkes tarafından bilinen Keleş'in bu görüşleri doğrultusunda merkezden yönetim ve yerinden yönetimin birbirlerine zıt kavramlar olduğunu bilip bunun yanı sıra birbirlerini tamamlayıcı özelliklere sahip olduklarını bilerek konuya yaklaşmak herkes için daha aydınlatıcı olacaktır.

Anayasanın 123. maddesinin ikinci fıkrası bu söylemi şu şekilde destekler (<http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=template&id=188&lang=0>, 2010): “darenin kurulu ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır”

Bu maddeden de anlaşılacağı üzere ülkemizde merkezden yönetim ve yerinden yönetim beraber uygulanmaktadır. Üniter devlet yapısının gereği olarak merkezi otoritenin ülkede büyük güç sahibi olmasının yanı sıra; taraftaki kamu

hizmetlerini daha sağlıklı yürütmek amacıyla da yer yönünden yerinden yönetimin olduğu yerel yönetimler karşımıza çıkmaktadır. Kısacası ülkemizde merkezden yönetim ve yerinden yönetimin tarihsel, kültürel, demografik, jeopolitik konum, devlet kültürü gibi etkenlere bağlı olarak bir arada kullanılmaktadır. Her iki yönetim de kullanılırken; çağın gereklerinin yanı sıra yukarıda belirtilen temel etkenler doğrultusunda hangisinden ne oranda yararlanacağı belirlenmektedir.

3.1. Merkezden Yönetim

Merkezden yönetimin tanıtıldığı bu bölümde, merkezden yönetimin tanımı, özellikleri ve yararlarından bahsedilmiştir, son olarak da sakıncaları hakkında bilgi verilmiştir.

3.1.1. Merkezden Yönetimin Tanımı ve Türleri

Merkezden yönetim; bir ülkedeki kamu hizmetlerine ilişkin tüm karar alma ve uygulama politikalarının; yer ve zaman farklılığı gözlemlenmeden tek bir elden, yani merkezden yönetilmesini ifade etmektedir. Bu yönetime göre; devletin vatandaşlarına sunmakla yükümlü olduğu hizmetin planlama aşamasından üretim ve sunum aşamasına kadar tüm aşamalarının tek bir merkezden idare edilmesi esastır. Bu merkez genellikle o ülkelerin başkentleri olmaktadır. Bildiğimiz üzere başkentler genel olarak ülkelerin tüm şehirlerine eşit mesafede bulunan şehirlerden seçilirler. Merkeziyetçi ülkelerin uygulamaları genellikle bu yöndedir. Ankara bu konuda güzel bir örnek olarak gösterilmektedir (http://www.ekodialog.com/kamu_yonetimi/merkezi_yonetim.html, 2010).

Merkezden yönetim; ulus-devlet uygulamalarına benzerlik, paralellik gösteren ve onları destekleyici bir yönetimdir. Genellikle de ulus-devlet çerçevesinde uygulama alanı bulabilen bir yönetimdir.

Siyasi bakımdan merkeziyetçilik; bir ülkedeki yasama gücünün ve hükümetin tek olmasını, bu bağlamda siyasi otoritenin de tamamen merkezdeki iktidar gücünde toplanmasını ifade etmekle beraber, aynı zamanda bir hukuk birliğinin mevcudiyetini de ifade etmektedir. Siyasi bakımdan merkezden yönetim, isminden de anlaşılacağı gibi tek bir siyasi gücün varlığını ve bu gücün merkezdeki otoritede toplanmasını

ifade etmektedir. Bu türdeki yönetimlerde merkezdeki yasama organı dışında kanun yapan bir başka organ bulunmaz. Ülkenin tüm kanunları tek bir merkezde, merkezdeki yasama organından çıkar. Farklı yerlerde farklı kanunlarla karışılmaz, ülkenin tümünde aynı yasama organının olduğu kanunlar geçerlidir ve dolayısıyla hukuki birliktelik ve teklik söz konusudur. Bu şekilde siyasi yönden merkezilemiş ülkelere “üniter devlet” denilmektedir. Buna en güzel iki örnek Türkiye ve Fransa’dır (Nadaroğlu, 2001: 23).

Merkezden yönetim; vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sunulan kamu hizmetlerinde birlik, bütünlük ve standart sağlamak amacıyla, bu hizmetlerin üretim ve sunumuna ilişkin tüm faaliyetlerin merkezdeki hükümet ve onun hiyerarşisi içerisinde bulunan birimler tarafından yerine getirilmesini ifade eder (Eryılmaz, 2005: 59).

Merkezden yönetimle ilgili Keleş’in tanımı da şu şekildedir (Keleş; 1998: 107): “Yürütme erkinin bir ülkenin başkentinde alkonulmasını, yerel yönetim birimlerine varlığı özerkliği tanınamayı gerektiren yönetim anlayışı. Bu anlayışın başat olduğu yönetim biçimi” Nadaroğlu da merkezden yönetimi tarif ederken, kamu hizmetlerinin tek bir elden ve merkezden idare edildiği vurgusunu yapmakla beraber her iki merkezdendir yapıldığından ve güçlü bir merkezi otoritenin varlığından bahsetmekte ve merkezden yönetimi şu şekilde ifade etmektedir (Nadaroğlu, 2001: 20): “Her devlette var olması doğal olan yasama, yürütme ve yargıya ilişkin tüm yetkiler, kısacası kamu gücünün tamamı, merkezi bir otoritede toplanır ve her iki merkezdendir yönetilirse merkeziletmiş bir sistemin var olduğu anlaşılır. Bu durumda, ister yerel düzeyde, ister ülke düzeyinde olsun tüm kamu hizmetleri devletin tüzel kişiliğinde toplanır ve merkez ya da merkez hiyerarşisine dahil örgütlerce gerçekleştirilir” Buradan da anlaşılacağı üzere, merkezi yönetimin en belirleyici özelliklerinin başında güçlü bir merkezi otoritenin varlığı ve ülke düzeyindeki tüm kamu hizmetlerinin bu merkezden idare edilmesi gelmektedir.

Kelime anlamıyla tam olarak merkeziletmiş yüzde yüz uygulayan bir devlet olmamıştır. Eski Yunan şehir devletleri hariç merkeziletmiş hiçbir ülke tek başına tam olarak uygulamamıştır. Yukarıda da bahsedildiği gibi merkezden yönetim ve yerinden yönetim birbirinin eksik yanlarını tamamlayan, iki ayrı yönetim biçimi olmakla beraber; genellikle birinden birine ayrılmış olmak kaydıyla birlikte

uygulanmaktadır. Bu iki yönetim ekli birbirinin eksiklerini tamamladıkları için birlikte ussal bir ekilde kullanıldıkları zaman; yönetim dizgesinde mükemmel bir ahenk yakalanabilmektedir. Merkezden yönetim ve yerinden yönetim uygulamalarını ve bunların yararlarını ve sakıncalarını belirtirken; bu iki yönetim biçiminin birbirini tamamlar ekilde özelliklere sahip oldu unu bilmek, konuyu anlamak için yararlı olacaktır (Karatepe, 1995: 89).

Merkezden yönetim siyasi ve idari olmak üzere ikiye ayrılmaktadır:

3.1.1.1.Siyasi Yönden Merkezden Yönetim

Siyasi yönden merkezden yönetim; bir ülkedeki yasama organının ve hükümetin tek olmasını ifade etmektedir. Burada siyasi otorite merkezdeki hükümette toplanmıştır. Tek bir yasama organı vardır, o da merkezdeki yasama organıdır. Yasama erki bu organda toplanmıştır. Ülkenin farklı bölgelerinde farklı yasama organları mevcut olmadığı gibi; farklı bölgelere göre de iklilik gösteren kanunlar bulunmamaktadır. Merkezdeki yasama organının çıkardığı kanunlar ülkenin her tarafında aynı ekilde uygulanmaktadır. Bu siyasi yönden merkezden yönetimin hukuk birliğine sahip olduğu bir göstergesidir. Siyasi yönden merkezden yönetimde yasama organında olduğu gibi hükümette de teklik ve merkezîyetçilik söz konusudur. Ülkede tek bir siyasi otorite mevcuttur ve bu da merkezdeki hükümettir. Merkezi hükümet dışında ülkenin başka bölgelerinde farklı hükümetler mevcut değildir. Siyasi yönden merkezden yönetim kavramına üniter devlet kavramını çıkarmaktadır. Siyasi yönden merkezden yönetim esasına dayanan yönetime sahip devletlere üniter devlet yani tekçi devlet denilmektedir. Buna en iyi örnek Türkiye, Fransa ve Japonya'dır (Eryılmaz, 2005: 59).

3.1.1.2.İdari Yönden Merkezden Yönetim

İdari yönden merkezden yönetim, kamu hizmetlerine ilişkin karar alma ve politika belirleme yetkilerinin merkezi organlara verilmesini ifade eder. Bu konularda merkezi organlara geniş takdir yetkisi verilmişken bunun aksine merkezin hiyerarşisi dışındaki kurullara geniş takdir yetkisi tanınmamaktadır. İdari yönden merkezîyetçilik, siyasi bakımdan merkezîyetçiliğin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Siyasi yönden merkezîyetçilik, her zaman idari yönden merkezîyetçiliği

do urmasa da idari yönden merkeziyetçili in varlı ı, siyasi yönden merkeziyetçili in varlı ı ile mümkündür. Buna en güzel örnek Türkiye ve İngiltere'dir. Siyasi yönden merkeziyetçili i benimsemi olan İngiltere'de idari yönden yerinden yönetim uygulanmaktadır. Yine siyasi yönden merkeziyetçili i benimsemi olan Türkiye'de idari yönden merkeziyetçilik uygulanmaktadır (Eryılmaz, 2005: 59).

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere; siyasi yönden merkeziyetçili i benimsemi ülkelerin hepsi idari yönden de merkeziyetçili i uygulamayabilir. Ancak idari yönden merkeziyetçilik siyasi yönden merkeziyetçili in bir sonucu olduğu için; idari merkeziyetçili in olduğu her ülke de siyasi merkeziyetçilik de mevcuttur.

3.1.2. Merkezden Yönetimin Özellikleri, Yararları ve Sakıncaları

Tam anlamıyla uygulanmasının çok zor olduğu merkezden yönetimin, birçok yararı ve bunun yanında bazı zararları bulunmaktadır. Bu bölümde merkezden yönetimin özelliklerinden, yararlarından ve sakıncalarından bahsedilmiştir.

3.1.2.1. Merkezden Yönetimin Özellikleri

Merkezden yönetimin özelliklerini aşağıda sıralayabiliriz:

- Merkezden yönetimin özellikleri arasında ilk sırada gösterebileceğimiz madde; kamu hizmetlerine ilişkin karar alma, politika belirleme ve tüm bu işlerin yürütülmesi yetkisinin merkezdeki tek bir organ tarafından yerine getirilmesidir (Gözübüyük, 1995: 36).

- Merkezi yönetimin üstlendiği kamu hizmetleri hem merkezi hem de merkezde, merkezi yönetime bağlı organlar tarafından sunulur ve vatandaşlara ulaştırılır (Gözübüyük, 1995: 36).

- Kamu hizmetlerine ilişkin tüm gelir ve giderler merkezde toplanmıştır (http://www.ekodialog.com/kamu_yonetimi/merkezi_yonetim.html, 2010).

- Merkezden yönetimin bir diğer özelliği de personel yönetimi ile ilgilidir. Merkezden yönetimde personel alımı, çalıştırılması ve yönetimi merkezden yürütülmektedir (Eryılmaz, 2005: 59-60).

3.1.2.2.Merkezden Yönetimin Yararları

Merkezden yönetimin yararlarını u ekilde sıralayabiliriz:

- Yasama, yürütme ve yargı erklerinin merkezde toplanması; güçlü bir merkezi otoriteyi karımıza çıkarır. Bu açıdan bakıldığında merkezden yönetim; güçlü merkez, güçlü otorite ve güçlü devlet anlamına gelmektedir (Eryılmaz, 2005: 60).

- Kamu hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin tüm gelir, giderlerle, araç, gereçler merkezde bulunduğ u için; bütçe daha etkin ekilde kontrol altında tutulabilmektedir. Kamu hizmetlerinin merkezde tek bir elden yürütülmesi; bütçede birli i sa lamakla beraber; planlamalar do ru yapılması takdirde bu konularda bütçede birli i sa lamak daha kolay olabilmekte ve bütçe açığı verme ihtimali daha da azalmaktadır. Merkezden yönetim bu anlamda önemli ölçüde bütçede birli i sa lamaktadır. Tüm bu özellikleri sonucunda hizmetlerin maliyeti de dü mektedir (Gözübüyük, 1995: 37).

- Vatandaşların ihtiyaç duydukları mal ve hizmetlere ilişkin planlama, politika belirleme; karar alma gibi a amaların hepsi merkezdeki tek bir organ tarafından yerine getirildi inden dolayı; tüm bu mal ve hizmetler ülke genelinde aynı standarda sahip olmaktadır. Merkezden yönetim esasına dayanan bir ülke içerisinde her noktada kamu tarafından üretilen her türlü mal ve hizmet aynı özelliklere sahiptir. Planlaması, karar alması, idari tüm a amaları merkezden yapılan kamu mal ve hizmetleri fiyat, kalite ve zaman gibi özellikler bakımından belirli bir standarda sahiptir. Vatandaşların ihtiyaç duyduğ u bir mal ve hizmeti e er ki kamu üretiyor ise; o mal ve hizmet farklı illerde ya da farklı bölgelerde de i ik özellikler arz etmez. Bu anlamda kamu hizmetlerinde ülke düzeyinde bir bütünlük sa lanır. Bununla birlikte tüm vatandaşlar bu hizmetlerden e it artlarda yararlanmaktadır (Karatepe, 1995: 93).

- Kamu hizmetlerinin merkezden yürütülmesi sonucunda; ta rada çalı an amir ve memurlar; yerel halktan çok fazla etkilenmemektedirler. Görevlerini yerine getirirken; merkezin istek ve emirlerini uyguladıkları için, yerel halkın baskısından ve etkisinden uzak kalmaktadırlar. Bu anlamda merkezden yönetim idari anlamda yerel etkilerden uzak kalmayı sa lamaktadır. Bu sayede merkezi idarenin tarafsızlığı sa lanmış olur (Eryılmaz, 2005: 60).

- Eğitim, güvenlik, sağlık ve enerji gibi hizmetler taşıdıkları önem itibarıyla tek elden ve merkezden yönetilmek durumundadır. Her ne kadar bu konuda de i ik uygulamalar mevcut ise de söz konusu hizmetler devletlerin bekası için yerel organlara bırakılamayacak kadar önemlidir. Bu gibi hizmetlerde planlama, karar alma ve politika belirleme a amaları; merkezdeki hükümet tarafından yapılır. Bu şekilde devletler daha güvenilir ve sağlam bir yapıya sahip olurlar (Eryılmaz, 2005: 60).

3.1.2.3. Merkezden Yönetimin Sakıncaları

Merkezden yönetimin sakıncalarını u şekilde sıralayabiliriz:

- Merkezden yönetimin en büyük sakıncalarından biri; bürokrasiyi ve kırtasiyecili i artırmasıdır. Kamu hizmetlerine ili kin her türlü kaynak; araç, gereç, karar alma, politika belirleme gibi ayrıntılar merkezde toplandı ı ve merkezden yönetildi i için; ta radaki örgütlere bu konuda insiyatif tanınmamı tır. Ta ra örgütleri ve buralarda çalı anlar, merkezin kendilerine verdikleri emirler do rultusunda kamu hizmetlerini vatandaşlara sunarlar. Kendi kendilerine karar alıp uygulayamazlar; her i te merkezden görü ve izin alırlar. Bu i lemler kamu hizmetinin zamanından daha uzun bir süre içerisinde yerine getirilmesine sebep olaca ı gibi, yazı malar ve görü melerle ilgili olarak da kırtasiyecili i ve bürokrasiyi oldukça artırmaktadır. Bu nedenle merkezden yönetim idarenin hantalla masına neden olabilir (Karatepe, 1995: 93).

- Merkezden yönetimin bir ba ka sakıncası ise; kamu hizmetlerinin sunumunda; ihtiyacın do du u yörenin özelliklerinin ve artlarının göz önüne alınmamasıdır. Merkezi yönetimin yararlarını sıralarken; kamu hizmetlerinin üretiminde belli bir standardın mevcut oldu unu, kamu adına üretilen her türlü mal ve hizmetin, ülkenin her yanında aynı özellikler sahip oldu u belirtilmi ti. Merkezden yönetim bu olumlu özelli inin yanı sıra; aynı sebepten ileri gelen bir de olumsuz özelli e sahiptir. O da az önce belirtildi i gibi, kamu adına üretilen mal ve hizmetlerde ihtiyacın do du u yerin ve o yörenin halkının özellikleri dikkate alınmamaktadır. Çünkü kamu adına üretilen mal ve hizmetler belli bir standarda sahiptir. Ta radaki örgütler ve memurlar da bu konuda insiyatif hakkına sahip de iller. Onların görevi merkezin kendilerine verdi i emirleri yerine getirmek oldu u

için; yöresel ihtiyaçlar göz önüne alınmaz. Ta radaki memurun dü ünçesi ve çalı ma ekli; merkeze ho görünmek ve oradan sürekli artı puanlar toplayabilmektir. Bunu da oradan gelen emirleri yorum yapmadan, kendinden ve yöresinden bir eyler katmadan yerine getirir. Bu nedenlerle merkezden yönetimde kamu adına üretilen mal ve hizmetlerin tek düze olması sebebiyle; üretilen mal ve hizmetler yerel halkın ve bölgenin ihtiyacına tam olarak cevap veremeyebilmektedir. Bu da öncelikli olarak; ortaya çıkmı olan ihtiyacın kar ılanamaması ve giderilmeyi beklemesine sebep olmaktadır. Bununla birlikte; bölge artları ve yöresel ihtiyaçlar göz önüne alınmadan üretilen mal ve hizmetler atıl durumda olaca ndan; zaman, mek n, ekonomi ve emek olmak üzere birçok alanda devlet zarara u ramı olmaktadır (http://www.odevarsivi.com/dosya.asp?islem=gor&dosya_no=144668, 2010).

- Merkezden yönetimin di er bir sakıncası ise; demokratik ilkelere uygun olmamasıdır. dari ve siyasi bakımdan merkezden yönetilen bir ülkede; yerel halkın yöresel ihtiyaçları da merkez tarafından karar verilerek kar ılanmaktadır. Bu noktada merkezden yönetimde yerel halkın yönetime katılımı en az seviyede gerçekleşmektedir. Yerel halkın kendini ve bölgesini ilgilendiren konularda karar alınması konusunda etkin olamaması onların siyasi katılımlarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Halkın kendi kendisini ilgilendiren konulardan uzak kalması sonucunu do uran merkezden yönetim; halkın siyasi katılımına önem veren demokrasi ilkelerine ters dü mektedir. Bu nedenle pek de demokratik olmayan bir yönetim biçimi oldu u ortaya çıkmaktadır (Gözübüyük, 1995: 37).

- Merkezden yönetim çalı anların merkez dı ndaki her yere yabancılaşmasına neden olur. Sadece merkezi bilen ve gören personel, yerel halka, di er bölgelere yabancıdır. Buraların ihtiyaçlarına da aynı ekilde yabancı kalır. Bunun yerine merkezdeki yöneticilerin emirlerini yerine getirerek onların gözüne girebilmeyi tercih ederler (Karatepe, 1995: 93).

3.1.3. Yetki Genişliği İlkesi

Merkezi otoritenin; üzerinde bulunan yetkilerden bir bölümünü, merkez dı nda örgütlenmi fakat yine merkeze ba lı olarak görev yapan örgütlere devretmesine “yetki geni li i” denilmektedir. Burada merkezi idare merkezdeki yetkilerin bir kısmını kendisi adına ta rada görev yapan örgütlere devretmektedir. Bu

sayede merkezi yönetimin hantallığını ortadan kaldırıp ta raya daha rahat ulaşabilmek amaçlanmaktadır (Karatepe, 1995: 91).

Merkezden yönetim tek başına uygulanamayacak kadar zor ve katı bir yönetim biçimidir. Her devlet ülkesinin her noktasındaki yerel ve genel ihtiyaçları karşılamakla yükümlüdür. Gerek kapitalist gerekse komünist ülkelerin hepsi vatandaşların ihtiyaçlarını bir şekilde karşılamaktadırlar. Yönetim ne kadar katı olursa olsun, tüm devletler ürettikleri mal ve hizmetlerle vatandaşlarına bir şekilde ulaşmaya çalışırlar. Sadece merkezden yönetim ilkesine göre yönetilen bir devletin, tüm vatandaşlarına kaliteli mal ve hizmetlerle, zamanında ulaşması mümkündür. Çünkü günümüzde yüz ölçümü en küçük olan ülkeler bile bu imkana sahiptirler. Merkezi otoritenin ülkenin her yerine ulaşması, imkansız ve ütopyik bir şeydir. Bu nedenle merkezi yönetim tek başına kullanılabilecek bir yönetim biçimi değildir. Merkezi hükümetler, yerel halka daha kolay ulaşabilmek için bölgesel temelde örgütlenmelere gitmiştir. Bu örgütlere ve yöneticilerine de belli ölçülerde karar alma ve uygulama yetkisi tanınmıştır. Bu noktada “yetki genişliği ilkesi” devreye girmiştir. Merkezi hükümetin; yerel halkın ihtiyaçlarını daha rasyonel ve daha hızlı bir şekilde karşılayabilmek için; bölgesel örgütler kurup, sahip oldukları yetkilerin bir kısmını bunlarla paylaşmasına “yetki devri” denilmektedir (Keleş, 2009: 21-22).

Yetki genişliği merkezden yönetimin yukarıda belirtilen olumsuz özelliklerini ortadan kaldırmak için düşünülmüş bir çözüm yöntemidir. Yetki genişliği ile merkezi yönetimin sert yapısı bir nebze yumuşatılmaya çalışılmıştır. Yetki genişliği ile karar alma ve uygulama açısından merkezin bölgesel örgütlerine yetki verilmesiyle; merkezi yönetimin doğurduğu kırtasiyecilik ve bürokrasi ortadan kaldırılarak, hizmetlerin yerel halka daha çabuk ulaştırılması hedeflenmiştir (Gözübüyük, 1995: 40-41).

Yetki genişliği tek başına bir sistem olmamasının yanı sıra; merkezden yönetim uygulamasının olumsuz özelliklerini ortadan kaldırmak için düşünülmüş, merkezden yönetimle beraber uygulanacak bir yönetim ilkesidir. Bu nedenle yetki genişliği ilkesi tek başına düşünülmemelidir; merkezîyetçi yönetime yardımcı bir sistem olarak ele alınmalıdır (Eryılmaz, 2005: 65-67).

Yetki geni li i ülkemizde de uygulanan bir ilkedir. 1982 Anayasası'nın 126. maddesinde “ İllerin idaresi yetki geni li i esasına dayanır” ibaresi kullanılarak; yetki geni li i ilkesinin sadece illerde olmak üzere kullanılabilmesi belirtilmiştir. Bu madde ile hem yetki geni li i uygulanmasını esas almış , hem de bu uygulamaya bir sınır getirmiştir. Yetki geni li i esasına göre merkezde toplanan yetkilerden bazıları; kamu hizmetlerinin daha etkin ve hızlı bir şekilde yerine getirilmesi için ta radaki yöneticilerle paylaşılmaktadır. Yani ta radaki yöneticiler belirli konularda karar alma ve uygulama için merkezden herhangi bir talimat ya da onay beklemeden; kendi kendilerine harekete geçebilmektedirler. Anayasamızın 126. maddesi de bu esasın uygulanmasını öngörmüş , ama bunu sadece il düzeyine indirgeyerek sınırlamıştır. 126. maddeye göre ülkemizde yetki geni li i ilkesi sadece il düzeyinde gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda il yönetiminin amiri olarak atanan vali; merkezi yönetim adına, merkezden izin almadan, karar alıp uygulama imkanına sahiptir. Ülkemizde il yöneticilerine verilen bu yetki geni li inin yanı sıra, aynı yetki anayasanın 126. maddesi gereği ilçe ve bucak yöneticilerine verilmemiştir (<http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=template&id=188&lang=0>, 2010).

3.2. Yerinden Yönetim

Bu bölümde; yerinden yönetimin tanımının yanı sıra, özellikleri, yararları ve sakıncalarına değinilerek; genel bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır.

3.2.1. Yerinden Yönetimin Tanımı ve Türleri

Adem-i merkeziyet olarak da adlandırılan yerinden yönetim; yerel özellik taşıyan kamu hizmetlerinin devletin tüzel kişiliği dışındaki kamu tüzel kişilerince gerçekleştirilmesi için devletin merkezindeki bazı kamu güçlerinin daha az yetkili bir otoriteye aktarılması amacı ile merkezi otoriteden geri çekilmesini ifade etmektedir. Bir başka anlatımla yerinden yönetim; kamusal güçlerden bir kısmının merkezi otoriteden daha az yetkili bir diğer otoriteye aktarılmasını ifade etmektedir (Nadaroğlu; 2001: 20).

Kamusal hizmetlerin daha etkin ve verimli bir şekilde sunulması amacıyla; hizmet ihtiyacının ortaya çıktığı yerde, aynı zamanda ve o ihtiyacın doğduğu yer, bölgeyi ve insanları tanıyan yöneticilerin yönetiminde, bu hizmetlerinin sunumuna

gidilmesi yerinden yönetimi do uran sebep olmu tur. Yerinden yönetim esasına göre; kamu hizmeti, ihtiyacın do du u yerde ve zamanda kar ılanır. Yerinden yönetimde, merkezden yönetimin aksine vatanda ların ihtiyaç duydukları ihtiyaçları kar ılamak için üretilen kamusal mal ve hizmetler, merkezden ve tek bir otorite tarafından de il, merkezi idarenin hiyerar isi içerisinde yer almayan, merkezin idare te kilatı dı ndaki kamu tüzel ki ilikleri tarafından üretilmekte ve idare edilmektedir (Karatepe, 1995: 94).

Kamusal mal ve hizmetlerin üretimi konusunda, karar alma ve uygulama yetkisinin merkezdeki tek bir otoritede de il de merkezi idarenin hiyerar isi dı ndaki kamu tüzel ki ilerine aktarılması, yerinden yönetimi kar ımıza çıkarmaktadır. Söz konusu kamu tüzel ki ilerine aktarılan güç ve yetkiler yasamaya ili kin ise, anayasa hukukunun kapsamına giren federal devlet kavramı ile yani siyasi adem-i merkeziyetle kar ıla ırız. Aktarılan güçler ayet yürütmeye ili kinse idare hukukunun kapsamına giren ve idari adem-i merkeziyetin bir sonucu olan mahalli idareler kavramı ile kar ıla ırız (Nadaro lu, 2000: 20).

Yukarıda da belirtildi i gibi yerinden yönetim ilkesi de siyasi bakımdan yerinden yönetim ve idari bakımdan yerinden yönetim olarak ikiye ayrılmaktadır.

3.2.1.1.Siyasi Yönden Yerinden Yönetim

E er ki bir ülkede, kamu hizmetlerinin üretimi ve sunumu ile alakalı karar alma, politika belirleme ve uygulama yetkisi ve gücü, merkezi otorite yani ba kentteki hükümet dı nda kalan merkezi idarenin hiyerar isi dı nda örgütlenmi kamu tüzel ki ilerine devredilmi se burada yerinden yönetim uygulamasından bahsedilebilir. Burada önemli olan bir nokta devredilen gücün devredildi i kamu tüzel ki isinin merkezi otoritenin hiyerar isi içinde olmamasıdır. Bu özelli i sayesinde ta radaki kamu tüzel ki ilerinin yöneticileri merkezden ba ımsız ekilde karar alma ve uygulama yetkisine sahip olabilmektedirler. Devredilen güçler arasında yasama gücünün olması, kar ımıza siyasi yönden yerinden yönetimi çıkarır ki bu da federal devlet kavramını ortaya çıkarmaktadır (Nadaro lu, 2001: 23).

Federe devletler içi lerinde ba ımsız, dı ili kilerde federal devlete ba ımlıdır. çilerindeki ba ımsızlı ın bir yönü de yasama konusundaki ba ımsızlıklarıdır. Federal devletlerde, her federe devletin idari yetkileri dı nda bir

kısım yasama ve yargı yetkileri de bulunmaktadır. Federe devletler belirli oranlarda kendi içi lerini ilgilendiren konularda yasa olu turabilirler veya yine belli ölçülerde ba ımsız yargılama hakkına sahiptirler. Bu özellik, yerinden yönetimin siyasi bakımdan düzenlemesi sonucu olu maktadır. Yani siyasi bakımdan yerinden yönetim, ülkemize yabancı olan federe devletlerin var olması ve bunların bir kısım yasama ve yargı yetkilerinin olması sonucunu do urur. Ülkemize yabancı olmakla beraber dünya üzerinde bu sistemi uygulayan birçok devlet vardır. Buna en iyi örnek ise Almanya'dır. Yönetimde bütünlü ü sa lama açısında büyük zorlukları olsa da Almanya siyasi bakımdan yerin yönetimi uygulayan ve gücünden bir ey kaybetmeyen güzel bir örnektir (Eryılmaz, 2005: 67-69).

Siyasi yönden yerinden yönetim, idari yönden yerinden yönetimi de mecbur kılmaktadır. Ancak idari yönden yerinden yönetim siyasi yönden yerinden yönetimi mecbur kılmamaktadır.

3.2.1.2.İdari Yönden Yerinden Yönetim

idari yönden yerinden yönetim, siyasi yönden yerinden yönetimin bir sonucudur. Her ne kadar siyasi yönden yerinden yönetimi uygulayan ülkelerin hepsinde idari yönden yerinden yönetim uygulansa da, idari yönden yerinden yönetimler siyasi yönden yerinden yönetimi mecbur kılmamaktadır. Siyasi yönden yerinden yönetimi benimsemi Almanya'da idari bakımdan geni bir idari yerinden yönetim uygulaması mevcuttur. Bunun yanı sıra Türkiye'de idari yönden yerinden yönetim uygulaması görülmekle beraber, siyasi yönden yerinden yönetim uygulanmamaktadır. Buradan da anla ılaca ı üzere idari bakımdan yerinden yönetim siyasi yönden yerinden yönetimin bir sonucudur. Yani siyasi bakımdan yerinden yönetim esasını benimsemi ülkelerin hepsi, idari yönden yerinden yönetim uygulaması gerçekte tirmektedir denilebilir. Bununla birlikte idari yerinden yönetim her zaman siyasi yönden yerinden yönetim sonucunu do urmaz. idari yönden yerinden yönetim, siyasi yönden yerinden yönetim esasına dayanan bir yönetim dizgesi içerisinde uygulama alanı bulabilmektedir (Eryılmaz, 2005: 69-79).

idari yönden yerinden yönetim uygulaması; kamu hizmetlerinin üretimi ile ilgili olması nedeniyle bu çalı mayı da yakından ilgilendirmektedir. idari yönden yerinden yönetim; vatandaşların ihtiyaçlarını kar ılamak için sunulan kamu

hizmetlerine ilişkin karar alma ve politika belirme yetkilerinin merkezi otoritenin dışında örgütlenen tüzel kişiliklere devredilmesini ifade etmektedir (Eryılmaz, 2005: 69-70).

Devredilen güçlerin sadece idari yetkileri kapsamı durumunda ise kararımıza idari yönden yerinden yönetim kavramı çıkmaktadır. Bu uygulamada sadece idari yetkiler devredilmekte bunun yanı sıra yasama ve yargı konusunda herhangi bir güç aktarımı olmamaktadır. Yasama ve yargıya ilişkin güç merkezi otoritenin kontrolünde olmaya devam eder. Burada devredilen sadece idari güçtür. Kamu hizmetlerinin daha etkin bir şekilde sunulması amacı ile bu hizmetlere ilişkin karar alma ve uygulama gibi yetkiler merkezi yönetimin hiyerarşisinde yer almayan kamu tüzel kişilerine aktarılır. Genelde üniter devletler tarafından kamu hizmetlerinde daha etkin ve verimli olabilmeleri açısından uygulanmaktadır. Üniter devletler yasama ve yargı gibi hayati öneme sahip güçleri merkezde tutmaya devam ederek gücünden bir şey kaybetmeden yerel halkın ihtiyaçlarının daha etkin bir şekilde karşılanmasını hedefler. Ülkemizde de uygulanan sistem idari bakımdan yerinden yönetim uygulamasına girmektedir. İdari yönden yerinden yönetim, kararımıza yerel yönetimler kavramını çıkarmaktadır (Nadaroğlu, 2001: 24).

İdari yönden yerinden yönetim, uygulanma şekli bakımından ikiye ayrılmaktadır. İdari yönden yerinden yönetimin uygulanması amacıyla belirli bir bölge esas alınıyor ise burada “*yerel (mahalli) yerinden yönetim*” kararımıza çıkar. Buna kararın idari yerinden yönetim uygulamasında belirli bir bölgeden ziyade belirli bir hizmetin uygulanması esas alınıyor ise burada da “*hizmet yerinden yönetim*” kararımıza çıkar (Nadaroğlu, 2001: 24).

3.2.1.2.1.Hizmet Yönünden Yerinden Yönetimler

Hizmet yönünden yerinden yönetim, belirli bir hizmetin gerçekleştirilmesi yetkisinin ve gücünün merkezi otorite dışındaki bir kamu tüzel kişisine bırakılmasıdır. Burada esas olan devredilen gücün belirli bir hizmete yönelik olmasıdır. Merkezi güçten ayrı bulunan kamu tüzel kişisi, kendisine aktarılan gücü yani karar alma ve uygulama iradesini sadece belirli bir hizmet temelinde kullanabilmektedir. Kendisine verilen hizmetle alakalı karar alma ve uygulama iradesine sahiptir (Nadaroğlu, 2001: 24).

Hizmet esasına göre merkezi yönetimin hiyerarisi dışında kurulmuş hizmet yönünden yerinden yönetimlere en güzel örnek üniversiteler ve ticaret odalarıdır (Eryılmaz, 2005: 70).

3.2.1.2.2.Yer Yönünden Yerinden Yönetimler

Yer yönünden yerinden yönetim ise; belirli bir bölgeyi esas almaktadır. Kamusal hizmetler konusundaki devredilen güç; belirli bir bölgede yaayan vatandaşların ortak ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılabilir. Sadece belirli hizmetlerle sınırlı olmayan bu yönetim ekinde; belirli bir sorumluluk bölgesine ait ortak çıkarları gözetecek idari faaliyetler konusunda güç aktarımı yapılmıştır. Bu birimlere ülkemizdeki belediyeleri ve köyleri örnek olarak gösterebiliriz. Yer yönünden yerinden yönetimin karımıza çıkardığı merkezden bağımsız olan bu kuruluşlar yerel yönetimler olarak adlandırılmaktadır. Yer yönünden yerel yönetimler yasalarla kendilerine çizilmiş belli bir bölge içerisinde; o bölgede yaayan halkın ortak ve genel yararlarını kendi organları tarafından tespit edip yine kendi organları eliyle söz konusu bu ortak yararları yerine getirmekle yükümlüdür (Nadaro lu, 2001: 24).

Yer yönünden yerinden yönetimler; bazı yönetsel görevlerin merkezi otoritenin hiyerarisi dışında örgütlenmiş ve karar organlarının yerel halkın oylarıyla oluşturulan il, belediye ve köy gibi görev alanı belirli bir coğrafya ile sınırlı olan birimleri ifade etmektedir. Buna en güzel örnek ise belediyelerdir (Eryılmaz, 2005: 72).

Yerel yönetimler idari yönden olduğu gibi bütçe açısından da merkezden bağımsızdırlar. Devletin bütçesinden ayrı olan bir bütçeleri vardır. Gelirleri ve giderlerini kendileri yönetirler. Bu konuda özerkliğe sahiptirler. Tabii ki bu özerklik sonsuz bir özgürlüğü ifade etmemektedir. Merkezi yönetimin idari vesayet adında bir denetim mekanizması söz konusudur. Yerel ihtiyaçları belirlemek ve bu ihtiyaçları karşılamak yerel yönetimlerin görevi olduğu gibi; bu hizmetleri yerine getirebilmek için ihtiyaç duydukları araç, gereç, emek ve parasal kaynakları da kendi organları eliyle konsolide ederler (Nadaro lu, 2001: 24-25).

Yerel yönetimlerin hem idari, hem de mali açıdan büyük bir özerkliğe sahip olmaları; bu konularda tamamen bağımlarına buyruk hareket edebilecekleri anlamına

gelmemektedir. Her ülkenin kendine özgü artlarına göre ayarlanan sınırları ayrı olmakla beraber; yerel yönetimlerin idari özerklikleri konusunda muhakkak sınırlamalar getirilmiştir. Ülkemizde de bu sınırlama ülkemiz artlarına uygun olarak yasalarla yerine getirilmektedir. Bu sınırlamaların yanı sıra bir de “vesayet denetimi” olarak adlandırılan merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki denetim yetkisini ifade eden bir denetim mekanizması mevcuttur. Merkezi yönetim idari vesayet ilkesi doğrultusunda yerel yönetimleri denetleme yetkisine haiz olabilmektedir (Karatepe, 1995: 96-97).

3.2.2. Yerinden Yönetimin Özellikleri, Yararları ve Sakıncaları

Bu başlık altında yerinden yönetimin özelliklerinden, yararlarından ve sakıncalarından bahsedilerek bu uygulamanın artıları ve eksileri göz önüne serilmeye çalışılmıştır.

3.2.2.1. Yerinden Yönetimin Özellikleri

Yerinden yönetimin özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Yerel yönetimlerin tüzel kişilikleri vardır (Karatepe, 1995: 95).
- Yerinden yönetimin en önemli özelliği; yerinden yönetim kurumlarının geniş bir özerkliğe sahip olmalarıdır. Yerinden yönetim kurumları idari ve mali alanda merkezden bağımsız hareket edebilme adına büyük bir özerkliğe sahiptir. Merkezi otoritenin hiyerarşisi dışında örgütlenmişlerdir (Eryılmaz, 2005: 69).
- Yerel yönetimlerin devletin bütçesinden ayrı bir bütçeleri vardır ve kendilerine has gelir kaynakları vardır. Ancak genellikle yerel yönetimlerin gelirleri giderlerini karşılayamadığı için genel bütçeden mali destek almaktadırlar (Karatepe, 1995: 95).
- Yerinden yönetim kurumlarının karar alma ve yürütme organları seçimle iş başına gelir. Sahip olduğu idari ve mali özerkliğe de büyük oranda bu sebeple sahip olmaktadır (Gözübüyük, 1995: 38).
- Merkezi otoritenin hiyerarşisi dışında örgütlenen; mali ve idari özerkliğe sahip olan bu kamu tüzel kişileri üzerinde merkezi hükümetlerin bir denetim mekanizması mevcuttur. Ülkemizdeki bu denetim mekanizmasına idari vesayet denilmektedir (Gözübüyük, 1995: 38).

3.2.2.2.Yerinden Yönetimin Yararları

Yerinden yönetimin yararlarını u ekilde sıralayabiliriz:

- Yerinden yönetim, etkin bir ekilde yönetime katılım sa lamaktadır. Bu nedenle de yerinden yönetim merkezden yönetime göre daha demokratik bir yönetim eklidir. Demokratik ilkelere daha yatkın bir yönetimdir. Yerel halk; ortak olan yerel ihtiyaçlarını, kendi seçti i ki iler eliyle kar ılayabilmektedir. Yerinden yönetim kurulu ları daha önce de belirtildi i üzere, yerel seçimlerle i ba ına gelen organları ile i ve i lemlerini yürütmektedir. Yerel halkın ortak ihtiyaçlarını kar ılamakla yükümlü olan yerinden yönetim kurulu ları, yine o yerel halkın seçti i ki i ve organlardan olu maktadır. te bu noktada yerel halkın kendi ihtiyaçlarının kar ılanması konusunda yerinden yönetim kurulu unun i ve i lemlerini yakından takip etme ve onları yönlendirebilme imkanı do maktadır. Sadece yerel seçimler de il; seçimlerden sonra da yerel halkın yerinden yönetim kurulu larının görev ve sorumlulukları üzerinde, yerel ihtiyaçların kar ılanmasına yönelik istek, talep ve denetimleri söz konusu olabilmektedir. Yerel halk; ihtiyaçlarını, taleplerini ve sorunlarını daha kolay ve net bir ekilde idareye aktarabilmektedirler. Bu nedenle yerinden yönetim merkezden yönetime göre daha demokratik bir yönetimdir (Karatepe, 1995: 95).

- Yerinden yönetimin bir ba ka yararı bürokrasinin ve kırtasiyecili in azalmasıdır. Merkezden yönetimin sakıncaları ba lı ı altında belirtilen, bürokrasi ve kırtasiyecilik, yerinden yönetimde en aza indirgenmektedir. Bu uygulamada hizmetler; ihtiyacın do du u yerde ve zamanda, merkezden hiçbir ey beklemeden yerinden yönetim kurulu ları tarafından yerine getirildi i için bürokrasi ve kırtasiyecilik en az seviyede tutulabilmektedir. Devletin içinde oldu u tüm resmi i lemlerde bürokrasi ve kırtasiyecilik de i en oranlarda mevcut olmakla beraber, yerinden yönetimde bu en aza indirgenmi durumdadır. Yoksa bürokrasinin ve kırtasiyecili in sifıra indirgendi i anlamına gelmemektedir (Gözübüyük, 1995: 39).

- Kamu hizmetlerin yerel ihtiyaçlara en uygun ekilde sunulması da yerinden yönetim uygulamasının bir ba ka yararadır. Yer yönünden yerinden yönetim uygulamasında yerinden yönetim kurulu u belirli bir bölgeden sorumlu oldu u için, o bölgenin ve o bölge halkının ihtiyaçları üzerinde uzmanla abilmektedir. Bölgenin ve bölge halkının ihtiyaçlarını daha iyi gözlemleyebilmektedir. Bununla birlikte

belirli bir hizmet alanında uzmanlaşmış alan hizmet yerinden yönetim kurullarında ihtiyaç duyulan kamu hizmeti en kalifiye personel eliyle yürütülmektedir. Bu da daha kaliteli ve etkin kamu hizmeti sunma imkanı sunmaktadır. Yerinden yönetim uygulamasında kamu hizmetleri o bölgeyi ve halkını tanıyan, o kamu hizmeti konusunda teknik bilgi sahibi uzman kişiler eliyle sunulacağından zaman, mekan, maliyet ve emek gibi kamu kaynakları daha akıllıca kullanılacaktır. Bu sayede hizmet sunumunda kamu zararı oluşması riski en aza indirgenebilmektedir (Karatepe, 1995: 95).

3.2.2.3.Yerinden Yönetimin Sakıncaları

Yerinden yönetimin sakıncalarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Yerinden yönetim uygulaması ülke düzeyinde milli birlik ve bütünlüğün korunması açısından zorluklara yol açabilmektedir. Bu daha çok siyasi bakımdan yerinden yönetim ilkesi için geçerli olan bir tehlikedir. Bilindiği gibi siyasi bakımdan yerinden yönetim uygulamasında, devlet irili ufaklı federe devletlerden oluşmaktadır. Kendi içlerinde bağımsız olan bu federe devletlerin hepsini bir arada toplayan çatı ise federal devlettir. Federe devletler kendi içlerinde federal devletten bağımsız ve belli ölçülerde yasama ve yargı özerkliğine sahiptir. Bu yerinden yönetimin milli birlik ve bütünlük konusunda tehlike oluşturması ihtimali buradan doğmaktadır. Özellikle siyasi bakımdan yerinden yönetimde merkezi otoritenin gücü merkezden yönetime göre bir hayli azdır. Çünkü merkezi otorite yasama, yürütme ve yargı erklerini federe devletlerle paylaşmaktadır. Bu güç paylaşımı federal devletin gücünü azaltmaktadır ve bazı noktalarda federe devletlere söz geçirememesi sonucunu doğurabilmektedir. Bu sayılan bu özelliklerinden dolayı yerinden yönetim uygulamasının devletin milli birlik ve bütünlüğü açısından tehlikeli sonuçlar doğurması mümkün görünmektedir. Bu tehlike özellikle jeopolitik konum ve etnik yapının çeşitliliği ile alakalı bir konudur. Özellikle Türkiye gibi etnik yapısı çeşitlilik arz eden, jeopolitik açıdan çok önemli bir noktada bulunan ülkeler için tehlike arz edebilecek bir yönetim biçimidir. Yalnız sadece idari yönden yerinden yönetim ilkesi bu tehlikeyi içermemektedir. Bu nedenle üniter devletler genellikle idari yönden yerinden yönetimi uygulamakta pek sakınca görmemektedirler (Gözübüyük, 1995: 39).

- Yerel yönetimler ekonomik ve sosyal imkanlar bakımından yetersiz oldukları için, teknik personel ve mali kaynak temininde sorunlarla karşılaşabilirler. Bu nedenle de hizmetlerin sunumunda etkinlik açısından sıkıntılar yaşayabilirler (Karatepe, 1995: 96).

- Yerinden yönetim uygulamasının bir başka sakıncası da partizanca uygulamalara yol açma tehlikesidir. Yerel seçimle iktidara gelen yerinden yönetim kurullarının organları ve yöneticileri belirli bir süre sonra yerel halkın ihtiyaçlarını göz ardı edip partilerine ve seçim finansörlerine hizmet etmeye yönelebilirler. Halkın ve bölgenin ihtiyaçlarını göz ardı edip onların kısa ve uzun vadeli sorunlarına yönelik çözümler ve yatırımlar gerçekleştireceklerine, onları kandırmaya yönelik geçici hizmetlerle göz boyamaya çalışabilirler. Kamunun kaynaklarını da partilerinin, seçim finansörlerinin ve yandaşlarının çıkarları doğrultusunda kullanabilirler. Yerinden yönetimin en önemli sakıncalarından birisi bu tehlikedir. Yerinden yönetim uygulaması bu sonucu doğurur diye bir sonuç ortaya koymak doğru olmasa da bu tehlike her zaman mevcut olan önemli bir sorundur. İşte bu noktada yerel halkın yerinden yönetim kurulları üzerindeki denetiminin ve merkezin idari vesayet denetiminin önemi ortaya çıkmaktadır. Böyle bir sorunla karşılaşmamak için bu iki denetim yolunun sürekli açık tutulması ve uygulanması gerekmektedir. Aksi halde yerinden yönetim kurulları kamu kaynaklarını partilerinin ve yandaşlarının istekleri doğrultusunda kullanıp, devleti zarara uğratabilirler. Kamu kaynaklarının zarara uğratılmasının yanı sıra yerel halkın ve bölgenin de ihtiyaçları karşılanmamı olur. Böyle bir yanlış yola düşülmesi, yerinden yönetim kurullarını devleti ve vatandaşları sömüren bir diktatörlük haline getirebilir.

- Yerinden yönetim uygulamasında, belirli bir kamu hizmetinin ülke içinde her noktada aynı olmasını beklemek olanaksızdır. Yerinden yönetim kurulları; kamu hizmetlerinin sunumunda o bölge ve vatandaşların ihtiyaçlarını göz önüne alacaklarından ve sadece kendi elindeki kaynakları kullanabileceklerinden ülke içinde kamu hizmetleri konusunda bir tekdüzeliye rastlanmaz. Aynı kamu hizmeti farklı bölgelerde farklı şekilde sunulabilir. Bu uygulama sonucunda aynı ülkenin vatandaşları sadece farklı bölgelerde yaşıyorlar diye aynı kamu hizmetini çok farklı şartlar altında ve çok farklı şekillerde alabilirler. Hatta ülkenin belli bir bölümünde sunulan kamu hizmetleri, kaynak ve imkan yetersizliği ya da yerinden yönetim

kurulu unun iradesizli i nedeniyle ba ka bir bölgede hiç sunulmayabilir. Yani aynı ülkenin iki vatanda ından birisi bir hizmeti kaliteli bir ekilde alırken, bir di eri bu hizmetten yoksun kalabilir ya da daha kötü bir ekilde sunulan hizmeti almak zorunda kalabilir. Kamu hizmetlerinin belli bir standarda sahip olmaması ülke içinde bölgeler arası farklılıkları artırabilir. Geli mi bölgeler daha da geli irken, geri kalan bölgeler daha da gerileyebilir. Ülke içinde bölge farklılıklarını artıracak bir özelli e sahip olması, yerinden yönetimin bir ba ka sakıncalı tarafı olarak kabul görmektedir (Gözübüyük, 1995: 39).

- Mali ve idari özerkli e sahip olmaları yerinden yönetim kurulu larının bir ba ka sakıncalı olabilecek tarafıdır. Gelir ve giderlerini, yani muhasebelerini kendileri tuttıkları için mali açıdan suistimale çok açıktır. Merkezi yönetimin yerinden yönetim kurulu ları üzerindeki denetim yetkisinin biraz zayıf olması, mali yönden bu birimlerin denetimini zorla tırmaktadır. Kötü niyetli yöneticilerin elinde, yerinden yönetim kurulu ları devletin ve vatanda ın kasasını bo altan kurumlar haline gelebilirler. dari vesayet denetimi ile birlikte mali denetim de bu noktada önem kazanmaktadır. Örne in Belediye Kanunu'na göre belediyelerin düzenli olarak, kendi içinden veya di er kamu kurumlarından da yararlanarak olu turdukları tefti kurulları tarafından denetlenmesi öngörölmü tür. Ancak bu denetimin de suistimal edilebilece i dü üncesiyle, ç i leri Bakanlı ı tarafından belli dönemlerde belediye gelir ve giderleri ile i ve i lemlerini incelemek üzere ç i leri müfetti leri ve kontrolörler görevlendirilmektedir. Bu denetimler mali usulsüzlükleri önlemeye yönelik önemli bir uygulama olarak kar ımıza çıkmaktadır (Gözübüyük, 1995: 39).

4. YEREL YÖNETİMLERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Bu bölümde yerel yönetimlerin dünyadaki ve Türkiye'deki gelişim sürecine ilişkin açıklayıcı bilgiler verilmiştir.

4.1. Yerel Yönetimlerin Dünyadaki Gelişim Süreci

Optimum büyüklüğe sahip olmaları bakımından Eski Yunan şehir devletleri merkezden yönetim için her ne kadar ideal devletler olsa da; bunların dışında hiçbir devlet yönetimi sadece merkezden yönetim esasına göre düzenlenmemiştir. Merkezden yönetim temelinde örgütlenseler dahi tüm devletler yerinden yönetimden de en ölçülerde yönetim dizgelerinde yararlanmışlardır. Merkezi otoriteler; tarihin de iki dönemlerinde güçlerinin bir kısmını kendi adına kullanacak yerel yönetim birimleri oluşturmuşlardır. Günümüzde bile sadece merkezden yönetim esasına dayanan bir devlet mevcut değilken; tarihin ilk dönemlerindeki ulaşım, iletişim ve teknoloji konularındaki yetersizlikler göz önüne alınırsa; bütün bir ülkenin tek bir merkezden idare edilmesi olanaksız görülmektedir. Bu nedendir ki; tarihin her döneminde, merkezi otoriteler yerel yönetimlere ihtiyaç duymuş ve belirli ölçülerde bu yönetim anlayışını uygulamışlardır (Keleş, 2009: 31).

Günümüzde yerel yönetim, kent yönetimi, belediye, kent veya komün gibi kavramlar kullanılmaktadır; yerel halkın ihtiyaçlarını yerinde karşılamak için kurulmuş yerel yönetim birimleri aklı gelmektedir. Buna karşın tarihin ilk dönemlerinde, yerel yönetimler; askeri örgütlenme, ulusal savunma, suçluların yakalanıp cezalandırılması gibi günümüzde merkezi otoriteye bırakılmış olan görevleri yerine getirmişlerdir (Keleş, 2009: 31).

Geçmişten günümüze çeşitli amaçlarla farklı şekillerde uygulanan yerinden yönetim anlayışı, kavram ve uygulama açısından da önemli değişikliklere uğramıştır.

Batı Avrupa'da yerel yönetimlerin ortaya çıkmasıyla kentlerin oluşumu arasında sıkı bir bağlantı vardır. Kent yönetiminde meydana gelen gelişmeler ve değişimler sonucu ortaya çıkan komünler ilk yerel yönetim birimleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Komünler; idari, siyasi, sosyal ve ekonomik yönleri olan, hizmet üreten yerel yönetim birimleridir. Batı Avrupa'da toprak soyluları şehrin yönetimini giderek güç kazanan tüccarlara ve burjuva sınıfına devretmek durumunda kalmışlardır. Komünler de yeminli burjuvalardan oluşmaktadır. Bu komünler

günümüzdeki belediyelerin ilk örneklerini oluşturmaktadır (Bozalan ve Demirkaya, 2008: 86).

Tarihte yerel yönetimler ve belediyeler açısından verilebilecek örnekler Roma İmparatorluğu ile başlar. Aslında günümüzdeki anlamıyla belediye kavramı 18. yüzyılın sonlarından itibaren görünmeye başlamaktadır. Ama belediye benzeri yerel yönetimlere Roma İmparatorluğu'nda rastlamak mümkündür. Hükümdar, kendisine bağlı dominyonların sayısının artmasıyla ve denetimi altındaki alanların genişlemesiyle, yeti emediği her alanda otoritesini kendi adına kullanacak yerel yardımcılara ihtiyaç duymuştur. Yerel beyler, yönettikleri bölgede, hükümdar adına hükümdarın otoritesini ve yetkilerini kullanmışlardır. Antik Yunan şehir devletleri ise kendi kendini yöneten ufak örgütlenmelerle kurulmuş demokratik devletlerdir. Roma'da hükümdar yetkilerini yerel beylerle paylaşmaktaydı. Daha doğru bir ifadeyle, yerel beyler hükümdarın yetkilerini ve otoritesini yine hükümdar adına kullanma yetkisine sahipti. Roma'da imparatorluğa yeni katılan ve yerel beylerin hükümdar adına yönettiği bu toprak parçalarına "munucipe" adı verilmekteydi. Munucipe bugün İngilizcede belediye kavramının karşılığı olan Municipality kelimesinin kökenidir. Avrupa'da belediyelerin temelini municipe yönetimleri ile Romalılar atmıştır denilebilir. Municipeler siyasi ve yerel kimi yetkilerle birlikte özellikle yüksek oranda yönetsel, yani idari özerkliğe sahiptiler. Yeni kazanılan bu topraklarda yerel halka ticaret ile ilgili büyük yetkiler ve haklar tanınmakla beraber yerel beylere de önemli ölçüde idari özerklik bırakılıyordu. Hükümdarın otoritesinin ve gücünün sürekli üzerinde olmasından dolayı, gerçek anlamda özerk bir yerel yönetim uygulaması olmasa da; günümüz belediye ve yerel yönetim uygulamalarının temeli sayılabilecek olması, Roma'daki municipe yapılanmasını önemli kılmaktadır (Keleş, 2009: 31-32).

Belediye kavramı konusunda günümüz anlamında en önemli adımlar 18. yüzyılın sonlarında atılmaya başlanmıştır. Yerel yönetimler ve belediye kavramındaki en önemli gelişme 1789 Fransız İhtilali döneminde yaşanmıştır. 1789 tarihli Fransız Kurucu Meclisinde, belediye kavramı ilk kez kullanılmıştır. Bununla birlikte İngiltere'de de günümüzdeki uygulamalara yakın anlamda belediye tüzel kişilikleri 1835 yılındaki düzenlemelerle kurulmuştur. Bu döneme kadar belediye kavramı konusunda çok fazla yol kat edilmemiştir, Roma İmparatorluğu dönemindeki benzeri

uygulamalar dikkat çekmi tir. 18. yüzyılın sonlarına kadar bu konuda önemli de i iklikler ya anmamı tır. Fransa'da ya anan Fransız Devrimi ve İngiltere'de ya anan Sanayi Devrimi ile birlikte 19. yüzyılda kentler büyük bir kabuk de i imine gitmi tir. Eskiden tarıma ve ticarete dayalı geleneksel toplumlardan olu an kent, artık sanayile meyle birlikte büyük oranda göç almaya ve büyümeye ba lamı tır. Kentler, yüksek kentle me oranı ile birlikte, artan nüfusun ihtiyaçlarını kar ılayabilmek için, etkin bir biçimde yerinden yönetilmeye mecbur kalmı tır. Artan nüfusun, artan ve çe itlenen ihtiyaçlarını kar ılamak; ba lı ba ına uzmanlık gerektiren, yerel yönetimlerin mevcudiyetini mecbur kılan bir anlayı la çözülebilirdi. Bu nedenle 18. yüzyılın sonlarıyla beraber, yerel yönetimler ve belediyeler konusunda önemli adımlar atılmaya ba landı. Hızlı kentle me beraberinde; nüfus yo unlu u, plansız kentle me, altyapı sorunları, ula ım sorunu, kentsel atık sorunu, imar sorunu gibi birçok kavramı daha do rusu sorunu ortaya çıkarmı tır. Bu nedenle 18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyılın ba larıyla beraber kentle menin getirdi i bu sorunların çözümü için belediyecilik konusunda Avrupa'da yeniden yapılanmaya gidilmi tir. Bu yapılanma ile günümüzdeki anlamına yakın belediyecilik çalı malarının temelleri atılmı tır (Keleş, 2009: 35).

Ünlü dü ünürlerden Jean Jacques Rousseau ve Kant; birey ile devlet arasında yerel yönetimler benzeri aracı kurumların varlı ına gerek görmemi ken; Turgot aracı kurumların gereklili ini söyleyerek, buna ra men bunların varlıklarını kendi ba larına sa layamayacaklarını ifade etmi tir. Turgot (1727-1781) ve Jeremy Bentham (1748-1832) gibi yararçı olarak nitelendirilen dü ünürler; devletin genel yararı ile bireylerin yararı arasında ba görevi üstlenecek ekilde örgütlenmi birimlerin varlı ına dikkat çekmi lerdir. Modern anlamda yerel yönetim kavramının çıkı ı da yukarıda belirtildi i üzere bu dönemden sonraya denk gelmektedir. 18. yüzyıl sonu ile 19. yüzyıl ba langıcı, modern anlamda yerel yönetim kavramının ortaya çıktığı dönemdir. Burada Turgot ve Bentham gibi yararçı dü ünürlerin önemli etkisi bulunmaktadır (Keleş, 2009: 35-36).

Turgot'a göre yerel yönetimler en altta köy belediyeleri ile ba lamalıydı. 15 km çapındaki bir daire içerisinde bulunan 30 belediye bir seçim bölgesi olu turacak ve bu otuz belediyenin olu turdu u seçim bölgesi aynı zamanda il belediyesi olacaktır. Turgot, bu ekilde krallı ın 30 ayrı il belediyesine ayrılması gereklili ini

önermi ti. Turgot'un bu görüşü; Fransız Devrimi sonrasında oluşan yönetimin uygulamalarına yön vermesiyle beraber, Fransa'yı komünlere, kantonlara, illere ve ilçelere ayırmayı amaçlayan Sieyès'i de büyük oranda etkilemiştir (Keleş, 2009: 36).

Avrupa'da çağdaş anlamda yerel yönetimlerin oluşmasına temel atılanlarda Turgot'un attığı temeller büyük öneme sahiptir. Bununla beraber Fransız Devrimi sonrası yeniden yapılanmaya giden ve yönetim dizgesinde modern anlamda yerel yönetimlere ayrıcalık veren Fransa da bu konuda önemli temeller atmıştır. Fransa'daki uygulama ile merkezde toplanan otorite valiler eliyle vesayet yetkisiyle yerel bölgelerde de kullanılmaya çalışıldı. Bir bakıma yönetsel yerinden yönetim anlamına gelen bu uygulamayla; valiler merkezin gücünü yerel bölgelerde kullanacak, buna karşın, yerel halk da valilerin görevlerini kötüye kullanmasını engelleyecekti. Bunun için de yerel yönetimler konusunda temeller atan Turgot, oluşturulması gerektiğini savunduğu köy belediyelerinin organlarının, bölgedeki toprak sahiplerinin seçimiyle oluşturulması gerektiğini vurgulamıştır (Keleş, 2009: 36).

Yerel yönetimlerin önemini arttıran bir başka gelişme de liberallerin ve sosyalistlerin yerel yönetimleri söylemlerinde kullanmaları ve desteklemeleri olmuştur. Özellikle 20. yüzyıl yerel yönetimler konusunda önemli gelişmelere sahne olmuştur. 20. yüzyılın başlarında liberaller ve sosyalistler tarafından önemli ölçüde kullanılan bu kavram; ikinci dünya savaşı sonrası dönemde daha da önemli bir hale gelmiştir.

Yerel yönetimler alanında yaşanan bir diğer önemli gelişme de kamu yönetimi anlayışının değişim sürecidir. Geleneksel kamu yönetimi anlayışı 20. yüzyılın ikinci yarısında yerini yeni kamu yönetimi yaklaşımına bırakmaya başlamıştır. 1960'lı yıllarda kendini göstermeye başlayan ekonomik kriz, 1970'li yıllarda ortaya çıkan petrol kriziyle birlikte iyiden iyiye etkisini hissettirmeye başlamıştır. Bu dönemde ekonomik kriz karşısında mali çıkmaza giren batılı refah devletleri; "sınırlı devlet" uygulamasını bir çözüm yolu olarak görmeye başlamışlardır. Bu doğrultuda devletin küçülmesi yoluna giden devletler, kamu hizmetlerinin daha ekonomik ve etkin sunumu çabası içine girmişlerdir. Yeni kamu yönetimi yaklaşımı yerel yönetimleri de çeşitli açılardan etkilemiştir. Yerinden yönetimin tanımı ve kapsamı ile birlikte yerel hizmet kavramında da anlam genişlemesi yaşanmıştır. Halkla ilişkiler ve kamu hizmetinin sunulma biçimi gibi

kavramlarda da de i iklikler ya anmı tır. Yerel yönetimler kavramının kapsamı oldukça geni lemi tir. Geleneksel kamu yönetimi yakla ımına göre yerel yönetimler yer yönünden yerel yönetimler, hizmet yönünden yerinden yönetimler ve meslek örgütlerinden olu maktaydı. Yeni kamu yönetimi yakla ımı bunlara, sivil toplum örgütlerini, gönüllü giri imleri, yurttta hareketlerini, platformları ve benzeri olu umları da ekleyerek yerel yönetimlerin kapsamını geni letmi tir. Yeni kamu yönetimi yakla ımı do rultusunda yerel hizmet anlayı ında da önemli bir de i im ya anmı tır. Artık yerel hizmetler sadece yerel yönetim birimlerinin sundu u hizmet olmaktan çıkma , sivil toplum örgütleri ile özel sektörün de kamu yararına yerel hizmet sunumuna katılımı öngörölmü tür (Bozla an ve Demirkaya, 2008: 8-17).

Yeni kamu yönetimi yakla ımına, üretimde “post-fordist” dönü ümün etkisi açısından bakıldı ında literatüre yeni bir kavramın girdi i görölmektedir. Bu kavram “giri imci yönetim” kavramıdır. Ba ta refah devleti olarak adlandırılan ve sonraları yerine giri imci yönetim kavramı kullanılmaya ba lanan bu anlayı , kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması a masında önemli etkilerde bulunmu tur. Önemli liberal bir anlayı a sahip olan giri imci yönetim anlayı ı yerel yönetimleri i letme yönetim tekniklerine uyarlama yoluna gitmi tir. Bu anlayı da liberal bir bakı açısına sahip ve yerel hizmetlerin i letme teknikleri ile üretilmesi yoluna gidilmesini amaçlamaktadır (Aydınlı, 2004: 71).

İkinci Dünya Sava ı sonrası dönemde siyasal, sosyal, ekonomik birçok konuda büyük de i ikli e giden dünya artık vatandaşlarının refah seviyelerini yükseltmeye çalı an devletlere kavu mu tu. Devletler, ekonomik geli melere paralel olmakla beraber, vatandaşlarının refah seviyesini yükseltmek için onların ihtiyaçlarını en iyi ekilde kar ılama yoluna gitmi tir. Bunu da yerinden yönetim uygulamalarına a ırlık vererek yapmaya çalı mı tır. Bununla birlikte, yerel yönetimler liberaller tarafından da yo un olarak kullanılan bir kavram olmaya ba lamı tı. Özellikle 20. yüzyılın son çeyre ine do ru, dünyanın her noktasını bir pazar haline getirmeye çalı an liberallerin, yerel yönetimleri kullandıkları görölmektedir. Bu uygulama 20. yüzyılın sonunda ba lamakla beraber 21. yüzyılın ba ında da halen devam etmektedir. Liberaller, yerel yönetimlerin ellerinde olan kamu hizmetlerinin özelle tirilerek pazara açılmasına çalı maktadır. Yerel yönetimlerin yerel halka sunmu oldu u kamu hizmetlerinin özelle tirilmeye

çalı ılması ulusa ırı irketlerin pazar paylarını büyütmelerine yönelik bir çabadan öteye geçememektedir.

Ülkemizde 21. yüzyılın ba larından itibaren uygulanmaya çalı ılan yerel yönetimler reformu da yukarıda tanıtılmaya çalı ılan zihniyetten büyük oranda etkilenmektedir. Liberallerin yüzyılı a kın süredir yerle tirmeye çalı tı ı ey, yukarıda da belirtildi i gibi, ulusa ırı irketlerin pazar paylarını artırmaktır. Bu görüş e göre, kamu hizmetleri yerel yönetimler tarafından de il de özelle tirme sonunda görevi üstlenecek irketler tarafından yerine getirilecektir. Liberallere göre yerel halkın ihtiyaç duydu u kamu hizmetleri özelle tirilmeli. Mesela suyu örnek alacak olursak, suyun yönetimi idaresi tamamen bir irkete bırakılacak. Suyla beraber, katı atık toplama, kent içi trafik düzenlemesi, altyapı hizmetleri, çevre düzenlemesi gibi hizmetlerin özelle tirilmesini istemektedirler. Bu hizmetlerin özelle mesi sonucunda, fiyatları da piyasa ekonomisine göre belirlenecek. Aslında, u anki uygulama ve liberallerin istedi i uygulama arasındaki en önemli fark, kamu hizmetlerinin sunumu a masında olu acak amaçtır. Yerel halkın ihtiyaçlarını kar ılamak için kurulmu olan yerel yönetimlerin ilk amacı; o bölgedeki yerel halkın ihtiyacına cevap verebilecek kamu hizmetleri üretmektir. Bu hizmetlerin maddi kar ılı nı da çe itli ekillerde toplayan bu örgüt asla kar amacı gütmemektedir. Her zaman ilk amaç yerel halkın ihtiyaçlarına etkin bir biçimde cevap verebilmektir. Buna kar ın liberallerin savundu u ve son yıllarda özellikle bazı Avrupa ülkelerinde uygulanmaya ba layan kamu hizmetlerinin özelle tirilmesi sonucu kamu hizmetlerini üretecek olan irketin ilk amacı ekonomik karını en üst seviyeye çıkarmak olacaktır. Özelle tirme sonucu kamu hizmetini sunacak olan irket yerel halkın ihtiyaçlarını kar ılamaya yönelik hizmet ve mal üretimini do ası gere i kar için yapacaktır. Ba lı ba ına büyük tehlike olarak görülmesi gereken bu uygulama, yaygınlık kazandı ı durumda; vatanda lar ceplerindeki paranın kar ılı ı kadar hizmet satın alabileceklerdir. Çünkü bu ekillde artık kamu hizmetleri de anlam de i tirerek artık piyasa malı olacaklardır. Fiyatları da piyasaya artlarına göre belirlenecek olan kamu hizmetlerinden zengin vatanda lar istedikleri gibi yararlanırken, ekonomik gücü olmayan vatanda lar hayatlarının devamı için asgari önem ta ıyan kamu hizmetlerini bile alamayacaklardır. Yerel yönetimler ve kamu hizmetleri konusunda dünya

çapında büyük dönüşüm yaşanan dönemde, ya ananlara liberal çevrenin amaçlarını bilerek bakılması önemli bir farkındalık olacaktır.

4.2. Yerel Yönetimlerin Türkiye'deki Gelişim Süreci

Bu bölüm altında yerel yönetimlerin Türkiye'deki gelişim süreci hakkında cumhuriyet öncesi ve cumhuriyet dönemine ait bilgiler verilmiştir.

4.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Osmanlı Devleti 1299 yılında küçük bir beylik olarak kurulduktan sonra kısa bir süre içerisinde büyümüş ve geniş topraklara hakim olmaya başlamıştır. Osmanlı'nın ilk yıllarındaki yönetim feodal, yerinden yönetimin özelliklerinin ağırlıklı olarak gösterir niteliktedir. Kimi yazarlar Osmanlı'nın kuruluşunun ilk yıllarındaki yönetim anlayışının yerinden yönetimi yansıttığını ifade etseler de; aksine bunu sadece merkezden yönetimin katılımlı yapısına yönelik olarak uygulanan yetki genişliği olarak ifade edenler de bulunmaktadır. Ama modern anlamda yerel yönetimlerin, Osmanlı'da Tanzimat Dönemi'ne kadar gündeme gelmediği bilinmektedir (Görmez, 1997: 85).

Türkiye'de batılı anlamda yerel yönetimlerin çok köklü bir tarihi ve geçmişi bulunmamaktadır. Batılı anlamda yerel yönetimlerin görevlerini Osmanlı'da vakıflar ve esnaf örgütleri yerine getirmişlerdir. Tanzimattan önce kadılık makamı; hükümet ve yargı işlerinin yanı sıra belediye işleriyle de meşgul olmuştur. Kadının bu görevi; günümüzdeki belediyelerin kolluk güçlerinin yerine getirdiği denetim ve mali işlemleri idi. Cumhuriyetin ilanından sonra çıkarılan belediye ve köy yasaları, vatandaşların yönetime katılımını esas alırsa da bu hiçbir zaman yerinden yönetim anlamına gelmemiştir. Tanzimatçıların yasallaştırdıkları yerel yönetim ilkesi, mahalli düzeyde demokratik katılımı artıracak yerel yönetimleri oluşturmaktan ziyade, merkezin gücünü ve etkisini artırmaya yönelik bir amaç taşımaktaydı. Tanzimatçıların bu girişi; vergilerin daha rahat ve etkin toplanması, hizmetlerin daha etkin sunulması ve asayişin daha kolay sağlanması amacıyla taşımaktaydı (Keleş, 2009: 135).

Osmanlı'da feodal yöneten kadı idi. Kadı feodal adalet ve güvenlik işlerinin yöneticisi, vakıfların denetçisi, mali yöneticisi ve belediye hizmet yöneticisiydi. Kadı

Yeni bir yönetim tarzı olarak kabul edilmiştir. Kadı'nın görevleri, şehirdeki halkın ihtiyaçlarını karşılamak ve yerel yönetimle ilgili işleri yürütmekti. Kadı, şehrin birçok alanında yöneticilik yapmaktaydı. Belediye hizmetleri gibi önemli bir işin de başında bulunmaktaydı. Bu hizmeti yerine getirirken kendisine yardımcı olan birçok kurum ve görevliler de mevcuttu. Bunların başında şehir halkı ve esnaf grupları gelmekteydi. Osmanlı'da şehrin ve halkın ihtiyaçlarını esnaf örgütleri ve halk kendisi karşılamaktaydı. Yani belediye hizmetleri bu kişiler tarafından yerine getirilirdi. Kadı bu kişiler ve grupları koordine eder ve kontrolünü yapardı. Esnaf kendi güvenliklerini kendileri sağlardı; temizlik, kanalizasyon ve su gibi hizmetleri de kendileri yaparlardı. Hizmeti kendileri yerine getirdikleri gibi finansmanını da kendileri sağlamaktaydı. Kadı; yeniçeri ordusundan, kendine bağlı olan subaşı, böcekbaşı, çöplük subaşı ve mimarbaşı gibi görevliler aracılığı ile bu çalışanların denetimini sağlardı (Ortaylı, 2000:124-125).

Osmanlı'da 19. yüzyıla kadar yerel halkın yönetime katılması gibi bir girişimde bulunulmamıştır. Hem yöneten hem de yönetilenler tarafından böyle bir girişim söz konusu değildir. Yerel halk, vergilerin belirlenmesi, toplanması konusunda merkeze yardım etmekteydi. Ancak bu faaliyetler yerel halkın yönetime katılımını amaçlamaktan ziyade, merkezi yönetimin iradesi altında gerçekleşen bir faaliyetti. Yukarıda da belirtildiği gibi, şehirdeki kolluk görevi, yargı görevi, mali görevler, belediye görevleri ve yönetimle ilgili görevler kadı tarafından yerine getirilmekteydi. Kadı bu görevleri yerine getirirken yerel kaynaklardan ve gruplardan yardım almaktaydı. Bu kadar önemli görev ve sorumlulukları olan kadılık makamı örgütlenme ve kurumsallaşma konularında sıkıntılar yaşamamaktaydı. Örneğin böyle önemli görevleri yerine getiren kadılık makamının belirli bir binası yoktu. Kadı nereye yerleşirse, mahkeme de yönetim binası da orası oluyordu. Lakin II. Mahmut döneminde İstanbul kadısının Bab-ı Meihat'ın bir bölümüne yerleştirildiği bilinmektedir (Ortaylı, 1985: 15-16).

Osmanlı'da modern anlamda belediyelerin kurulması, şehir yönetiminin evrimini izleyen köklü bir değişime dayanmamaktadır. Doğrudan modernleşme hareketlerinin bir parçası olarak oluşturulmaya çalışılmamıştır. Örneğin; İstanbul ve İzmir gibi şehirlerde modern bir belediye kuruluşuna ihtiyaç duyulması bunların birer liman şehri olmaları ile yakından alakalıdır. 19. yüzyılda dünya ile gelişen ilişkilerin başlıca noktası limanlardı. Liman şehirlerinde tüccar gemilerinin ve

personellerinin ihtiyaçlarına cevap verebilecek yeni tesisler meydana getirmek ve bunları yönetmek icap ediyordu. Bunu da modern anlamda kurulacak belediyeler yerine getirecekti. Nitekim İzmir'de bir belediye kurulması giriimi ilk olarak yerli ve yabancı tüccarların giriimi ile oldu. Yani şehir yönetimindeki evrimin köklü bir değişiklik ihtiyacı doğurmasından dolayı yine modernleşmenin bir parçası ve dünyanın etkisiyle ortaya çıkan girişimler oldu (Ortaylı, 2000:123).

1877 Vilayet Belediye Kanunu çıkarılmadan, 1864 Vilayet Nizamnamesi'nin hükümlerine dayanılarak önemli liman, ulaşım ve ticaret merkezlerinde belediye meclisleri kurulma yoluna gidilmiştir. Hatta İzmir'de bir belediye örgütünün kurulması için 1860'lı yılların başında şehrin önemli tüccarları ile yabancı tüccarların Babıali'ye yaptığı baskı bu girişimlere örnektir. Bu istek Babıali tarafından olumlu karşılanmıştır ve 1864 yılında İzmir'de belediye resmen kurulmuştur. Daha 1864 Vilayet Nizamnamesi'nin bütün ilgili talimatnameleri yürürlüğe girmeden yapılan bu girişimle, kurulan belediye ile önemli bir liman kenti olan İzmir'e belediye hizmetleri gelmeye başladı ve şehir önemli bir ticaret trafiğine sahne olmaya başladı (Ortaylı, 1985: 163).

19. Yüzyılın ortalarında kadılık makamına bağlı olan ve şehrin belediye hizmetlerini gören lonca, vakıf ve mahalle gibi kuruluşlar iç ve dış nedenlere bağlı olarak giderek yozlaşmaya ve işlevsiz hale gelmeye başlamıştı. Batıya rağmen batılılaşma felsefesini benimseyen yöneticiler; ülkeye soktukları birçok batılı kurum gibi belediye kurumunu da ülkeye getiren kişiler olmuştur. 1850'li yıllarda Müslüman olmayan nüfusun yoğunlukta olduğu Beyoğlu'nda batı tarzı belediye kurulmasından sonra; imparatorlukta belediyeler yaygınlaşmaya başladı (Göymen, 1997: 18-19).

Tanzimattan önceki dönemde Osmanlı'da belediye hizmetleri gören kurumların önemli bir bölümünü devletin dışında, müslim ve gayri-müslim tebanın çabaları ve inisiyatifleri ile kurulmuştur. Müslüman tebanın ferdi olarak, gayri-müslimlerin ise cemaat olarak meydana getirdikleri bu kurumlar yukarıda da belirtildiği üzere; mahalle örgütlenmesi, esnaf locaları ve vakıflardır. Devletin bu kurumlar üzerinde kontrolcü ve sistemi güvence altına alan bir yapısı mevcuttu. Bunu ise kadı, muhtesip, mimarbaşı ve subaşı gibi görevliler eliyle yerine getirmekteydi. Kadılık makamı bu noktada çok önemli bir yerde bulunmaktaydı. Kadılık makamı devletin

bu kontrol ve güvence sistemini az önce sayılan mimarba 1, suba 1 gibi kendisine ba lı çalı an örgütlerle gerçekle tirmektedir (Bozla an ve Demirkaya, 2008: 127).

1826 yılında yeniçeri rdusunun tasfiye edilmesi ile kadılık makamı da elindeki gücü ve ehir üzerindeki nüfuzunu yitirmeye ba ladı. Çünkü kadı ehir ile ilgili görevlerini yerine getirirken yeniçeri ordusundan gelen ve her birinin çe itli denetim ve ceza verme yetkisi olan gruplardan yardım almaktaydı. Yeniçerilerin kaldırılması ile kadı artık bu görevleri etkin bir biçimde yerine getirememeye ba ladı. ehir üstündeki yaptırım gücü ve dolayısı ile makamının önemi azalmaya ba ladı. Bunun üzerine ba lıca görevi vergi toplamak olan ihtisab nazırlı 1 kuruldu. Kadının görevi olan güvenlik, esnafın tefti i ve vergi toplama görevi bu nazırlı a ve illerde ihtisab müdürlüklerine devredildi. Kadı'nın yaptığı birçok görevi bu tarihten sonra ihtisab müdürlükleri yerine getirdi. ehirlerde bu görevi yerine getiren ki iye “muhtesip” denilirdi. Muhtesibin ba lıca görevleri; vergi toplamak, güvenli in sa lanması, narhın uygulanması, ehrin düzeninin korunması, stanbul'a a ırı göçü engelleyici tedbirler almak, esnafın denetimi, okulların tefti i, kadı'nın yerine getirdi i bazı adli vakaları çözmektir. 1845'te polis örgütü, 1846'da da zabtiye mü iriyeti kurulunca ihtisap müdürlüklerinin önemi ve sayısı azalmaya ba ladı. htisap müdürlükleri üzerindeki birçok görev artık bu kurulu lara devredildi (Ortaylı, 2000: 128-130).

Muhtesiplerin ba lıca görevi esnafları denetlemektir. Muhtesipler esnaf denetimini, htisap Kanunnameleri'nde yer alan usul ve esaslara göre yaparlardı. Bu esaslar çerçevesinde tespit edilen narhın denetimi, ehirde yeni i yeri açılması, yeni i yerlerine ruhsat verilmesi, bu i yerlerinin denetimi, dı arıdan ehre gelen malların ehre giri inden itibaren da ıtımına kadar denetimi gibi önemli bir görevi bulmaktaydı. Muhtesipler, bu denetimlerin yapılması ile ilgili olarak kadılık makamına kar ı sorumluydular (Bozla an ve Demirkaya, 2008: 129-130).

stanbul'da ehrin beledi hizmetlerini yerine getiren bir organ olmadı ı gibi, halkın bu konudaki çalı malarını yönlendirip organize etmesi gereken kurumlar da i lememekteydi. Bu sorunun farkında olan Babıali ehrin modernle mesini sa layacak bir örgüt kurmayı hedeflemi ti. 16 A ustos 1854 yılında yayınlanan resmi bir tebli ile “*İstanbul Şehremaneti*” kuruldu. Bu tebli ile artık önemini iyice yitirmi olan htisab Nezareti de la vedilmi ti. htisab Nezareti'nin üzerindeki görev

ve sorumluluklar artık ehremanetine devredilmiştir. Bu tebliğle ehremanetinin yanında bir de ehir meclisinin kurulması gerektiği belirtiliyordu. 13 Haziran 1854'te Meclis-i Vala-yı Ahkam-ı Adliyye yeni kurulan bu organın görev ve sorumluluklarını düzenleyen bir çalışma yaptı. Bu düzenlemeye göre ehremaneti Meclis-i Vala'ya bağlı bir organdı ve kısacası hükümetin bir üyesi olarak çalışacaktı. ehremaneti; ehirde zaruri ihtiyaçların karılanmasına ve bulundurulmasına dikkat edecek, narah koyacak ve uygulatacak, yol, kaldırım ve çevre düzenlemesi yapacak, ehri temizli ini ve esnafın denetimini yapacaktı. Bununla beraber maliye ait vergi ve borçların toplanıp hazineye aktarılması görevi de vardı (Ortaylı, 2000: 132-134). Bu örgütün başında bulunan kişiye ehremini adı verilirdi. ehremini'nin iki yardımcısı vardı ve örgüt içinde ehir meclisi de denilen bir kent kurulu bulunmaktaydı. Bu kurul on iki kişiden oluşmaktaydı ve ehremini yardımcıları bu kurulun do al üyeleriydi. ehremini bu kurula başkanlık ederdi. ehir Meclisi üyeleri ehir esnafı içerisinde güvenilir ve saygılı olanlar arasından atanırdı. Her yıl kurul üyelerinin üçte biri de imet zorundaydı. Bu özelliklere bakılacak olursa, kurul üyelerinin atama yoluyla seçilmesi dışındaki özellikler gayet demokratik bir örgüt oluşumu sergilemektedir (Keleş, 2009: 136).

ehremaneti'nin kurulması ortadaki sorunu kaldırmadı. Çünkü sadece Hıtasap Nezareti'ndeki görevler yeni kurulan bir organa aktarılmı tı. Halkın ehri yönetime aktif olarak katılımını sağlayacak bir yenilik yoktu ve beledi hizmetlerin yerine getirilmesi konusunda da bir ilerleme kaydedilememi tti. Bu nedenle; ehremaneti'nin kurulmasından kısa bir süre sonra, bu başkanlı gözden geçirip yeni projeler üretebilmek için üyelerinin çoğunu yabancıların oluşturdu u bir komisyon kurulmu tu. Bu komisyonun adı intizam-ı ehir (kent düzeni) idi. intizam-ı ehir Komisyonu'nun görevi kurulacak olan belediyeler hakkında çalışmalar yapmak ve tavsiyelerde bulunmaktı. Bu komisyonun önerileri do rultusunda; 27 Ocak 1858 tarihinde ilan edilen "Altıncı Dairei Belediye Nizamı" ile Beyo lu ve Galata semtlerini de kapsayan bir belediye kurulmu tur. Bu belediyenin adı da "*Altıncı Daire-i Belediye*" idi. Bu daire Babıali'ye do rudan başlı olmayıp, belli bir serbestliğe sahipti. Ancak yine de görevlerini Babıali'nin gözetiminde yapacaktı. Her aldığı karar için Babıali'ye başvurması gerekmiyordu. Altıncı Dairei Belediye mevcut meclisi aracılığı ile mahalle, çarşı ve dükkanların temizli ine ilişkin kararlar

alıyordu, talimatnameler hazırlayıp yasaklar koyabiliyordu. Yapım ve onarım i leri, sözleşmeler, ihaleler yapıyordu. Kendi faaliyet alanındaki mülk sahiplerinden vergi alıyordu. Bu daire eski örneklerine göre çok daha aktif çalı an bir yapıdaydı. Daire her ne kadar iyi çalı sa da o dönemdeki mevcut kapitülasyonlar bahane edilerek vergi ödemeyen kesim büyük orandaydı. Daire toplayamadı ı vergiler nedeniyle büyük bir mali sıkıntı ya amaktaydı ve daha önce satın almı oldu u bazı i yeri ve hanları satmak zorunda kaldı. Altıncı Daire, sa lık konusunda da önemli bir adım atmı ve “Mecruhın Hastanesi” adında bir ilk yardım hastanesi açmı tır. Temizlik konusunda pek ba arılı oldukları söylenemese de sokak ve kaldırımların temizli ini müteahhitlere ihale etmi ti (Ortaylı, 2000: 139- 154).

Belediye ile ilgili bir ba ka önemli geli me de 1869 yılında çıkarılmı olan Dersaadet dare-i Belediye Nizamnamesi olmu tur. Bu düzenleme ile stanbul ehreminli i, Galata ve Beyo lu dı nda kalan tüm ehri kapsayacak ekilde geni letilmi tir. stanbul’un di er semtlerinde de belediyelerin kurulması, Altıncı Daire’nin önemini yitirmeye ba lamasına neden olmu tur. Bu düzenlemeden sonra 25 Eylül 1877 yılında “Dersaadet Belediye Yasası” çıkarılmı tır. Bu yasa mevcut belediye düzenlemesini de i tirmemi sadece bir önceki düzenlemeyle stanbul’da kurulmu olan 14 farklı Belediye Dairesini 20’ye çıkarmı tır. Burada önemli olan bir nokta da udur ki; bu kanunla Altıncı Daire’ye özel çıkarılan nizamnameler yürürlükten kaldırılmı ve Altıncı Daire, Babıali’ye de il ehremanetine ba lı yirmi belediye dairesinden biri haline gelmi tir. 1912 yılında çıkarılan Dersaadet Belediyesi Hakkındaki Geçici Yasa ile de daha önceki düzenlemelerle kurulmu olan belediye daireleri kaldırılmı yerine belediye ubeleri kurulmu tur. Tüm bu düzenlemelerin ortak yanı, merkezden yönetim alı kanlı ı ve uygulamasını de i tirmemi olmalarıdır. Bu yasalar genellikle yabancılardan olu an komisyonların tavsiyeleri üzerine çıkarılmı olup, kurulan belediye örgütleri demokratik hedeflerden ziyade, vergi toplama ve devletin nüfuzunu her yere yansıtabilme amacını ta ıyan merkezden yönetim anlayı mın bir ürünü olmaktan ileri gidememi tir. Tüm bu düzenlemeler, 1930 yılında kabul edilip yürürlü e giren 1580 Sayılı Belediye Yasası’na kadar bu alandaki geçerliliklerini sürdürmüşlerdir. Cumhuriyetin ilanından sonra 1930 yılında yürürlü e giren 1580 Sayılı Belediye Kanunu uzun süre Türkiye Cumhuriyeti’nin belediye yasası olarak kullanılmı tır.

2005 yılında çıkarılan 5393 Sayılı Belediye Kanunu 1580 Sayılı Kanunu yürürlükten kaldırmı tır (Kele , 2009: 137-140).

4.2.2. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyetin ilk yılları; belediye ile ilgili tüm yasal mevzuatın denenip, geli tirildi i, çözümlerin üretilmeye çalı ıldı ı cumhuriyet belediyeçili inin kurulu dönemidir. Cumhuriyet Osmanlı'dan 389 belediye devralmı tır. Ama bu belediyeler büyük oranda yerel unsurları içinde barındırmayan, modern belediyeçilik anlayı ndan uzak organlardı. Cumhuriyet kendi belediyeçilik anlayı nı olu turmaya çalı tı ve bu uzun bir zaman aldı. Bu dönemde çıkarılan yasalar önemli bir kısmı eskiden zmir Belediye Reisi olan ükrü KAYA' nın çı leri Bakanı oldu u döneme rastlamaktadır. Eski bir belediye reisinin çı leri Bakanı oldu u dönemde hızla belediye ile ilgili yasaların çıkması tesadüf olmasa gerek. Belediyeler, Hıfzıssıhha, Belediyeler Bankası, Yapı ve Yollar ve stimlak Kanunları bu dönemde arka arkaya çıkarılan belediye ile ilgili yasalardır. Cumhuriyet döneminde çıkarılan belediye ile ilgili bir ba ka önemli yasa da 26 ubat 1924 tarihinde kabul edilen 423 Sayılı "Belediye Vergi ve Resimleri Kanunu" dur. Bu kanun ile belediyelerin yetkisine verilen vergilerin konu ve oranları belirlenmi tir. Bu yasa belediyelerin mali durumları hakkında önemli düzenlemeler getirmi tir. Bunun yanı sıra; "Dahiliye Vekaleti, Umumi Mahalliye Vilayet Müdüriyeti", "Usulü Muhasebe-i Belediye Talimatnamesi"ni yayımlamı tır. Belediyelerin mali çalı ma usullerini düzenleyen bu talimatname uygulamada pek etkinlik kazanmamı tır. Cumhuriyetin ilk yıllarında belediyelerle alakalı bir çok yasal düzenleme yapılmı , do rudan belediye ile ilgili olmasa dahi içinde belediyelere atıfta bulunan bir çok yasa çıkarılmı tır. Bu düzenlemeler belediyeler ile ilgili alanı düzenlemekten çok da nık bir mevzuatın varlı nı do urmu ve belediyeler hakkında genel bir çerçeve çizilmesini imkansız kılmı tır. Cumhuriyetin ilk yıllarında belediye ile alakalı çıkarılan önemli yasalardan biri de 16 ubat 1924 tarihinde çıkarılan 417 sayılı "Ankara ehremaneti Kanunu"dur. Bu kanunla Ankara'da da stanbul'dakine benzer bir belediyeçilik olu umu gerçeğe tirilmek istenmi ti. Ankara ehremanetine ilk ehremini olarak da Mehmet Ali Bey getirilmi ti. Mehmet Ali Bey ba arılı olamayınca yerine stanbul ehremanetinden Haydar Bey getirilmi tir. Ankara'da modern belediyenin

olu umunun temelleri büyük ölçüde Haydar Bey zamanında atılmıştır (Ortaylı ve Tekeli, 1978: 25-44).

1923 cumhuriyetin ilanından sonra Ankara hükümeti acilen başta Ankara olmak üzere tüm Türkiye'nin imarı için çalışmalar başlatmıştır. Bu nedenle de Ankara'da uygulanacak olan belediye çalışmaları Türkiye'nin diğer şehirleri için bir örnek olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk belediyeçilik çalışması olması bakımından Ankara hem imar çalışmaları hem de belediye hizmetleri açısından bir nevi deney yapılan bir laboratuvar niteliindedir. Bununla birlikte Türkiye'de 1930'lu yıllara kadar hala Osmanlı belediyeçilik anlayışı hakimdir. 1930 Belediye Kanunu çıkarılmaya kadar Ankara hükümeti Osmanlı'nın belediyeçilik anlayışından etkilenmiştir (Görmez, 1997: 101).

1923-1930 yılları arasında belediyeçilik anlayışı, Ankara üzerinde yapılan düzenlemeler ve çalışmalar etrafında şekillenmiştir. Bu geçen süre zarfında edinilen belediyeçilik tecrübeleri sonunda 1930 yılından itibaren kalıcı ve köklü kanunlar çıkarılmaya başlandı. Bu tarihten sonra çıkarılan belediyeçilikle alakalı yasalar çok uzun süre yürürlükte kalmış ve Türkiye Cumhuriyeti belediyeçiliğinin çerçevesini çizmiştir. 3 Nisan 1930'da 1580 sayılı "Belediye Kanunu", 6 Mayıs 1930'da 1593 sayılı "Umumi Hıfzıssıhha Kanunu", 1 Haziran 1933'de 2031 sayılı "Belediyeler Bankası Kurulu Kanunu", 31 Mayıs 1933'de 2256 sayılı "Okturuva Vergisinin Kaldırılarak Gümrük Resimlerine Yüzde 10 Eklenmesine İlişkin Kanun", 21 Haziran 1933'te 2290 sayılı "Belediyeler Yapı ve Yollar Kanunu", 9 Haziran 1934'te 2497 sayılı "belediyeler stimlak Kanunu", 7 Haziran 1935'te 2763 sayılı "Belediyeler mar Heyeti Kurulu Kanunu" çıkarılmıştır. Türkiye 1930'lu yıllarda çıkarılan bu kanunlar ışığında belediyeçilik anlayışını belirlemiştir (Ortaylı ve Tekeli, 1978: 44-47).

1924 yılında kabul edilen 442 sayılı Köy Kanunu'na göre nüfusu 2000'e kadar olan yerleşimler köy olarak değerlendirilmiş, bunun dışında kalan yerler ise 1580 sayılı Belediye Kanunu kapsamında değerlendirilerek belediye yönetimi kurulma yoluna gidilmiştir (Toprak, 2006: 87).

Bu dönemde çıkarılan Belediyeler Dergisi'nin birinci sayısının yayınlanması üzerine şemet nönü öyle bir yazı göndermiştir (Ortaylı ve Tekeli, 1978: 46-47): "Türkiye'nin bayındırlık vatandaşlarının düzgün belediye yönetimi altında medeniyet

ya ayı ı görmeleri, belediyelerimizin yükselmesine ba lıdır. Her eyin ba nda düzgünlük ve finans düzgünlü ü. Bu para bollu u meselesi de ildir. Bu anlayı ve dölen meselesidir”

Atatürk ise 1935 yılında cumhuriyet bayramı konu masında u ifadeleri kullanmı tır (Ortaylı ve Tekeli, 1978: 47): “Türke ev bark olan her yer sa lı ın, temizli in, güzelli in, modern kültürün örne i olacaktır.

Devlet kurumları yanında, do rudan do ruya bu i lerle ilgin olan urbayların (Belediye Ba kamı) bu görü ve dü ünü le çalı malarını istiyoruz”

Bu ifadelerden de anla ılaca ı üzere devletin en üst kademesinde modern belediycili in önemi kavranmı ve bunun önemine ili kin bir bilinç olu mu tur. Bu nedenle bu dönemde belediyelerle alakalı önemli yasalar çıkarılmı ve belediycili in uzun süreli temel ilkeleri belirlenmi tir.

kinci Dünya Sava ı sonrası dönemde geli mi batılı ülkelerin ço unda yerel yönetimlerle ilgili yeni anlayı lar olu maya ba lamı ve yerel yönetimler eski yapısından sıyrılarak daha demokratik bir yapıya kavu maya ba lamı tır. Yerel yönetimler demokrasinin temelini olu turan kurumlar haline dönü meye ba lamı tır. Artık yerel yönetimler klasik bir idari yapıdan ziyade, demokrasinin vazgeçilmez bir unsuru olarak görülmeye ba lanmı ve bu do rultuda de i imler ya anmı tır.

Türkiye’de de kinci Dünya Sava ı sonrası dönemde yerel yönetimler konusunda bazı de i iklikler ya anmı tır. Temelleri 1930’lu yıllardaki düzenlemelerle atılan belediycilik anlayı ı çok büyük de i iklili e u ramasa da batıdaki bu de i imin etkisinde kalmı tır. Bu dönemde belediycilik konusunda demokratikle me e ilimleri görülmü tür. 1930’lu yıllarda olu turulan yapı önemli bir de i ikli e u ratılmamakla beraber, belediycilik anlayı nda demokratikle me e ilimleri, belediye gelirleri, imar ve trafik gibi konularda yeni düzenlemeler yapılmı tır. Bu dönemde belediyelerin özerk yapılarının sa lamla tırılması amacı ile mevcut gelirlerinde de belli düzenlemelere gidilmesi görü ü hakimdi. Bunu da belediyelerin gelirlerini arttırarak ve merkezden toplanan gelirlerden pay hakkı vererek yapma fikri ön plandaydı. Bu görü ler do rultusunda mevcut Belediyeler Bankası 13 Haziran 1945 tarih ve 4759 sayılı kanunla ller Bankasına dönü türüldü. Bu yasa ile sadece belediyelere özgü bir banka olmaktan çıkmı , özel idarelere ve köylere kadar uzanan tam anlamıyla bir yerel yönetimler bankası haline

dönümü tür. Bu gelişmeden sonra belediye gelirlerini arttıran ve çeşitlendiren belediye gelirleri kanunu çalımları başlamıştır. Bu çalımlar sonunda, 1 Temmuz 1948 tarih ve 5237 sayılı “Belediye Gelirleri Kanunu” kabul edilmiştir. Bu kanunla belediyelerin gelirleri düzenlenmiş; alacakları vergi çeşitleri sıralanarak oranlar arttırılmıştır. Yine bu dönemde, konut ve imar konularında da önemli düzenlemeler yapılmıştır. Mevcut izinsiz yapıları mevla kıran ve o tarihten sonra yapılacak gecekondular için ağır cezalar öngören yasalar, konut kredilerini düzenleyen kanunlar, belediyenin konut ve imar görevlerini düzenleyen kanunlar bu dönemde çıkarılmıştır. 16 Temmuz 1956 tarih ve 6785 sayılı “imar Kanunu” bu dönemde çıkarılan ve imar alanında düzenlemeler getiren önemli bir yasadır (Ortaylı ve Tekeli,1978: 117-153).

1960’lı yıllardan sonra ise belediyecilik anlayışı, 27 Mayıs 1960 darbesi ve ülkenin içine girmiş olduğu kapitalistleşme sürecinin etkisiyle ekillenmeye başlamıştır. Darbeden sonra çıkarılan 1961 Anayasası yerel yönetimleri anayasal bir düzenleme haline getirmiştir. Bununla birlikte yerel yönetimleri “idarenin bütünlüğü” ilkesi içerisinde merkezle bütünleşen bir mahalli idare örgütü olarak tanımlamıştır. 1961 Anayasası aslında özerk ve güçlü mahalli idarelerin kurulmasına olanak sağlayan genel bir çerçeve çizmiştir. Bunun en büyük kanıtı 116. maddedir. Bu madde de mahalli idarelerin kuruluşu, seçilmiş organların organlık sıfatlarını kaybetmeleri, genel olarak kuruluş amaçları ve tüm bunların yanı sıra mahalli idarelerin kendi aralarında birlik kurabilmeleri konularında önemli açıklamalar yapılmıştır. Bu dönemi izleyen yıllarda bu madde 116’da çıkarılan birçok yasa ile yerel yönetimler alanında önemli değişiklikler yaşanmıştır. 27 Temmuz 1963 tarih ve 307 sayılı yasa ile belediye başkanlarının seçimden sonra vali ya da cumhurbaşkanı tarafından onaylanması kuralının ortadan kaldırılması bu dönemde yaşanan önemli bir gelişme olarak yerini almıştır. Belediyelerin mali denetiminin, 21.02.1967 tarih ve 832 sayılı “Sayı tay Kanunu”nın dışında bırakılması da bir başka önemli gelişmedir. Çıkarılan 23 sayılı kanuna göre bu denetimin kendi organlarıncı yapılması esas alınmıştır. İller Bankası ile ilgili yapılan düzenlemeler belediyelerin gelirleri konusunda yeni bir çerçeve oluşturmuştur. Belediyelerin bu bankaya borçlanma olanakları genişletilmeye çalışılmıştır. Belediye gelirlerinde çeşitli nitelikli ve nicelikli değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişikliklerde 1956 yılında

yürürlü e giren 6802 sayılı Gelir Vergileri Kanunu'nun etkisi büyüktür. 20 Temmuz 1965 tarih ve 655 sayılı yasa ile belediye gelirlerinden alıkonulan birçok pay kaldırılmıştır. Bu da belediyelerin mali özgürlüklerine kavuşması yönünde atılmış önemli bir adımdır. Yapılan ekleme ve çıkarma ve düzeltmelerle İmar Kanunu da diğer kanunlardan nasibini almıştır. 11 Temmuz 1972 tarih ve 1605 sayılı kanunla 6735 sayılı İmar Kanunu büyük oranda değiştirilmiştir. Belediyelerin imar, yapı izni ve denetimi konularında önemli düzenlemeler yapılmıştır. Gecekonduyla mücadele konusunda da önemli adımlar atılmıştır. Kentsel altyapı çalışmaları konusunda da bu dönemde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Kentsel altyapı hizmetleri belediyenin elinden alınıp merkezi hükümet düzeyindeki bu konuda ihtisaslaşmış sektörlerle devredildi. Örneğin içme suyu tesisi yapımları İller Bankası ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'ne devredildi. Elektrik alanında da 15 Temmuz 1970 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan Türk Elektrik Kurumu (TEK) Kanunu ile önemli bir adım atılmıştır. Elektrik üretim, iletim, dağıtım işleri TEK'e devredilmiş, ancak uygulamada belediyelere dağıtım görevi bırakılmıştır (Ortaylı ve Tekeli,1978: 179- 222).

Belediyeleri yakından ilgilendiren imar konusuyla ilgili 1985 tarihinde, günümüzde halen yürürlükte olan İmar Kanunu çıkarılmıştır. Yerleşim yerleri ile buralardaki yapılaşmaların, plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygunluğunu sağlamak amacıyla çıkarılan 3194 sayılı İmar Kanunu 09.05.1985 tarih ve 18749 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/711.html>, 2011).

1960'dan sonraki yıllarda çıkarılan kanunlar veya mevcut kanunlarda yapılan değişiklikler sonunda belediyelerin genel bütçeden aldıkları pay önemli ölçüde azalmıştır. Bu dönem belediyelerin mali olarak güç kaybettiği bir dönemdir. Özellikle ekilde ki; belediye gelirleri 1960 yılında toplam kamu gelirlerinin %16,35'i iken 1972 yılında bu oran %5,67'ye gerilemiştir. Bununla beraber şehirlerin artması ve yasal mevzuatlarda yapılan düzenlemelerle belediyelerin merkezi devletle hareket geçirerek yaptıkları yatırımlarda önemli artışlar da sağlanmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında genel çerçevesi çizilen yerel yönetimlerin irili ufaklı birçok değişikliği de içermiştir. Bu alanda birçok kanun çıkarılmış ve dönemin gereklerine

uygun de i iklilere u ramı tır. Bunların en önemlisi de 2005 yılında yürürlü e giren 5393 sayılı Belediye Kanunu'dur (Ortaylı ve Tekeli, 1978: 223-224).

5. YEREL YÖNETİMLERİN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI

Bu bölümde belediyeler, büyük şehir belediyeleri, il özel idareleri ve köylerin görev, yetki ve sorumlulukları hakkında açıklayıcı bilgiler verilmiştir.

5.1. Belediyelerin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Belediyelerin görev, yetki ve sorumlulukları ülke ve dönem itibarıyla değişiklikler göstermektedir. Ülkemizde 1930 yılında çıkarılan Belediye Kanunu belediyelerin üzerine çok fazla görev yüklemiştir ve bu o dönemde gelişmiş ülkelerde bile görülmemiş bir durumdur. Belediyelerin yapmak zorunda olduğu yetkilerin üzerinde görev sayılmıştır. Mevcut görevler dönem dönem yapılan düzenlemelerle daha da artmıştır (Türkoğlu, 2007: 97). 2005 yılında yürürlüğe giren yeni Belediye Kanunu belediyelerin görev ve sorumluluklarını 14. maddede düzenlemiştir. Buna göre belediyenin görev ve sorumlulukları şu şekilde düzenlenmiştir (<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=1.5.5393&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, 2011):

Belediye, mahalli müterek nitelikte olmak artıyla;

a) “mar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel altyapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevresel, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans, şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; açılma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikah, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyük şehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar.”

b) Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve yerlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerekli hâlde, öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurtdışı

müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.

- Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin mali durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir.

- Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özürsüz, kaliteli, düzenli ve dar gelirli durumuna uygun yöntemler uygulanır.

- Belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanı belediye sınırlarını kapsar.

- Belediye meclisinin kararı ile mücavir alanlara da belediye hizmetleri götürülebilir.

- 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu hükümleri saklıdır.

- Sivil hava ulaşımına açık havaalanları ile bu havaalanları bünyesinde yer alan tüm tesisler bu kanunun kapsamı dışındadır.

Belediyelerin görev ve sorumluluklarını düzenleyen 14. maddesinde en çok üzerinde durulması gereken (a) fıkrasında sayılan görevlerdir. 14. maddenin (a) fıkrasında sayılan imar, kanalizasyon, su, ulaşım, açılma ve şehir içi trafik gibi hizmetler belediyelerin asli görevi olmakla beraber, yerel bölge ve halk mevcut ihtiyaçlarının karşılanması için yerine getirilmesi zorunlu hususlardır. Bu doğrultuda çalınmanın özgün tarafını oluşturan anket kısmında katılımcılara yöneltilen soruların hepsi 14. maddenin (a) fıkrasında yer alan hususlardan ibarettir.

Belediye Kanunu'nun 15. maddesi de belediyelerin yetki ve imtiyazlarını düzenlemektedir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. maddesinde belediyelerin yetki ve imtiyazları şu şekilde sıralanmıştır (<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=1.5.5393&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, 2011):

a) Belde sakinlerinin mahallî mütekerrek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak.

b) Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek.

c) Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen izin veya ruhsatı vermek.

d) Özel kanunları gerektiren belediyeye ait vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak; vergi, resim ve harç dışındaki özel hukuk hükümlerine göre tahsili gereken doğalgaz, su, atık su ve hizmet karılları alacakların tahsilini yapmak veya yaptırmak.

e) Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettmek; kaynak sularını işletmek veya işlettmek.

f) Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettmek.

g) Katı atıkların toplanması, taşıması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak.

h) Mahallî mütekerrek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşıtmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesis etmek.

i) Borç almak, başı kabul etmek.

j) Toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, ilgili mevzuata göre yat limanı ve iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek.

k) Vergi, resim ve harçlar dışındaki kalan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşma ile tasfiyesine karar vermek.

l) Gayrisihhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.

m) Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satı yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satı yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek.

n) Reklam panoları ve tanıtıcı tabelalar konusunda standartlar getirmek.

o) Gayrisihhî i yerlerini, e lence yerlerini, halk sa lı na ve çevreye etkisi olan di er i yerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; hafriyat topra ı ve moloz döküm alanlarını; sıvıla tırılmı petrol gazı (LPG) depolama sahalarını; in aat malzemeleri, odun, kömür ve hurda depolama alanları ve satı yerlerini belirlemek; bu alan ve yerler ile ta imalarda çevre kirlili i olu maması için gereken tedbirleri almak.

p) Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde i letilen her türlü servis ve toplu ta ima araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile kara yolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve i letmek, i lettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdi i trafik düzenlemesinin gerektirdi i bütün i leri yürütmek.

- (l) bendinde belirtilen gayrisihhi müesseselerden birinci sınıf olanların ruhsatlandırılması ve denetlenmesi, büyük ehir ve il merkez belediyeleri dı ndaki yerlerde il özel idaresi tarafından yapılır.

- Belediye, (e), (f) ve (g) bentlerinde belirtilen hizmetleri Danı tayı n görü ü ve ç i leri Bakanlı ının kararıyla süresi kırk dokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilir; toplu ta ima hizmetlerini imtiyaz veya tekel olu turmayacak ekilde ruhsat vermek suretiyle yerine getirebilece i gibi toplu ta ima hatlarını kiraya verme veya 67 nci maddedeki esaslara göre hizmet satın alma yoluyla yerine getirebilir.

- l sınırları içinde büyük ehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000'i geçen belediyeler, meclis kararıyla; turizm, sa lık, sanayi ve ticaret yatırımlarının ve e itim kurumlarının su, termal su, kanalizasyon, do al gaz, yol ve aydınlatma gibi alt yapı çalı malarını faiz almaksızın on yıla kadar geri ödemeli veya ücretsiz olarak yapabilir veya yaptırabilir, bunun kar ılı nda yapılan tesislere ortak olabilir; sa lık, e itim, sosyal hizmet ve turizmi geli tirecek projelere ç i leri Bakanlı ının onayı ile ücretsiz veya dü ük bir bedelle amacı dı nda kullanılmamak kaydıyla arsa tahsis edebilir.

- Belediye, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görü ve dü üncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve ara tırması yapabilir.

- Belediye mallarına karşı suç işleyenler devlet malına karşı suç işlemi sayılır. 2886 sayılı Devlet Hale Kanununun 75 inci maddesi hükümleri belediye taşınmazları hakkında da uygulanır.

- Belediyenin proje karlılı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, artı bakiyeler ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez.

Bu bakiye altında 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nu biraz daha yakından tanımakta yarar görülmektedir. 1930 yılında yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediye Kanunu 2005 yılına kadar Türkiye Cumhuriyeti'nin belediye yasası olmuştur. 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girinceye kadar geçerliliğini uzun süre korumuştur bir yasadır. Yaklaşık 75 yıllık olan ve artık çağın gerekleri karşısında pasif ve yetersiz kalan 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun yerine 2005 yılında gerekli yenilemeler ve düzeltmeler yapılarak çağın gereklerine uygun 5393 sayılı Belediye Kanunu çıkarılmıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte, 1580 sayılı Kanun yürürlükten kalkmıştır.

5393 sayılı Belediye Kanunu 03.07.2005 tarihinde TBMM Genel Kurulunda kabul edilmiş ve 13.07.2005 tarih ve 25874 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak, 86. özel maddesiyle yayımlandığı tarihte yürürlüğe girmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu altı kısım, on altı bölüm ve 86 maddeden oluşmaktadır. Kanunun "Genel Hükümler" bakiyeli birinci kısmı; "Amaç, Kapsam ve Tanımlar", "Belediyenin Kurulu ve Sınırları" ve "Belediyenin Görev, Yetki ve Sorumlulukları" bakiyeli üç bölümden oluşmaktadır (<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html>, 2010):

"Amaç, Kapsam ve Tanımlar" bakiyeli birinci bölümünde; kanunun çıkarılma amacı, kanunun kapsamı ve kanunda yer alan kavramların tanımlamalarına yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

"Belediyenin Kurulu ve Sınırları" bakiyeli ikinci bölümünde ise; belediyelerin kurulu ve sınırlarının tespiti, sınırlarının kesinleşmesi, sınırların uyuşmazlıklarının çözümü, birleşme ve katılma, mahalle ve yönetimi, belde adının değiştirilmesi, tüzel kişilerin sona erdirilmesi, kararlarının uygulanması ve nüfus, hem ehri hukuku konularında düzenlemeler yapılmıştır.

“Belediyenin Görev, Yetki ve Sorumlulukları” başlıklı üçüncü bölümünde; belediyenin görev ve sorumlulukları, belediyenin yetkileri ve imtiyazları, belediyeye tanınan muafiyet konularında düzenlemeler yapılmıştır.

Kanunun “Belediyenin Organları” başlıklı ikinci kısmı; “Belediye Meclisi”, “Belediye Encümeni”, “Belediye Başkanı”, “Organlara İlişkin Ortak Hükümler” başlıklı dört bölümden oluşmaktadır.

“Belediye Meclisi” başlıklı birinci bölümde; belediye meclisi, meclisin görev ve yetkileri, başkanlık divanı, meclis toplantısı, gündem, toplantı ve karar yeter sayısı, meclis kararlarının kesinleşmesi, ihtisas komisyonları, denetim komisyonu, meclisin bilgi edinme ve denetim yolları, başkan ve meclis üyelerinin görüşme katılamayacağı durumlar, başkan ve meclis üyelerinin yükümlülükleri, meclis üyelerinin sona ermesi, meclisin feshi, bu alan meclisin görevinin yerine getirilmesi, huzur ve izin hakkı konularında düzenlemeler yapılmıştır.

“Belediye Encümeni” başlıklı ikinci bölümde; belediye encümeni, encümenin görev ve yetkileri, encümen toplantısı, encümen üyelerine verilecek ödenek konularında düzenlemeler yapılmıştır.

“Belediye Başkanı” başlıklı üçüncü bölümde; belediye başkanı, belediye başkanının görev ve yetkileri, belediye başkanının özlük hakları, başkan vekili, stratejik plan ve performans programı, yetki devri, ihtilaf hali, belediye başkanının sona ermesi, belediye başkanının boşalması halinde yapılacak işlemler, belediye başkanı görevlendirilmesi konularında düzenlemeler yapılmıştır.

“Organlara İlişkin Ortak Hükümler” başlıklı dördüncü bölümde; görevden uzaklaştırma konusunda düzenlemeler yapılmıştır.

Kanunun “Belediye Teşkilatı” başlıklı üçüncü kısmı; “Belediye Teşkilatı ve Personeli”, “Belediye Zabıtası, İtfaiye ve Acil Durum Planlaması”, başlıklı iki bölümden oluşmaktadır.

“Belediye Teşkilatı ve Personeli” başlıklı birinci bölümde; belediye teşkilatı, norm kadro ve personel istihdamı, personel devri konularında düzenlemeler yapılmıştır.

“Belediye Zabıtası, İtfaiye ve Acil Durum Planlaması” başlıklı ikinci bölümde; zabitanın görev ve yetkileri, itfaiye, acil durum planlaması konularında düzenlemeler yapılmıştır.

Kanunun bölüm ba lı ı içermeyen “Belediyelerin Denetimi” ba lıklı dördüncü kısmında; denetimin amacı, denetimin kapsamı ve türleri, faaliyet raporu, hizmetlerde aksama, denetimle ilgili di er hükümler konularında düzenlemeler yapılmı tır.

Kanunun “Mali Hükümler” ba lıklı be inci kısmı; “Belediyenin Gelir ve Giderleri”, “Belediye Bütçesi”, “Borçlanma ve ktisadi Giri imler” ba lıklı üç bölümden olu maktadır.

“Belediyenin Gelir ve Giderleri” ba lıklı birinci bölümde; belediyenin gelirleri, belediyenin giderleri konularında düzenlemeler yapılmı tır.

“Belediye Bütçesi” ba lıklı ikinci bölümde; belediye bütçesi, bütçenin hazırlanması ve kabulü, harcama yetkilisi, kesin hesap, bütçe sistemi, geçmi yıl bütçesinin devamı, gelecek yıllara yaygın hizmet yüklenmeleri konularında düzenlemeler yapılmı tır.

“Borçlanma ve ktisadi Giri imler” ba lıklı üçüncü bölümde, borçlanma, arsa ve konut üretimi, irket kurulması, i letme tesisi, borç ve alacakların takas ve mahsubu konularında düzenlemeler yapılmı tır.

Kanunun “Çe itli ve Son Hükümler” ba lıklı altıncı kısmı; “Çe itli Hükümler”, “De i tirilen, Eklenen, ve Yürürlükten Kaldırılan Hükümler” ve “Geçici ve Son Hükümler” ba lıklı üç bölümden olu maktadır.

Çe itli Hükümler” ba lıklı birinci bölümde; kentsel dönü üm ve geli im alanı, yurt dı ı ili kileri, di er kurulu larla ili kiler, kent konseyi, belediye hizmetlerine gönüllü katılım, yazı ma, belediye tasarrufundaki yerler, ehirlerasarı özel otobüs terminali i letmesi ve akaryakıt istasyonları, ad verme, tanıtıcı amblem ve flama kullanımı, avukatlık ücretinin da ıtımı, yeniden de erleme oranının uygulanması, uygulanmayacak hükümler konularında düzenlemeler yapılmı tır.

“De i tirilen, Eklenen, ve Yürürlükten Kaldırılan Hükümler” ba lıklı ikinci bölümde; çe itli konularda düzenlemeler yapılmı tır.

“Geçici ve Son Hükümler” ba lıklı üçüncü bölümde; altı adet geçici madde ile yürürlük ve yürütme konularında düzenlemeler yapılmı tır.

5393 Sayılı yeni Belediye Kanunu’nun 3. maddesine göre, belediye; “belde sakinlerinin mahalli mü terek nitelikteki ihtiyaçlarını kar ılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek olu turulan, idari ve mali özerkli e sahip

kamu tüzel ki isini” ifade eder. Kanunun aynı maddesine göre belediyenin organları; belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye ba kanıdır.

Kanunun 4. maddesinde de belediyelerin kurulu u hakkında açıklama yapılmı , nüfusu 5000 ve üzeri olan yerle im yerleri ile nüfusa bakılmaksızın il ve ilçe merkezlerinde belediye kurulabilece i belirtilmi tir.

Kanunun 6. maddesinde de belediye sınırlarının; belediye meclisinin kararı, kaymakamın görü ü ve valinin onayı ile kesinle ece i belirtilmi tir.

Nüfusu 50.000 ve üzerinde olan bir belediyeye 5.000 metreden daha yakın bir duruma gelen belediyeler, mü terek kararname ile bu belediyeye katılır. Bununla birlikte nüfusu 2.000’in altına inen belediyelerin kapatılarak köye dönü türülece i de belirtilmi tir.

Kanunun 13. maddesinde hem ehri hukuku kavramı üzerinde durulmu , aynı belde de ikamet eden ki ilerin hem ehri oldu u belirtilmi tir.

Bu kanunda belediyenin görev ve sorumlulukları 14. madde de ayrıntılı olarak sıralanmı tır. Bununla birlikte 15. maddede de yetkileri ve imtiyazları ayrıntılı olarak açıklanmı tır. Burada vergi, resim ve harç konularında düzenlemeler yapılmı tır.

Belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye ba kanından olu an organların, seçilmesi, göreve ba lamaları, görev ve sorumlulukları, mali hakları ile ilgili düzenlemeler de ayrıntılı olarak düzenlenmi tir.

Belediyenin gelir ve giderlerini düzenleyen Mali Hükümler ba lıklı be inci kısmında 59. madde de belediye gelirleri, 60. maddede belediye giderleri ve 61. maddede belediye bütçesi ayrıntılı olarak düzenlenmi tir. 59. maddede belediye gelirleri ilgili kanunlara atıfta bulunularak genel olarak belirtilmi ayrıntıya girilmemi tir.

5.2. Büyükşehir Belediyelerinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Türkiye’de “büyük ehir belediyesi” yönetimine yönelik ilk kez 23 Mart 1984 tarih ve 195 sayılı Büyük ehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükümünde Kararname ile bir düzenleme yapılmı tır. Daha sonra bu kanun hükümünde kararname de i tirilmi , 27 Haziran 1984 tarih ve 3030 sayılı “Büyük ehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükümünde Kararname’nin

De i tirilerek Kabulü Hakkında Kanun” kabul edilmi ve 09.07.1984 tarih ve 18453 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlü e girmi tir. 195 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile büyük ehir belediyesi yönetiminin yasal dayana ı olu turulmu , 25 Mart 1984 tarihinde yapılan yerel seçimler sonrasında stanbul, Ankara ve zmir’de büyük ehir belediyesi yönetimi uygulanmaya ba lamı tır (Türko lu, 2007: 129).

10.07.2004 tarih ve 5216 sayılı Büyük ehir Belediyesi Kanunu u an yürürlükte olan büyük ehir belediyesi yönetimine ili kin düzenlemedir. Bu kanunun 7. maddesinde büyük ehir belediyesinin görev, yetki ve sorumlulukları u ekilde açıklanmı tır

(www.mahalli-idareler.gov.tr/.../Kanunlar/5216_sayili_buyuksehir_bel_kanunu.doc, 2011):

a) İlçe ve ilk kademe belediyelerinin görü lerini alarak büyük ehir belediyesinin stratejik planını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak.

b) Çevre düzeni planına uygun olmak kaydıyla, büyük ehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar planını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyük ehir içindeki belediyelerin nazım plana uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar planlarını, bu planlarda yapılacak de i iklikleri, parselasyon planlarını ve imar ıslah planlarını aynen veya de i tirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar planının yürürlü e girdi i tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar planlarını ve parselasyon planlarını yapmayan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin uygulama imar planlarını ve parselasyon planlarını yapmak veya yaptırmak.

c) Kanunlarla büyük ehir belediyesine verilmi görev ve hizmetlerin gerektirdi i proje, yapım, bakım ve onarım i leriyle ilgili her ölçekteki imar planlarını, parselasyon planlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak, 20.7.1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu’nda belediyelere verilen yetkileri kullanmak.

d) Büyük ehir belediyesi tarafından yapılan veya i letilen alanlardaki i yerlerine büyük ehir belediyesinin sorumlulu unda bulunan alanlarda i letilecek yerlere ruhsat vermek ve denetlemek.

e) Belediye kanununun 69 ve 73 üncü maddelerindeki yetkileri kullanmak.

f) Büyük şehir ulaşımla ilgili ana planını yapmak veya yaptırmak ve uygulamak; ulaşımla ilgili ve toplu taşıma hizmetlerini planlamak ve koordinasyonu sağlamak; kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile kara yolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiği bütün işleri yürütmek.

g) Büyük şehir belediyesinin yetki alanındaki meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımını sağlamak, kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ilân ve reklam asılacak yerleri ve bunların şekil ve ebadını belirlemek; meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek.

h) Coğrafî ve kent bilgi sistemlerini kurmak.

i) Sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; açlıkları gidermek; gayrisihhî yerlerini, emsalsiz yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer yerlerini kentte belirli yerlerinde toplamak; inşaat malzemeleri, hurda depolama alanları ve satış yerlerini, hafriyat toprağı, moloz, kum ve çakıl depolama alanlarını, odun ve kömür satış ve depolama sahalarını belirlemek, bunların taşınmasında çevre kirliliğine meydan vermeyecek tedbirler almak; büyük şehir katı atık yönetim planını yapmak, yaptırmak; katı atıkların kaynağında toplama ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç katı atıkların ve hafriyatın yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesine ilişkin hizmetleri yerine getirmek, bu amaçla tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; sanayi ve tıbbî atıklara ilişkin hizmetleri yürütmek, bunun için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; deniz araçlarının atıklarını toplamak, toplatmak, arıtmak ve bununla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak.

j) Gıda ile ilgili olanlar dâhil birinci sınıf gayrisihhî müesseseleri ruhsatlandırmak ve denetlemek, yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapmak üzere laboratuvarlar kurmak ve işletmek.

k) Büyük ehir belediyesinin yetkili oldu u veya i letti i alanlarda zabıta hizmetlerini yerine getirmek.

l) Yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, i letmek, i lettirmek veya ruhsat vermek.

m) Büyük ehirin bütünlü üne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlenme, e lençe ve benzeri yerleri yapmak, yaptırmak, i letmek veya i lettirmek; gerekti inde amatör spor kulüplerine malzeme vermek ve gerekli deste i sa lamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dı ı müsabakalarda üstün ba arı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclis kararıyla ödül vermek.

n) Gerekti inde sa lık, e itim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kurulu larına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme deste ini sa lamak.

o) Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem ta ıyan mekânların ve i levlerinin korunmasını sa lamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden in a etmek.

p) Büyük ehir içindeki toplu ta ıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, i letmek veya i lettirmek, büyük ehir sınırları içindeki kara ve denizde taksi ve servis araçları dahil toplu ta ıma araçlarına ruhsat vermek.

r) Su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gerekli baraj ve di er tesisleri kurmak, kurdurmak ve i letmek; derelerin ıslahını yapmak; kaynak suyu veya arıtma sonunda üretilen suları pazarlamak.

s) Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, i letmek, i lettirmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek.

t) Her çe it toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, i letmek veya i lettirmek, imar planında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek.

u) I düzeyinde yapılan planlara uygun olarak, do al afetlerle ilgili planlamaları ve di er hazırlıkları büyük ehir ölçe inde yapmak; gerekti inde di er afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme deste i vermek; itfaiye ve acil yardım

hizmetlerini yürütmek; patlayıcı ve yanıcı madde üretim ve depolama yerlerini tespit etmek, konut, işyeri, eğitim yeri, fabrika ve sanayi kuruluşları ile kamu kuruluşlarını yangına ve diğer afetlere karşı alınacak önlemler yönünden denetlemek, bu konuda mevzuatın gerektirdiği izin ve ruhsatları vermek.

v) Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetikinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak.

y) Merkezî ısıtma sistemleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek.

z) Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliğini açısından tehlike oluşturan binaları insandan tahliye etmek ve yıkmak.

Büyük şehir belediyeleri birinci fıkranın (c) bendinde belirtilen yetkilerini, imar planlarına uygun olarak kullanmak ve ilgili belediyeye bildirmek zorundadır. Büyük şehir belediyeleri bu görevlerden uygun gördüklerini belediye meclisi kararı ile ilçe ve ilk kademe belediyelerine devredebilir, birlikte yapabilirler.

5.3. İl Özel İdarelerinin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

İl Özel İdarelerinin kuruluşu, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen yasal mevzuatın temeli 1864 “Teşkilî Vilayat Nizamnamesi”ne dayanır. Bu Nizamname ile Osmanlı’da ülkenin genel idari yapılanmasında önemli değişiklikler yapılmıştır; ülke önce vilayetlere, vilayetler sancaklara, sancaklar kazalara, kazalar da köy ve mahallelere ayrılmıştır. Bundan sonra özel idarelerin kuruluşu, görevleri ve organlarının düzenlendiği 1913 tarihli “dareyi Hususiyeyi Vilayat Kanunu Muvakkati” çıkarılmıştır. Cumhuriyet tarihi boyunca değişikliklere uğrayan kanunun ismi, 1987 yılında çıkarılan 3360 sayılı Kanunla “İl Özel İdaresi Kanunu” olarak değiştirilmiştir. İl özel idareleri, il genel idareleri ile birlikte kurulurlar ve bilindiği üzere, il genel idareleri yani iller kanunla kurulmaktadır. İl özel idaresinin başında vali bulunur ve faaliyetlerini il sınırları içinde yürütmekle görevlidir. İl özel idareleri her ne kadar gerekli önemi görmemiş olsalar da günümüz yerel yönetimler dizgesinde etkin bir rol üstlenmiş durumdadırlar (Karatepe, 1995: 122).

u an yürürlükte olan 5302 sayılı 1 Özel dairesi Kanunu ise; 22.02.2005 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilmiş ve 04.03.2005 tarih ve 25745 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanun toplam 73 maddeden oluşmaktadır. 5302 sayılı 1 Özel dairesi Kanunu’nun 6. maddesinde 1 Özel dairelerinin görev ve sorumlulukları şu şekilde sıralanmıştır (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1449.html>, 2011):

1 özel idaresi mahallî müterek nitelikte olmak artıyla;

a) Sağlık, gençlik ve spor, tarım, sanayi ve ticaret; (Ek ibare : 01/07/2006 - 5538 S.K./26/a.mad) belediye sınırları il sınırı olan büyük şehir belediyeleri hariç ilin çevre düzeni planı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetim yurtları; ilk ve ortaöğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde,

b) İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma; orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında,

Yapmakla görevli ve yetkilidir.

- (Ek fıkra : 01/07/2006 - 5538 S.K./26/a.mad; Değişik fıkra: 24/07/2008-5793 S.K./42.mad) Bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları; yapım, bakım ve onarım işleri, devlet ve il yolları, içme suyu, sulama suyu, kanalizasyon, enerji nakil hattı, sağlık, eğitim, kültür, turizm, çevre, imar, bayındırlık, iskan, gençlik ve spor gibi hizmetlere ilişkin yatırımlar ile bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşlarının görev alanına giren diğer yatırımları, kendi bütçelerinde bu hizmetler için ayrılan ödenekleri il özel idarelerine aktarmak suretiyle gerçekleştirebilir. Aktarma işlemi ilgili bakanın onayıyla yapılır ve bu ödenekler tahsis amacıyla kullanılamaz. İl özel idaresinin tabi olduğu usul ve esaslara göre sonuçlandırılır. İl özel idareleri de bütçe imkanları ölçüsünde bu yatırımlara kendi bütçesinden ödenek aktarabilir. Bu fıkraya göre, bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları tarafından aktarılacak

ödenekler ile gerçekleştirilecek yatırımlar, birinci fıkrada öngörülen görev alanı sınırlamasına tabi olmaksızın bütün il sınırları içinde yapılabilir.

- *(Ek fıkra: 03/07/2005-5393 S.K/85.mad)*Merkezi idare tarafından yürütülen görev ve hizmetlere ait yatırımlardan ilgili bakanlıkça uygun görülenler, il özel idareleri eliyle de gerçekleştirilebilir. Bu yatırımlara ait ödenekler, ilgili kurulu tarafından o il özel idaresi bütçesine aktarılır. İl özel idaresi bu yatırımların yüzde yirmi beşine kadar olan kısmı için kendi bütçesinden harcama yapabilir. Merkezi idare, ayrıca, desteklemek ve geliştirmek istediği hizmetleri proje bazında gerekli kaynaklarını ilgili il özel idaresine aktarmak suretiyle onlarla birlikte içinde yürütebilir. Bu kaynak ve ödenekler özel idare bütçesi ile il kilendirilmez ve başka amaçla kullanılamaz. *(Ek cümle : 01/07/2006 - 5538 S.K/26/a.mad)* Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyelerinde il çevre düzeni planı ilgili büyük şehir belediyeleri tarafından yapılır veya yaptırılır ve doğrudan belediye meclisi tarafından onaylanır.

- İl çevre düzeni planı; valinin koordinasyonunda, büyük şehirlerde büyük şehir belediyeleri, diğer illerde il belediyesi ve il özel idaresi ile birlikte yapılır. İl çevre düzeni planı belediye meclisi ile il genel meclisi tarafından onaylanır.

- Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, il özel idaresinin malî durumu, hizmetin ivediliği ve verildiği yerin gelişmişlik düzeyi dikkate alınarak belirlenir.

- İl özel idaresi hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özürsüz, kaliteli, düzenli ve dar gelirli durumuna uygun yöntemler uygulanır.

- Hizmetlerin diğer mahallî idareler ve kamu kuruluşları arasında bütünlük ve uyum içinde yürütülmesine yönelik koordinasyon o ilin valisi tarafından sağlanır.

- 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığına ve organize sanayi bölgelerine tanınan yetki ve sorumluluklar bu kanun kapsamıdadır.

5302 sayılı Kanununun 7. maddesinde il özel idaresinin yetki ve imtiyazları u ekilde sıralanmıştır (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1449.html>, 2011):

İl özel idaresinin yetkileri ve imtiyazları şunlardır:

a) Kanunlarla verilen görev ve hizmetleri yerine getirebilmek için her türlü faaliyette bulunmak, gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri için kanunlarda belirtilen izin ve ruhsatları vermek ve denetlemek.

b) Kanunların il özel idaresine verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, emir vermek, yasak koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek.

c) Hizmetlerin yürütülmesi amacıyla, taşınır ve taşınmaz malları almak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, takas etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesis etmek.

d) Borç almak ve bütçe kabul etmek.

e) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı yirmibeş milyar Türk lirasına kadar olan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşılabilir tasfiyesine karar vermek.

f) Özel kanunları gerektiren il özel idaresine ait vergi, resim ve harçların tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak.

g) Belediye sınırları dışındaki gayri sıhhi müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerine ruhsat vermek ve denetlemek. (Ek cümle: 06/03/2007-5594 S.K./4.mad.) Ancak, sivil hava ulaşımına açık havaalanları bünyesinde yer alan tüm tesislere işyeri açma ve çalışma ruhsatı dahil her türlü ruhsat, Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından verilir. Bu konuya ilişkin usûl ve esaslar Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

- İl özel idaresi, hizmetleri ile ilgili olarak, halkın görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırmaları yapabilir.

- İl özel idaresinin mallarına karşı suç işleyenler Devlet malına karşı suç işlemiş sayılır. (Ek cümle : 01/07/2006 - 5538 S.K/26/b.mad) 2886 sayılı Devlet Hava Kanununun 75 inci maddesi hükümleri il özel idaresi taşınmazları hakkında da uygulanır.

- İl özel idaresinin proje karılıklı borçlanma yoluyla elde edilen gelirleri, vergi, resim ve harçları, artılırlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları haczedilemez.

5.4. Köylerin Görev Yetki ve Sorumlulukları

18.03.1924 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen ve 07.04.1924 tarih ve 68 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 442 sayılı Köy Kanunu 97 maddeden oluşmaktadır. Cumhuriyetin birinci yılında çıkarılan Köy Kanunu günümüzde yürürlükte bulunan en eski kanunlardan birisidir. Köy Kanunu’nun 12. maddesi köye ait işleri ikiye ayırmaktadır. Bunlardan biri mecburi olan işlerdir ise köylünün isteğine bağlı olan işlerdir. Kanununun 13. ve 14. maddelerinde ise köye ait işler içinde yapılması mecburi olan ve köylünün isteğine bağlı olanlar ayrıntılı olarak düzenlenmiştir (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/368.html>, 2011):

Madde 12 - Köye ait işler ikiye ayrılır:

- 1- Mecburi olan işler,
- 2- Köylünün isteğine bağlı olan işler.

- Köylü mecburi olan işleri görmezse ceza görür. İsteğine bağlı olan işlerde ceza yoktur. Ancak köylünün isteğine bağlı bu gibi işlerde köy derneğinin yarısından çoğu hükmederler ve vilayete bağlı olan yerlerde vali ve kazaya bağlı olan köylerde kaymakamın rızasını alırlarsa, o işi bütün köylü için mecburi olur ve yapmayan ceza görür.

Madde 13 - Köylünün mecburi işleri şunlardır:

1- Sıtma, sıvrısinek tarafından ılandırılı ve sıvrısinek de su birikintilerinde barındırılı ve ürediği için her eyden evvel köy sınırı dahilindeki su birikintilerini kurutmak;

2- Köye kapalı yoldan içilecek su getirmek ve çeşme yapmak, köyün içtiği su kapalı geliyorsa yolunda delik de ik bırakmamak ve mezarlıktan veya süprüntülük ve gübrelikten geçiyorsa yolunu de i tirmek;

- 3- Köylerdeki kuyu a ızlarına bir ar ın yüksekli inde bilezik ve etrafını iki metre eninde harçlı dö eme ile çevirmek;
- 4- Evlerde odalarla ahırları bir duvarla birbirinden ayırmak;
- 5- Köyün her evinde üstü kapalı ve kuyulu veya la ımlı bir hala yapmak ve köyün münasip bir yerinde herkes için kuyusu kapalı veya la ımlı bir (hala) yapmak;
- 6- Evlerden dökülecek pis suların kuyu, çe me, pınar sularına karı mıyarak ayrıca akıp gitmesi için üstü kapalı akıntı yapmak;
- 7- Köyde evlerin etrafını ve köyün sokaklarını temiz tutmak, her evin kendi önünü süpürmek;
- 8- Çe me, kuyu ve pınar ba larında gübre, süprüntü bulundurmayıp daima temiz tutmak ve fazla suların etrafa yayılarak bataklık yapmaması için akıntı yapmak;
- 9- Köyün süprüntü ve gübreli ini köyden uzakça yol üstü olmayan sapa ve rüzg raltı yerlerde yapmak ve herkese o gübrelikten ayrı yerler gösterilmek;
- 10- Her köyün bir ba ından öbür ba ına kadar çaprazlama iki yol yapmak (bu yollar köy meydanından geçecektir.);
- 11- Köyün büyüklü üne göre orta yerinde ve mümkün olamazsa kenarında bir meydan açmak;
- 12- Köy meydanının bir tarafında ihtiyar meclisinin toplanıp köyün i lerini görü meleri için bir köy odası yapmak;
- 13- Köy, yol üzerinde u rak ve konuk ise köy odası yanında ocaklı ve ahırlı bir konuk odası yapmak;
- 14- Köyde bir mescit yapmak (yeniden yapılacak ise köy meydanının bir tarafına yapılacaktır.);
- 15- Köyde maarif idarelerinin verece i örne e göre bir mektep yapmak (yeniden yapılacak ise köyün en havadar bir tarafına yapılacak ve mektebin herhalde bir bahçesi bulunacaktır.);
- 16- Köy yollarının ve meydanının etrafına ve köyün içinde ve etrafındaki su kenarlarına ve mezarlıklara ve mezarlık ile köy arasına a aç dikmek (Köylü her sene adam ba ına en az bir a aç dikecek ve bu a aç tamamen tutup ye illeninciye kadar a aca bakacak ve yeni dikilmi lere hayvanların sürünerek ve kemirerek zarar vermesinin önünü almak için etrafına çalı çırpı sarıp muhkemce ba layacaktır);

17- Köy korusunu muhafaza etmek;

18- Köyden hükümet merkezine veya komu köylere giden yolların kendi sınırı içindeki kısmını yapmak ve onarmak ve yollar üzerindeki küçük hendek ve derelerin üstlerine köprü yapmak ve yol üzerinden gelip gitme e zorluk verecek eyleri kırmak, kaldırmak. (Bir yol üzerindeki ilerinin köyden köy sınırının bitti i yere kadar olanı o köyündür.);

19- Köy halkından askerde bulunanların ve bakacı olmayan öksüzlerin tarlalarını, bahçelerini (imece) yolu ile sürüp ekmek, harmanlarını kaldırmak;

20- Köy namına nalbant, bakkal, arabacı dükkanları yaptırmak;

21- Köye ortaklama korucu, sırtmaç, danacı ve çoban tutmak;

22- Köyde insanlarda salgın ve bulaık bir hastalık çıkarsa veya firengili adam görülürse o gün bir adam yollayarak hükümete haber vermek. (Bu haber üzerine kazadan memur gelinciye kadar hastanın yanına bakacaklardan bakalarını sokmamak lazımdır.);

23- Köy hayvanlarında salgın ve bulaık bir hastalık görülürse o gün bir adam yollayarak hükümete haber vermek; bu haber üzerine kazadan bir memur gelinciye kadar hasta olan hayvanı diğerlerinden ayırmak ve hasta hayvan ile beraber bulunmu olan hayvanları köyün hasta olmayan hayvanları ile karıştırmamak;

24- Köyde su basması olursa birleerek selin yolunu de i tirmek;

25- Ekine, mahsule, yemili, yemisiz açlara, bahçelere zarar veren kuşları, böcekleri, tırtılları öldürmek. (Bunun için hangi türlü kuşların ve böceklerin hangi zamanlarda ve nasıl öldürülmesi lazım geldi i hükümetten sorulacak ve nasıl öretilirse öyle yapılacaktır.);

26- Köy halkının ekilmi ve dikilmi mahsullerini, açlarını her türlü zarar ve ziyandan muhafaza etmek;

27- Mecbur olmadıkça yol üzerine halkın kolaylıkla gelip geçmesine dokunacak eyler koymamak;

28- Birdenbire yıkılarak altında adam ve hayvanat kalacak derecede çürümü veya e ilmi duvar veya damları bir sakatlık çıkarmaması için yıktırmak veya tamir ettirmek;

29- (De i ik bent: 02/12/1925 - 684/1. md.) (Köy içinde bila zaruretin hayvan ko turmamak.);

- 30- Muhafazasına mecbur oldukları yırtıcı ve azgın hayvanları ba ı bo salıvermemek;
- 31- Devlet parasını kıymetinden a a ı aldirtmamak;
- 32- Bir adamın suda veya ba ka suretle ba ına bir felaket gelince onu kurtarmak, elinde iken yardım etmek;
- 33- Köyde çürümü ve kokmu meyve vesair sıhhate muzır eyler köyden dı arıya götürülür ve gömülür;
- 34- Bir hayvana götüremiyecek kadar yük yüklettirmemek;
- 35- Yaylımlara ba lı ba ına hayvan salmamak ve ortaklama çayırları biçmemek;
- 36- Bir yeri kazarak ba kalarının hayvan ve davarlarının dü üp ölmesine ve sakatlanmasına sebep olmasına meydan vermemek;
- 37- htiyar meclisleri tarafından ahitlik için ça rılınca her halde gelmek ve e er gelmeyecek kadar mazereti varsa bildirmek.

Madde 14 - Yapılması köylünün iste ine ba lı olan eyler unlardır:

- 1- Köyün evlerinde ahırları odalardan ayrı bir yere yapmak;
- 2- Ev, ahır, hela duvarlarının iç ve dı ları senede bir defa badanalanmak;
- 3- Her köyün bir ba ından öbür ba ına kadar olan yolları ta kaldırım ile dö emek;
- 4- Köy mezarlı mın köyden ve caddeden uzak bir yerde, suların geldi i tarafta de il, akıp gitti i tarafta olmasına çalı mak ve etrafını duvarla çevirerek içersine hayvan girmesinin önünü almak ve mezarlı a gübre süprüntü dökmemek, herkes mezarlarına iyi bakmak;
- 5- Köyde bir çama ırlık yapmak;
- 6- Köyde bir hamam yapmak;
- 7- Pazar ve çar ı yerleri yapmak;
- 8- Köyün sınırı içinde münasip yerlerde ve tepelerde orman yeti tirmek;
- 9- Köyü, kasaba ve kom u köylere biti tiren yolların iki kenarına a aç dikmek ve köy sınırı içindeki yabani a açları a ılamak;

10- Köyde ekilip biçilen ve toplanan mahsulatin veya yapılan e yanin de eriyle satilabilmesi için köy namına alıcı adam aramak;

11- Köy tarla ve bahçelerini sulamak için bütün köye ortaklama ark yapmak;

12- Köye ortaklama her türlü ziraat, pulluk, orak, harman makineleri almak;

13- Köyde peynir ve ya yapmak için makine almak;

14- Köye ortaklama de irmen yapmak veya getirtmek;

15- Köylülerin giydi i esvapları köyde dokutma a çalı mak;

16- Köylüden berber yeti tirmek;

17- Köylüden ayakkabıcı yeti tirmek;

18- Köylüden nalbant, demirci, arabacı, kalaycı yeti tirmek;

19- Ekinden çok gelir almak için yapma gübre getirtmek;

20- Köylünün bilgisini artıracak kitap getirtmek;

21- Yemeklik ve para ile köy fıkaraasına ve öksüzlere yardım etmek, kimsesiz çocukları sünnet ettirmek ve kızları evlendirmek için yardım etmek ve fukara cenazelerinin kefen vesairesinin tedarikine çalı mak;

22- Kazaen yanan veya yıkılan fukara evlerini bütün köy yardımı ile yapmak;

23- Bütün köy için bankadan para kaldırmak ve tarla, bahçe, çift ve tohum almak isteyenlere vermek ve bu paranın her sene borçlarını toplayarak bankaya yatırmak;

24- Köyde güre , cirit, ni an talimleri gibi köy oyunlarını yaptırmak;

25- Ka nıları dört veya iki tekerlekli arabaya çevirmek ve köy parasiyle araba yapacak ve onaracak bir tezgah açtırıp köy namına idare etmek;

26- Her köyde köy sandı ından bir ambar yaptırip bunun bir bölmesine harman zamanında herkesten köy namına mahsullerine göre birer miktar zahire ödünç alınarak konulmak ve bu zahireyi muhtaç köylülere gene köy namına yemeklik veya tohumluk olarak ödünç vermek ve her sene ambarda artan zahireyi yeni mahsul ile de i tirmek;

27- Her sene köy namına bir veya daha ziyade tarla ektirerek mahsulünü imece yolu ile biçip elde ettikten ve gelecek sene için tohumu ayırdıktan sonra artanını satarak parasını köy sandı ına yatırmak;

28- Köy namına iyi cinsten bo a, aygır, teke, koç satın almak;

29- Köy korusu olmayan yerlerde kuru yeti tirmek;

30- Köyde sa lık i lerine bakmak üzere bir sa lık korucusu bulundurmak, yok ise vilayet veya kaza merkezinde açılacak sa lık derslerine adam göndererek yeti tirmek suretiyle köyde istihdam etmek;

31- Hükümet tarafından sa lık i lerinde kullanılmak üzere verilecek ilaçları korumak;

32- (Ek bent: 12/02/1954 - 6250/1. md.) Köye elektrik tesisatı vücuda getirmek.

ÜÇÜNCÜ KESİM

MALATYA BELEDİYESİNİN SUNMUŞ OLDUĞU KAMUSAL HİZMETLERİN ETKİNLİĞİNE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME

Ara tırmanın üçüncü kesimi Malatya kenti ve Malatya Belediyesinin tanıtılması ile Malatya Belediyesinin sunmuş olduğu kamu hizmetlerinden yararlanan katılımcılara uygulanan anket sonuçlarının değerlendirilmesinin yapıldığı iki bölüme ayrılmıştır.

6. MALATYA KENTİ VE MALATYA BELEDİYESİ HAKKINDA AÇIKLAMALAR

Bu bölümde Malatya kenti ve Malatya Belediyesi hakkında açıklayıcı bilgiler verilmiştir.

6.1. Malatya Kentinin Tanıtılması

Bu başlık altında Malatya kentinin tarihi gelişim süreci, coğrafi ve demografik özellikleri ile Malatya ile özdeşleşmiş özelliklerinden bahsedilmiştir.

6.1.1. Malatya Kentinin Tarihteki Yeri ve İsmi

Doğu Anadolu'nun Batı'ya açılan kapısı olan Malatya; bölgenin en gelişmiş kentlerinin başında gelir. Coğrafi olarak bir ova olan Malatya'nın 5 milyon yıl önce bir deniz olduğu bilinmektedir. Çok eski dönemlerden kalma deniz fosilleri bunun en büyük kanıtı olarak gösterilmektedir (<http://www.mta.gov.tr/v1.0/bolgeler/malatya/index.php?id=basin>, 2010).

Mevcut bilgi ve belgeler ışığında bölgedeki ilk yerleşimin M.Ö. 7000 yıllarında, şu an Karakaya Barajı suları altında kalan Caferhöyük alanında başlatılabilmektedir. Aslantepe, Değirmentepe, mamolu, Kökerbaba ve Piro Höyükleri'nde yapılan kazılar ve çalımlar, bu bölgede M.Ö. 5000-3000 yıllarında yerleşim olduğunu göstermekle beraber, Genç Kalkolitik ve Eski Tunç devirlerinde de yerleşimin devam ettiğini göstermektedir (Çetiner, 2005: 11).

Tarihteki yerini Hititler ile birlikte almaya başlayan Malatya; M.Ö. 2000’li yıllardan sonra uzun bir süre Hititlere bağlı bir yerleşim merkezi olarak kalmıştır. Kültepe’deki vesikalarda “Melita” olarak adlandırılan Malatya; Hitit vesikalarında ise “Maldia” olarak adlandırılmıştır. Hitit vesikalarında Maldia isminin “bal” anlamına gelen Melid kelimesinden türetilmiş olduğu anlaşılmaktadır. M.Ö 705 yılından itibaren Asur egemenliğine giren Malatya; bu dönemde de; Meliddu, Melide, Melid, Milid, Milidia isimleri ile adlandırılmıştır. Hititler ve Asurlardan sonra sırasıyla, Medlerin, Perslerin, Romalıların, Bizanslıların, Selçukluların, Osmanlıların egemenliği altında çeşitli isimlerde tarih sahnesindeki yerini almıştır (<http://www.malatya.bel.tr/malatya.asp>, 2010).

Hititler Dönemi’nde şehrin en önemli özelliği ticaret yollarının üstünde olmasıydı. M.Ö. 1900-1800’lü yıllarda bugünkü Bozazköy/Çorum bölgesindeki Hititlerin başkenti Hattuşaş’tan başlayıp Asur ve Babil ülkelerine kadar ulaşan önemli ticaret yolu yine bugünkü Darende/Malatya bölgesinden geçmekteydi. Tarih boyunca ticaret yolları üzerinde olmasından dolayı önemini hiç yitirmeyen Malatya, Hititler Dönemi’nde de Anadolu’dan Babil’e kadar ulaşan önemli bir ticaret yolu üzerinde bulunan önemli bir merkezdi (Çetiner, 2005: 11).

Bizans ve Arap mücadelesi sonrasında M.S. 659’da Arapların egemenliği altına giren ve Müslümanlaştırılan Melitene şehrine Araplar tarafından bugünkü ismine en yakın olan Malatiye ismi verilmiştir. 12 yy.’da Danişmenli Melik Muhammed Gazi yönetimine geçen Malatya, bu dönemden itibaren bir daha hiç çıkmamak üzere Türk hakimiyetine girmiştir. Araplardan Türk yönetimine geçen Malatya’nın ismi aynı şekilde kabul edilmiş ve değiştirilmemiştir (<http://www.malatya.bel.tr/malatya.asp>, 2010).

Malatya’nın ilk ve asıl yerleşim yeri günümüzde Eski Malatya olarak da adlandırılan Battalgazi ilçesinin olduğu bölgedir. 1838 yılında Osmanlı ordusu, Kavalalı Mehmet Ali Paşa güçleriyle çarpışmak için bu bölgede yerleşmiş ve bir süre bu bölgedeki evlerde konaklamıştır. Malatyalılar ise o dönemde Aspuzu denilen ve bugünkü kent merkezi olan bölgeyi yazlık olarak kullanmaktaydılar. Evlerini, yörelerini Osmanlı ordusuna bırakan ve Aspuzuya göç eden Malatyalılar; yaz mevsimini burada geçirmişlerdir. Ordunun burayı boşaltmasını müteakip kısa mevsiminde evlerine dönen Malatyalılar, evlerinin çoğunun kullanılmayacak halde

oldu unu görünce kı ı da Aspuzuda geçirmi lerdir. Bu dönemden sonra eski yerle im bölgesine dönmeyen Malatyalılar, Aspuzuda ya amaya ba lamı lardır. ehri bugünkü yerle im bölgesine kayması bu ekilde gerçekte mi tir (<http://www.malatya.bel.tr/malatya.asp>, 2010).

1516 yılında Yavuz Sultan Selim tarafından Osmanlı topraklarına katılan Malatya, dönem dönem bazı ayaklanmaların etkisi altında kalmı sa da huzur ve güven ehri olarak bilinmektedir. Malatya bu dönemlerde Mara eyaletine ba lı bir sancaktı. Uzun bir süre de Mara eyaletine ba lı bir sancak olarak kalmı tır. Bu dönemden itibaren de Osmanlı yönetiminden hiç çıkmamı , sava lara ve saldırılara sahne olmamı tır (<http://www.malatya.gov.tr/malatya-hakkinda/detay.aspx?>, 2010).

1530 yılında yapılan sayımda ehri nüfusunun 7300, 1560 yılında yapılan sayımda ise 8700 oldu u tespit edilmi tir. Bu dönemde Malatya 32 mahalleden olu an küçük bir sancaktı (<http://www.malatya.gov.tr/malatya-hakkinda/detay.aspx?>, 2010).

1847 yılına kadar Mara eyaletinin bir sanca ı olan Malatya, bu yıldan sonra Harput eyaletine ba lanmı tır. 1867 yılında ise Diyarbakır vilayetinin Mamuret-ül Aziz sanca ına ba lı bir kaza haline getirilmi tir. 1877 yılındaki kayıtlar da ise Malatya'nın Diyarbakır vilayetine ba lı bir sancak oldu u görülmektedir. 1892 yılında ise Diyarbakır vilayetinden alınan Malatya, Mamuret-ül Aziz vilayetinin sanca ı haline getirilmi tir. Bu dönemde Akçada , Besni, Hısınmansur ve Kahta Malatya sanca ına ba lı kazlardı. 1891 yılında Malatya sanca ına ba lı be kaza, dokuz nahiye ve bin iki yüz kırk köy oldu u görülmektedir. Yine bu dönemde Malatya sanca ının merkez nüfusunun 133.244 oldu u bilinmektedir. Bununla birlikte sanca ın toplam nüfusunun ise 216.280 oldu u tespit edilmi tir. Bu bilgilere bakarak Malatya'nın tarihte önemli ve büyük yerle im merkezlerinden biri oldu unu söylemek mümkündür (<http://www.malatya.gov.tr/malatya-hakkinda/detay.aspx?>, 2010).

Cumhuriyet dönemine kadar Malatya'nın geli imi bu ekilde seyir izlemi tir. 20 Nisan 1924 Anayasasınının 89. maddesi ile il olan Malatya bazı ayaklanmalara ve kı kırtmalara sahne olsa da dü man i galine u ramamı olan nadir kentlerden birisidir. Cumhuriyetin ilanından sonra ekonomik olarak ba ımsızlı ımızı sa lamak amacıyla tüm ülkede ekonomik seferberlik ba latan Mustafa Kemal Atatürk,

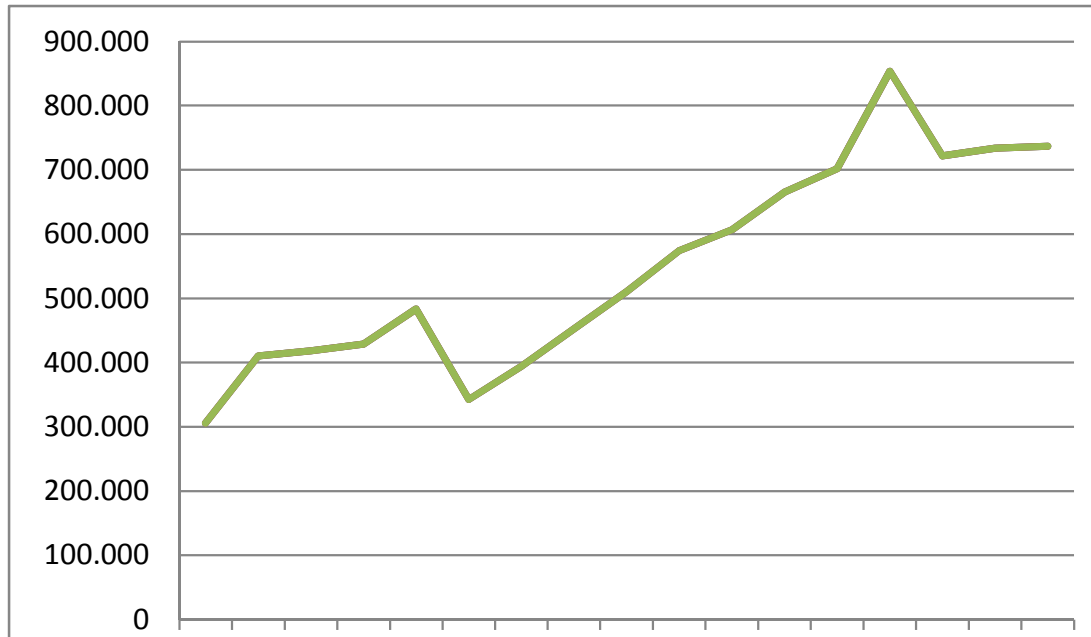
Malatya’da da önemli fabrikaların kurulmasını sağlamıştır. Bez fabrikası, tütün fabrikası ve eker fabrikası bu dönemde kurulmuş olan önemli fabrikalardır. Bununla beraber Malatya’nın da ülkenin demiryolu ağına dahil edilmesi, ekonomik açıdan şehrin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır (http://www.malatya.bel.tr/malatya_cumhuriyet_donemi.asp, 2010).

6.1.2. Malatya Kentinin Demografik Özellikleri

19. yüzyılının sonlarında yapılan sayımlar sonunda alınmış olan 133.244 merkez sancak nüfusu ve 216.280 toplam sancak nüfusuna bakılacak olursa, Malatya o dönemde de ülkenin ve bölgenin önemli yerleşim merkezlerinden birisi olmuştur (<http://www.malatya.gov.tr/malatya-hakkinda/detay.aspx?>, 2010).

Doğu Anadolu’nun en kalabalık şehirlerinden birisi olan Malatya ilinin 1927 yılında 305.785 olan nüfusu, 1935 yılında 410.162, 1940 yılında 418.473, 1945 yılında 428.660, 1950 yılında 483.568, 1955 yılında 342.835, 1960 yılında 394.172, 1965 yılında 452.624, 1970 yılında 510.979, 1975 yılında 574.558, 1980 yılında 606.996, 1985 yılında 665.809, 1990 yılında 702.055, 2000 yılında 853.658, 2007 yılında 722.065, 2008 yılında 733.789, 2009 yılında 736.884 olarak tespit edilmiştir. 736.884 nüfusun 456.813’ü Malatya ili kent nüfusunu oluşturmaktadır. 2000 yılından 2007 yılına kadar geçen sürede Malatya il nüfusu 853.658’den 722.065’e gerilemiştir. İl nüfusunun sayısal olarak bu derece gerilemesinin sebebi aslında gerçek anlamda nüfusun azalmasından ziyade; nüfus sayımı sisteminde yapılan değişikliklerle alakalıdır. Eskiden kullanılan sayım sisteminde hane halkının beyanları esas alındığından, sağlıklı sonuçlar alınamamaktaydı. Yeni uygulamaya giren adrese dayalı kayıt sistemi temelinde belirlenen nüfuslar daha gerçekçi sayıları karşımıza çıkarmaktadır. Eski sistemde yapılan sayımlar sadece Malatya’nın değil birçok ilin nüfusunu abartılı sayılara ulaştırmıştır. Bununla beraber ülke nüfusu da çok abartılı çıkmaktaydı. Yeni sistem sayesinde illerin gerçek nüfusları ortaya çıkmış oldu. 2000 yılından 2007 yılına kadar geçen süredeki nüfus sayısının değişimi bu doğrultuda değerlendirilmelidir.

A a ıda Malatya ilinin 1927 yılından itibaren nüfusunu gösteren bir grafik çizilmiştir. Bu grafikte il nüfusunun yıllara göre da ılımı açık bir şekilde görülmektedir (http://www.malatya.gov.tr/images/istatistiklerle_malatya_2009.pdf, 2011).

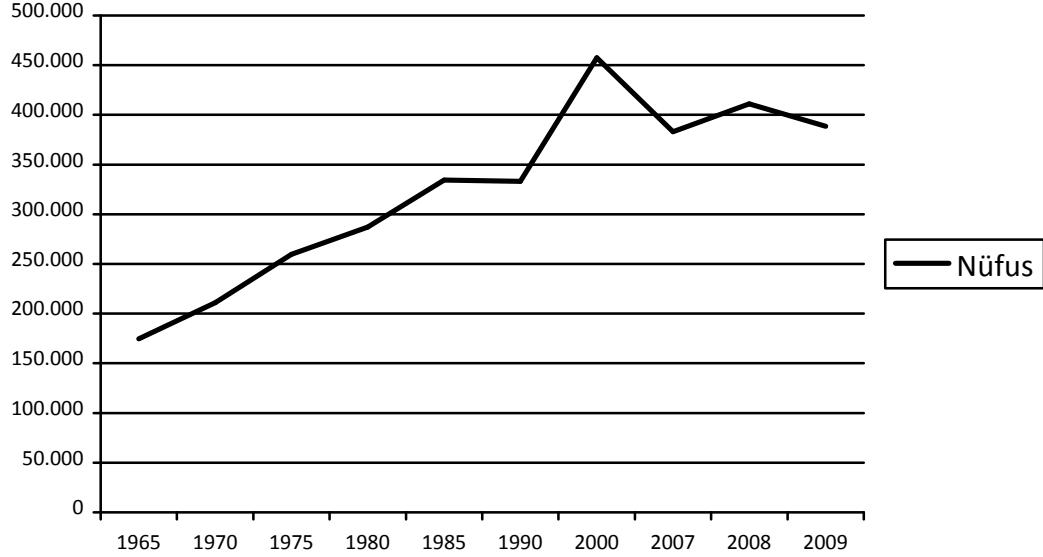

Grafik- 1: Malatya'nın Yıllara Göre Nüfusu

Grafik, Malatya il nüfusunun 1927'den bu yana artışı içerisinde olduğunu göstermektedir. 1927'den bu yana sadece iki dönemde nüfusun bir önceki döneme göre azaldığı dikkat çekmektedir. Bunlardan 2000 – 2007 arasındaki nüfusun azalmasının sebebi daha önce de belirtildiği gibi, nüfus sayımında adrese dayalı kayıt sisteminin kullanılmasıdır. Ancak 1950 – 1955 yılları arasındaki nüfus azalışının en önemli sebebi olarak göç görülmektedir. 1950'den sonra büyük oranda artışı gösteren iç göç ve dış göç nedeniyle bu iki dönem arasında nüfus azalışı meydana gelmiştir.

Malatya kent merkezinin nüfusuna bakacak olursak; 1965 yılında 174.472, 1970 yılında 211.123, 1975 yılında 259.504, 1980 yılında 286.895, 1985 yılında 334.307, 1990 yılında 333.001, 2000 yılında 457.566, 2007 yılında 383.185, 2008 yılında 411.181, 2009 yılında 388.590 olduğu görülmektedir (<http://tuikapp.tuik.gov.tr/nufusmenuapp/menu.zul>, 2011).

A a ıda merkez ilçe olarak Malatya kent nüfusunu gösteren bir grafik çizilmiştir.

Grafik- 2: Malatya'nın Yıllara Göre Kent Nüfusu

Grafikte de görüldü ü gibi Malatya kent nüfusu da şehir nüfusu gibi sürekli artı göstermiştir. 2000 yılından 2007 yılına geçi teki dü ü , yine nüfus sayımında beyan esasından, adrese dayalı kayıt sistemine geçilmesinden kaynaklanmaktadır. Bunun dı nda 2008'den 2009'a geçi teki dü ü k miktardaki nüfus azalı mının birinci sebebi, kentte bulunan bazı bölge müdürlüklerinin kaldırılması ve birçok memurun ailesiyle kenti terk etmesinden kaynaklanmaktadır. İkinci sebebi ise kentsel dönü ü m projesi kapsamında yeni ya am alanlarının kurulması ile merkezdeki nüfusun bir kısmının bu bölgelere göç etmesidir.

Yukarı Fırat Havzasında yer alan Malatya ülke yüzölçümünün %1,6' sını olan 12.313 km² alanı ile Türkiye'nin en geniş 22. ilidir. Malatya nüfusu ile Türkiye'nin 14. büyük kenti, Do u Anadolu Bölgesi'nin ise en kalabalık iki ilinden birisidir (<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=40164>, 2010).

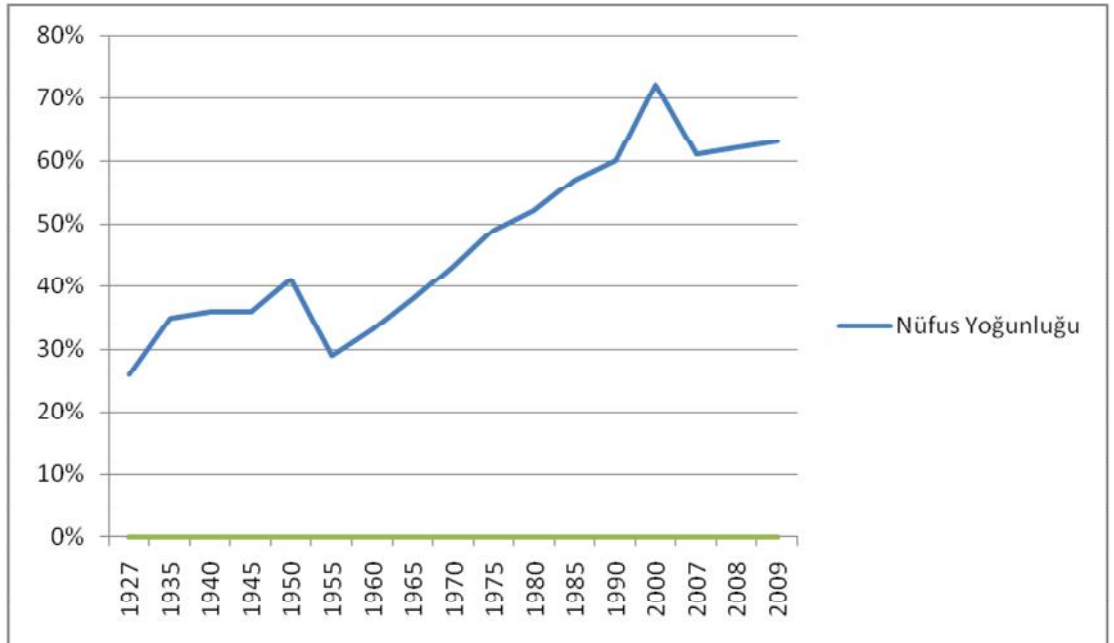
2009 yılı sonu itibarı ile yapılan adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre yapılan sayımda; Malatya'nın nüfusu 736.884 olarak belirlenmiştir. Bu sayının 368.235'i erkek, 368.649'si ise kadın nüfusundan oluşmaktadır. Türkiye geneli

nüfusuna bakılacak olursa, 2009 yılı sonu itibarı ile adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre yapılan sayımda Türkiye'nin toplam nüfusu; 72.561.312 ki i olarak belirlenmiştir. Bu nüfusun 36.462.470'ini erkekler, geri kalan 36.098.842'ünü de kadınlar oluşturmaktadır. Bu tabloya bakıldığında Türkiye genelinde erkek ve kadın nüfusunun birbirine çok yakın olmasının yanı sıra; erkek nüfusunun çok az da olsa kadın nüfusundan fazla olduğu görülmektedir. Türkiye'nin genel yapısının tersine Malatya'nın nüfus dağılımına bakıldığında, kadın nüfusunun erkek nüfusuna oranla az da olsa fazla olduğu görülmektedir. Türkiye nüfusunun yaş dağılımına bakılacak olursa; en fazla nüfusun 6.508.860 ki i ile 25-29 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu da Türkiye'nin genç ve dinamik bir nüfus yapısına sahip olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda Malatya'nın nüfus dağılımına bakıldığında; en fazla nüfusun 69.603 ki i ile 10 – 14 yaş grubu arasında olduğu görülmektedir. Bu da Malatya'nın Türkiye genelinde olduğu gibi genç ve dinamik bir nüfusa sahip olduğunu bir göstergesidir (http://www.tuik.gov.tr/AltKategori.do?ust_id=11, 2010).

Malatya'nın 2009 yılı sonu itibarı ile nüfus yoğunluğu 63 ki i/km²'dir. Bu oran 2008 yılı sonunda 62 ki i/km² ve 2007 yılında ise 61 ki i/km²'dir. Türkiye geneline bakılacak olursa genel nüfus yoğunluğunun 2009 yılı itibarıyla 94 ki i/km² olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda Türkiye geneline nazaran Malatya'daki nüfus yoğunluğunun daha düşük olduğu söylenebilir. Fakat nüfus yoğunluğu durumuna sadece sayılar doğrultusunda bakmak yanıltıcı olabilir. Zira her ne kadar nüfus yoğunluğu sayısal verilere bakıldığında az olarak görülse de bu nüfusun tek bir merkezde toplanması, nüfus yoğunluğunu artırıcı bir özellik olabilmektedir. Sayısal veriler içinde nüfus yoğunluğu düşük olarak görülen bir şehrin nüfusunun büyük bir bölümü küçük bir öbekte kümelenmiş ise, kent yayılmaması ve merkezde sıkılaşması ise bu durumda sayısal verilerin pek bir önemi kalmayacaktır. Çünkü bu durumda merkezdeki nüfus yoğunluğu şehrin geneline oranla kat kat daha fazla olacaktır. Bunun bir örneğini Malatya'da görmekteyiz. Örneğin, Malatya'nın genel nüfusunun merkez ve ilçelere göre dağılımına bakılacak olursa, toplam nüfusunun 736.884 ki i, kent merkezinin nüfusunun 388.590, merkeze bağlı belde ve köylerle birlikte toplam kent nüfusunun 456.813, ilçe ve köy nüfusu toplamının ise 280.071 ki i olduğu görülmektedir. Malatya il ve ilçe merkezleri toplam nüfusu ise 468.310

ki idir. Bu veriler 11'inde, kent nüfusunun oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu da merkezdeki nüfus yoğunluğunun ehirin genel ortalamasına göre daha yoğun olduğu gösteren bir sonuçtur. Yine 2009 yılı verilerine göre; Malatya il ve ilçe nüfusları temelinde kent merkezi nüfus yoğunluğunun 502 kişi/km² olduğu görülmektedir. Bu veri yukarıda da söylenenler 11'inde kent merkezindeki nüfus yoğunluğunun, il ortalamasına göre çok yüksek olduğunu göstermektedir. 1 düzeyinde 63 kişi/km² olan nüfus yoğunluğu, kent merkezinde 502 kişi/km²'ye kadar yükselmektedir. Bununla birlikte, nüfusun merkez ve köy dağılımına bakıldığında; Malatya'nın nüfus yapısı hakkında da genel bir bilgi sahibi olabilmek mümkündür. Bu veriler 11'inde Malatya'nın kentli nüfusunun, köylü nüfusa göre önemli derecede fazla olduğu gerçeği görülebilmektedir. Kentli nüfusun fazla olması da beraberinde kentle ilgili birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Bu çalışmanın genel çerçevesi de bu sorunlar ve bu sorunları çözmeye yönelik yapılan ve yapılması gereken çalışmalar (http://www.tuik.gov.tr/AltKategori.do?ust_id=11, 2010).

Malatya'nın nüfus yoğunluğu hakkında bize genel bir görüş sunması açısından aşağıda Malatya'nın 1927 yılından bu yana nüfus yoğunluğunu gösteren bir grafik çizilmiştir (http://www.malatya.gov.tr/images/istatistiklerle_malatya_2009.pdf, 2011):

Grafik- 3: Malatya'nın Nüfus Yoğunluğu (Kişi/Km²)

6.1.3. Malatya Kentinin Doğal Çevre Özellikleri

Malatya; Do u Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Havzasında ve Adıyaman, Malatya, Elazı , Bingöl, Mu , Van çöküntü alanının güneybatı ucunda yer almaktadır. Malatya Do u Anadolu Bölgesi'nin batıya açılan kapısıdır. Çevresindeki illere bakılacak olursa; do uda Elazı ve Diyarbakır, güneyde Adıyaman, batıda Kahramanmara , kuzeyde ise Sivas ve Erzincan illeri ile kom udur. Malatya'nın toplam yüz ölçümü 12.313 km²'dir (http://www.malatya.bel.tr/malatya_cografi_konum.asp, 2010).

Malatya; Alp kıvrımla ması sonrasında ekillenmi , üçüncü jeolojik zamanın sonuyla dördüncü jeolojik zamanın ba larında ortaya çıkan tektonik hareketler sırasında da kırılma ve kıvrılmalarla bazı yükseltilere ve çöküntülere ev sahipli i yapmı tır. Bu nedenle Malatya Ovası; yüksekli i 1500 metreyi geçen da sıraları ve platolarla çevrili, büyük bir çöküntü alanıdır. Bugünkü kent merkezi Beyda ları ile Fırat Vadisi arasında kalan, dördüncü zamanda ta ınan alivyonların olu turdu u ovada kuruludur. ehrin güneybatısı ise üçüncü zamanda olu an 50-60 metre kalınlıktaki yatay tabakalardan olu maktadır (Çetiner, 2005: 20).

Kentte tüm toprak çe itlerine rastlamak mümkündür. Genellikle kentin; kireç ta ları üzerinde koyu ve organik madde yönünden zengin kahverengi orman topraklarıyla örtülü oldu u söylenebilir. Malatya kentindeki en önemli toprak örtüsü alivyonlu topraklardır. Hem Malatya Ovası hem de Fırat, Tohma, Sultansuyu ve Kuruçay gibi vadilerin tabanları alivyonlu topraklarla kaplıdır (http://www.malatya.bel.tr/malatya_cografi_konum.asp, 2010).

Yeryüzü ekillerine bakıldı ında; kentin güneyindeki üçüncü jeolojik dönemdeki Alp kıvrımla ması sırasında olu mu do u batı yönünde uzanan Güneydo u Torosları'nın kolları dikkat çekmektedir. 2544 metre yüksekli e sahip Malatya ile özde le en Beyda 1, Malatya da grubunun en yüksek da ıdır. Kahramanmara topraklarına kadar uzanan Nurhak Da ları, Tohma ve Kuruçay vadileri arasında yer alan Akçababa da ları, Hekimhan ve Sivas arasında yer alan ve büyük bir kısmı Sivas bölgesinde olan Yama Da 1; Malatya'nın en önemli da ları arasındadır (http://www.malatya.bel.tr/malatya_cografi_konum.asp, 2010).

Malatya'nın güneyinde yer alan, kuzeydo u – güneybatı istikametinde uzanan ve alp orojenik sistemi içinde yer alan Beyda 1 kütlesi üzerinde bulunan en önemli

yükseklikler sırasıyla; Torto Tepesi (2427 m.), Haçarya Tepesi (2231 m.), E ribel Tepesi (2211 m.), Mehmet Tepe (1984 m.)' dir (Karado an, 1999: 31).

Çe itli plato, ova ve vadilere sahip olan Malatya'nın en önemli ve en büyük ovası kent merkezini de içine alan Malatya Ovasıdır. Malatya Ovası; ortalama 900 metre yüksekli indedir ve 830 km²'yi bulan bir yüzölçümüne sahip büyük bir ovadır. Do an ehir Ovası, zollu Ovaları, Erhaç Düzü ile Arga ve Ören Yazıları, Mandıra, Tafta ve Milli Yazıları, Mı dı Düzü de ehri önemli ovaları arasında yer almaktadır (http://www.malatya.bel.tr/malatya_cografik_konum.asp, 2010).

Türkiye'nin oldu u gibi Malatya'nın da en önemli vadilerininin ba ında Fırat Vadisi gelmektedir. Fırat Vadisiyle birlikte Tohma Vadisi ve Kuruçay Vadisi de ehri önemli vadileri arasında yer almaktadır (http://www.malatya.bel.tr/malatya_cografik_konum.asp, 2010).

Önemli akarsulara bakılacak olursa; Sö ütlü Çayı 17.5 km, Morhamam Çayı 22.5 km, Kuruçay 67km, Tohma Çayı 52.5 km, Sultansuyu 21.5 km, Sürgü Suyu 30 km, Beylerderesi 38 km, Mamihan Çayı 10 km ve iro Çayı 37 km'dir. Fırat Nehri, Türkiye'nin ve Malatya'nın en büyük nehri olma özelli ini ta ımaktadır. Aynı zamanda Türkiye'nin ve bölgenin en büyük havzası olan Fırat Havzası'nın yıllık ortalama su hacmi 28 milyar m³'tür. Bu havzada 4.900.000 hektara yakın ovalık alan bulunmakla beraber, bunun 1.700.000 hektar alanını Tohma Suyu, Kuruçay, Fırat Nehri ve Sürgü Çayı olu turmaktadır (http://www.malatya.bel.tr/malatya_cografik_konum.asp, 2010).

Malatya'daki ba lıca barajlar; Karakaya Barajı, Sürgü Barajı, Medik Barajı, Polat Barajı ve Sultansuyu Barajlarıdır. Polat ve Sultansuyu Barajları sulama amaçlı in a edilmi barajlar olup, Medik barajı Sulama ve elektrik üretme amaçlı, Sürgü Barajı da sulama ve ta kın koruma amaçlı kurulmu barajlardır. Karakaya Baraj Gölü de büyük ve önemli bir göldür (http://www.malatya.bel.tr/malatya_cografik_konum.asp, 2010).

Malatya eskiden çok önemli bir bitki örtüsüne sahip iken, zamanla yok olan bu bitki örtüsü kendini yenileyemedi inden günümüzde önemli bir bitki örtüsüne sahip de ildir. Bitki örtüsü bakımından zayıf olan Malatya'da rastlanılan en önemli bitki örtüsü bozkırlardır. ehir arazisinin 367.253 hektarı (%30) ormanlık ve fundalık, 125.156 hektarı (%10) ise çayır ve meralarla kaplıdır. Pütürge ve

Do an ehir dolaylarında daha zengin olan bitki örtüsü, ehriin kuzeyindeki da larda çok olmasa da kendini göstermektedir. Kent merkezinin ise bitki örtüsü açısından oldukça fakir oldu u söylenebilir (http://www.malatya.bel.tr/malatya_cografi_konum.asp, 2010).

Malatya kentinin iklimine baktı ımızda ilk kar ımıza çıkan özellik karasal iklime sahip olmasıdır. Tipik bir karasal iklim özelli ine sahip kentin iklimi hem küresel ısınma hem de Karakaya baraj gölü nedeniyle de i meye ba lamı tır. Kışları sert ve ya ılı, yazları sıcak ve kurak geçen kent günümüzde daha ılıman bir iklime sahip olmaya ba lamı tır. Kentin aldığı ya ılı miktarına baktı ımızda en ya ılı ayların; kasım ve aralık ayları oldu u görülmektedir. Ya ılı lar kışın kar, ilk bahar ve son bahar mevsimlerinde ya mur olarak dü mektedir. Yaz ayında ya mur az yok denecek kadar az ya ar. Kışın en çok kar ya ısı aralık ve ocak aylarında gerçekleşir. Karlı geçen gün sayısı aralık ayında 2, ocak ayında ise 1'dir. Kentin en çok güne aldığı aylar ise temmuz ve a ustos aylarıdır (http://www.malatya.gov.tr/images/istatistiklerle_malatya_2009.pdf).

6.1.4. Malatya Kentinin Yapay Çevre Özellikleri

Malatya Kentinin insan eliyle yapılmı yapay çevre özelliklerine bakılacak olursa; özellikle tarihi yapılar dikkati çekmektedir. Malatya kent merkezinin yerle im yeri olarak kullanılmaya başlanması 19. yüzyılın ortalarına denk gelmektedir. Bu döneme kadar u anki Battalgazi ilçesinde yerle ik hayat süren Malatyalılar, 1838 yılından sonra ordunun bu bölgede uzun süre konaklaması sebebiyle günümüz kent merkezine yerle meye ba lamı larıdır. Bu nedenle kent merkezinde çok fazla tarihi yapıya rastlanmamaktadır. Kültürel ve tarihi zenginli e sahip yapılar genellikle Battalgazi ve Darende ilçelerinde kar ımıza çıkmaktadır. Çünkü bu ilçelerin yerle im yeri olarak kullanılmaya başlanması Malatya kent merkezine göre daha eski tarihlere dayanmaktadır. Malatya kenti ve ilçelerinde bulunan ve insan eliyle yapılmı olan önemli yapıtları u ekilde sıralayabiliriz (<http://www.malatya.gov.tr/malatya-hakkinda/detay.aspx?>, 2010):

Malatya'nın ilk yerle im alanı olan ve günümüzde yerel halk tarafından Eski Malatya olarak da adlandırılan Battalgazi ilçesinde bu tarzda önemli tarihi yapılara rastlanmaktadır. 1632 yılında IV. Murat Han'ın silahtarı Mustafa Pa a tarafından

yapılan “Silahtar Mustafa Pa a Kervansarayı”, 1224 yılında Selçuklu Sultanı I. Alaeddin Keykubat tarafından yaptırılan “Ulu Cami”, bugün büyük oranda tahrip olan M.S. 79 yılında başlayan ve 530-540’lı yıllarda yapımı tamamlanan tarihi “Kale Surları”, 1394 yılında Abdullah Hüsnü O lu Çerkez tarafından yaptırılan ve bugün sadece minaresi kalan “Melik Sunullah Minaresi”, 1556 yılında yapılan “Emirömer Mescidi”, 1583 yılında Malatya Miralayı Hüsrev Bey tarafından yaptırılan “Karahan Cami”, Zaim Yusuf O lu Himmet tarafından yaptırılan “Ak Minare Cami”, “Sütlü Minare”, 1243 yılında Seceddün sak O lu Ke-maleddin Kamyar tarafından yaptırılan “Namazgah”, 1585 yılında yaptırılan “Alacakapı Mescidi”, “Sıddı Zeynep Kümbeti”, tahminen 1300’lü yıllara ait olan “Kanlı Kümbet”, halk tarafından “Hötüm Dede” olarak bilinen 13. yüzyıl eseri “Halfetih Minaresi”, net tarihi olmamasına rağmen 15. yüzyıldan önce yapıldığı bilinen “Topta Cami”, “Şahabiye-i Kübra Medresesi”, 1792 yılında yapılan “Ahmet Duran Mescidi ve Türbesi”, 13. yüzyıl Selçuklu mezarlığı olduğu bilinen “Kırk Kardeşler Ehitli” bu tarihi eserlerin en önemli olanlarıdır. Darende ilçesinde bulunan “Roma Mezarı”, “Kıbrıs Mezarlık”, “Doğal Akvaryum”, “Kavlak Köprüsü”, “Taş Köprü”, “Nadir Köprüsü”, “Ulu Cami Minaresi”, “Danabey Minaresi”, “Hacı Müsrif Minaresi”, “Somuncu Baba Cami Minaresi”, “Mehmet Paşa Kütüphanesi”, “Bedesten”, “Hasan Paşa Hamamı”, “Zengibar Kalesi” de önemli tarihi yapılar arasında bulunmaktadır. Arapgir ilçesindeki “Ulu Cami”, “Mir-i Liva Ahmet Paşa Cami”, “Gümrükçü Osman Paşa Cami”, “Molla Eyüp Mescidi”, “Cafer Paşa Cami”, “Yeni Cami”, “Hanıkah”, “Çarşı Hamamı”, “Ekmasik Hamamı”, “Osman Paşa Hamamı”, “Osman Paşa Çeşmesi”, “Eski Arapgir Kalesi”, “Büyük Kozluk Köprüsü”, “Eski Arapgir Kale Köprüsü” de önemli tarihi yapılar arasındadır. Hekimhan ilçesindeki 1218 tarihinde yapılan “Taşhan”, 1660 yılında yapılan “Köprülü Mehmet Paşa Cami”, “Köprülü Mehmet Paşa Hamamı”, günümüze sadece bir duvarı ve yıkıntıları kalan “Kilise” de önemli tarihi yapılar arasındadır.

Malatya kent merkezinde bulunan tarihi yapıların başında 1912 yılında Hacı Yusuf Taş Usta’nın yaptığı olduğu “Yeni Cami” gelmektedir (<http://www.malatyam.com/g-46-b-malatya-yeni-cami-den-farkli-bakislar.html>, 2011). Yine kent merkezinde bulunan “Beşik Konaklar”, “Atatürk Evi”, “Gazi İnköretim Okulu”, “Tren Garı” dikkat çeken diğer tarihi yapılarıdır.

Malatya kent merkezi ve yakın çevresindeki; nönü Üniversitesi Yerleşkesi, Turgut Özal Tıp Merkezi, kapalı çarşı, Valilik binası, Belediye binası, otogar, yeni yapılan Malatya Kültür Merkezi, hala faaliyette olan şeker fabrikası dikkat çeken yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Atatürk ve nönü heykelleri Malatya ile özdeşleşmiş önemli iki yapıdır. Kent merkezinde çok yüksek ve geniş alana yayılmış yapılara rastlamak mümkündür. Malatya'yı Elazığ'a bağlayan, kenti ikiye ayıran ve çok ilik bir çevre yolu bulunmaktadır. Kent merkezindeki yollar genellikle dar ve tek eritlidir. Kent büyük ve geniş caddelere sahip değildir. Yerleşim yerleri genellikle kent merkezinin yakın çevresinde kurulmuştur. Kent tek merkezli olmasından dolayı tüm resmi ve özel kuruluşlar bu merkezdedir. Yerleşim yerleri yukarıda da belirtildiği gibi biraz daha merkez dışında kalan bölgelerde kurulmuştur. Günümüzde kent merkezinden biraz daha uzak yerleşim yerleri kurulmaya başlamıştır. Kentsel dönüşüm projesi kapsamında Beydağ yamaçlarının imara açılması ile bölgede yeni bir yerleşim merkezi oluşmaya başlamıştır. Yeşiltepe ve Fahri Kayahan bulvarı kentin diğer yerleşim merkezleridir. Bu gibi merkezler kent merkezinin nüfus yoğunluğunu azaltma yolunda atılmış önemli adımlardır.

Kentin ticaret ve sanayi alanlarına baktığımızda; iki tane faaliyette olan ve üçüncüsü de yapılmamasında olan toplam üç adet organize sanayi bölgesinin varlığı dikkat çekmektedir. Bu bölgeler kentin ekonomisini canlı tutan en önemli faktörlerdendir. Yine kent merkezinde bulunan toptancılar sitesi, kayısı alıverişi merkezi olan çire pazarı, Malatya Ticaret Merkezi kentin ekonomisini canlı tutan diğer bölgelerdir. Kent merkezinde ticaretin yoğunlaştığı Akpınar caddesi bulunmaktadır.

Sosyal alanlara baktığımızda, yeni yapılan alıverişi merkezi Malatya Park, hemen onun karşısındaki Abdullah GÜL parkı, çok eskimiş durumda olan Malatya nönü Stadı, hemen yanında bulunan kapalı spor salonu ve kapalı yüzme havuzu, üniversite yerleşkesi içinde bulunan kapalı spor salonu, tenis kortları, yüzme havuzu, halı sahalardan basketbol ve voleybol sahaları dikkat çekmektedir.

6.1.5. Malatya Kentinin Sosyal ve Kültürel Özellikleri

Malatya, kendini diğer kentlerden ayıran, sosyal ve kültürel bir yapıya sahiptir. Bunun en büyük nedeni, çok eski bir yerleşim yeri olmasıdır. Her ne kadar kent merkezinin yerleşimi yeni olsa da Battalgazi başta olmak üzere, birçok ilçesindeki yerleşim çok eskiye dayanmaktadır. Hekimhan ve Darende gibi ilçeler hem eski bir yerleşim olmaları, hem de önemli ticaret yolları üzerinde olmaları nedeniyle sürekli hareketli ve gelişen bir yapıya sahip olmuştur. Bu da Malatya'nın özgün bir sosyal ve kültürel yapıya sahip olması sonucunu doğurmuştur.

Malatya'nın kendine has yemekleri, halk oyunları, yöresel kıyafetleri, düğün ve cenaze törenleri gibi yöresel sosyal etkinlikleri, gelenek ve görenekleri vardır. Zengin çeşitlere sahip olan Malatya mutfağında, bulgur ve köftenin ayrılmaz bir hissedilmektedir. Çeşitli halk oyunlarına rastlansa da asıl yöresel halk oyunu halaydır. Elazığ, Adıyaman ve Malatya'nın yöresel ve kültürel yakınlığı halk oyunlarına da yansımıştır. Üç ehlî halay çeşitleri birbirine benzerlik göstermektedir. Yöresel kıyafetlere bakıldığında ise yine Malatya'ya has kıyafetler dikkat çekmektedir. Özellikle kadınların kullandığı başlıca "küçük", çene altından "sakındırak" denilen fes, yöresel kıyafetler arasında en belirleyici olanıdır. Erkeklerde alvar, gömlek ve yelek yöresel kıyafetlerin başında gelir. Ancak bu tarz giyim şekillerine artık kent merkezinde rastlamak çok zordur. Bu yöresel kıyafetler kent merkezinden ziyade ilçelerde ve köylerde kullanılmaktadır. Kent merkezinde nadiren rastlansa da ilçe ve köylerdeki insanlar genellikle bu yöresel kıyafetleri kullanmaya devam ediyorlar. Mimari yapıya bakıldığında ise kerpiç, en çok kullanılan malzeme olarak karşımıza çıkmaktadır. Kerpiçten sonra, ahşap en çok kullanılan malzemedir. Kerpiç ve ahşap evler, artık eski yerleşimlerden kalanlardan ibaret olmakla beraber, şu anki mimari tamamen betonarme yapılardan oluşmaktadır. Kent merkezinde bulunan "Be konaklar" Malatya'nın eski mimarisi hakkında güzel bir örnek teşkil etmektedir. Tüm bunların yanında yine Malatya'nın kendine has gelenek ve görenekleri mevcuttur. Bunlar; doğumla ve çocukla ilgili olan gelenekler, sünnet ve kirvelik gelenekleri, evlenme adet ve gelenekleri, ölümle ilgili adetlerdir. Yeni doğan çocukla ilgili geleneklerin en dikkat çekenleri tuzlanması, kırılması ve diğeri dendir. Bununla beraber sünnet ve kirve seçimi de çok önemli bir gelenektir. Kirve seçimine çok önem verilir, çünkü Malatya geleneklerine göre kirve sünnet olan

çocu un manevi babası olarak görülür. Buna o kadar dikkat edilir ki kirve çocukları karde gibi olurlar ve evlenmeleri uygun görülmez. Kız isteme ve dü ün yapma di er önemli gelenekler arasındadır. Görücü gezme, kız bakma, kızın ve erke in el öpmesi gibi geleneklerin yanı sıra, süt hakkı dikkat çeken bir gelenek olarak kar ımıza çıkmaktadır. Süt hakkı ile kız annesine hediye verilir, gönlü yapılır. Ölümle ilgili olarak da, ölünün üzerine bıçak ya da makas konulması, etrafında çember kurup oturulması, ölü mezarlı a defnedildikten sonra yas evi kurulması, üç gün yas evinde taziyelerin kabul edilmesi, yemek ve helva da ıtılması, ölümün üçüncü ve kırkıncı günü Kuran-ı Kerim özellikle de Yasin-i erif okunması önemli gelenekler arasındadır (<http://www.malatya.gov.tr/malatya-hakkinda/detay.aspx?>, 2010).

Malatya kentinin sosyal ve kültürel yapısının olu umunda; tarih, iklim, co rafi artlarının yanı sıra konumu itibariyle de Türkiye'nin do usu ve iç bölgelerinin yo un ekilde etkisi olmu tur. Bununla beraber kentin sosyal ve kültürel yapısının ekillenmesinde birçok kamu kurum ve kurulu un da etkisi büyüktür. nönü Üniversitesi, 2. Ordu Komutanlı ı ve di er kamu kurum ve kurulu ları kentin sosyal ve kültürel yapısının olu umunda büyük etki sahibidir. Bu kamu kurum ve kurulu larında çalı an memurlar, Türkiye'nin her bölgesinden Malatya'ya gelmekte ve beraberlerinde sahip oldukları gelenek, görenek ve kültürel mirasları da beraberlerinde getirmekteler. Aynı ekilde Malatya'nın sosyal ve kültürel yapısını büyük oranda etkileyip de i tiren üniversite ö rencileri ve çalı anlarının da etkisi önemli boyuttadır. Türkiye'nin farklı yerlerinden gelen yirmi binin üzerindeki gencin Malatya'nın sosyal ve kültürel yapısına etkisi çok büyüktür. Ö rencilerin e itim, barınma, ula ım, yemek ve sosyal aktiviteler konusunda yo un ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu ihtiyaçları kar ılamak da Malatya'daki kamu kurum ve kurulu ları ile vatandaşlara dü mektedir.

6.1.6. Malatyalı Önemli İsimler

Malatya kuruldu undan bu yana sürekli tarihe damga vuran isimlere ev sahipli i yapmı tır. Bu önemli isimler unlardır (Çetiner, 2005: 81- 85):

Seyyid Battal Gazi: Battal Gazi ismiyle nam yapan Seyyid Battal Gazi VIII. yüzyılda ya amı , Türk tarihine damgasını vurmu önemli bir kahramandır. Halen destanları ve hikayeleri dilden dile dola maktadır. Asıl adı Abdullah Cafer olan Battal Gazi; Hz. Ali'nin soyundan geldi i için “Seyyid”, kahramanlı ından dolayı “Battal” ve birçok sava a katılıp destanlar yazdı ı için de “Gazi” ünvanlarını almı tır. 700'lü yılların ba ında Malatya'da do an Battal Gazi o dönemde Malatya serdarı olan Hüseyin Gazi'nin o ludur. Babasından sonra Malatya serdarı olan Battalgazi, özellikle Bizans'a kar ı düzenlenen birçok sefere katılmı tır. 740 yılında Afyonkarahisar yakınlarında yapılan ve Müslümanların kaybetti i sava ta ehit edilmi tir. Battal Gazi ehit edildikten sonra Eski ehir'in Seyit Gazi ilçesindeki türbesine gömülmü tür ve halen orada yatmaktadır.

Ahmed-i Turan: Ahmed-i Turan bir rivayete göre Zeynel Abidin Hazretleri'nin soyundan gelen bir velidir. Bir di er rivayete göre, rahip iken Battalgazi'nin arkada ı olduktan sonra Müslüman olan bir kahramandır. Kahramanlı ı ve Battalgazi'nin arkada ı olmasıyla nam yapan Ahmed-i Turan VIII. yüzyılda ya amı , do um ve ölüm tarihi tam olarak bilinmeyen Ahmed-i Turan bugün Battalgazi giri indeki türbesinde yatmaktadır.

Sadreddin Konevi: 1208 tarihinde Malatya'da do an Sadreddin Konevi; babası Mecdüddin shak öldükten sonra üvey babası Muhyiddin Arabi tarafından yeti tirilmi tir. Muhyiddin Arabi, dönemin ünlü din bilginlerindendi. Üvey babasının yanındaki ilmimi tamamladıktan sonra Konya'ya gidip tasavvuflu ra an Konevi birkaç önemli eser bırakmı tır. 1274 yılında Konya'da vefat eden Konevi Malatya'nın önemli isimlerindendir.

Niyazi Mısri (Mehmed): 1618-1694 yılları arasında ya ayan Niyazi Mısri ünlü bir mutasavvıf ve airdir. Malatya, Diyarbakır, Mardin, Ba dat, Kerbela ve Mısır'da güçlü bir tasavvuf e itimi alan Niyazi Mısri, 1648 yılında stanbul'a gelmi tir. Aruzla yazdı ı iirlerinde Nesimi ve Fuzuli, heceyle yazdı ı iirlerinde ise Yunus Emre'den etkilendi i anla ılan Niyazi Mısri, kendisine ba lı tarikatın güçlenmesi nedeniyle Limni adasına sürülmü ve orada vefat etmi tir.

Yusuf Kamil Paşa: 1808-1876 yılları arasında yaayan Yusuf Kamil Paşa Arapgir doğumlu dönemin ünlü bir devlet adamıdır. Yaadığı yıllar arasında devletin birçok önemli kademesinde görev alan Yusuf Kamil Paşa; bir dönem Mısır'da yaayan Mehmet Ali Paşa'nın güvenini kazandıktan sonra Mısır Katipliğine ve sonra da kaymakam rütbesiyle asker olarak mirlivalı paşaya yükseltilmiştir. Mehmet Ali Paşa'nın kızıyla evlenen Yusuf Kamil Paşa, 1862 yılında sadrazam oldu. Arapça, Farsça ve Fransızca bilen Yusuf Kamil Paşa'nın dilimize çevirdiği Fenelon'un "Telemaque"ı Türkçe yayımlanan ilk çeviri romandır. 1876 yılında ölen Yusuf Kamil Paşa ile birlikte yaptırdığı Zeynep Kamil Hastanesi'nin bahçesine gömülmüştür.

Abdullah Cevdet: 1869-1932 yılları arasında yaayan Abdullah Cevdet; Askeri Tıbbiye'yi bitirmiş, aynı zamanda şair ve yazardır. İttihat ve Terakki Partisi ile ilişkili olduğu için Trablusgarb'a sürülmüş, oradan da Avrupa'ya kaçmıştır. Tam Batılıla mayı savunan Abdullah Cevdet; Cenevre'de "Osmanlı" adlı gazeteyi ve "İttihat" adlı dergiyi çıkarmıştır. Dima ve Melekat-ı Akliye'nin Fizyolocyaya ve Hıfzıssıhhası, Fünun ve Felsefe, Kariyet (İirler), Karlıdan Ses (İirler), Düünen Musiki (İirler) başlıca eserleridir.

Eflatun Cem Güney: 1896 yılında Hekimhan'da doğan Güney, yazar ve halk bilimi araştırmacısıdır. Kuva-i Milliye'nin yayın organı olan "Öd" gazetesi ve "İrad" dergisinin yanı sıra Eskişehir'de "Stiklal" dergisini, Kayseri'de "Misak-ı Milli" gazetesini, Sivas ve Samsun'da "Duygu ve Düünce" dergisini ve Afyon'da ise "Taşınar" dergisini çıkarmıştır. Topkapı Sarayı Müzesi Müdür Yardımcılığı görevini yapan Güney; çıkardığı eserleri sayesinde "Masal Babası" ünvanını kazanmıştır. 83 yaşında İstanbul'da ölmüştür.

İsmet İnönü: 1884 yılında İzmir'de doğan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci Cumhurbaşkanı olan İsmet NÖNÜ; her ne kadar siyasi hayatına İzmir bölgesinden katılmış olsa da; aslen Malatyalıdır. İnönü, Bitlis'ten göç edip Malatya'ya yerleşmiş olan Kürümoğulları ailesindedir. 1903 yılında orduya teğmen olarak katılan İnönü; Kurtuluş Savaşı'nda Batı Cephesi Komutanlığı yapmış, 1. ve 2. İnönü Savaşları'nda gösterdiği başarılarından dolayı da generalliğe yükseltilmiştir. Savaştan sonra Lozan Konferansı'na Türkiye temsilcisi olarak katılmış, 1927 yılında ordudan ayrılmıştır. Atatürk'ün vefatından sonra 1938'de Cumhurbaşkanı olan İnönü, 1950 yılında bu

görevden ayrılması ve aktif siyasete atılmasıdır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin genel başkanlığını yapan dönü, 1972 yılında bu görevi bırakmış ve 1973 yılında vefat etmiştir. dönü, Ankara'da Anıtkabirdeki mezarında yatmaktadır. dönü cumhurbaşkanının yanı sıra; Atatürk'ün silah arkadaşı olması ve uzun süre Başbakanlık yapmış olması sebebiyle de Türkiye Cumhuriyeti tarihine damga vuran en önemli isimlerden birisi olmuştur. Sahip olduğu tüm bu özelliklerin yanı sıra, Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'na dahil olmaması için verdiği mücadele ve akılcı tavırlarıyla da tarihe farklı bir şekilde damgasını vurmuştur.

Turgut Özal: Malatya'nın Türkiye'ye kazandırdığı önemli isim ise Turgut ÖZAL'dır. Tüm Türkiye'nin "Tonton Dedesi" olmayı başaran Turgut ÖZAL, tarihe damgasını vuran bir başbakanlık Malatyalı siyaset adamıdır. 12 Eylül Darbesi'nden sonra kurulan yeni demokratik düzen, Özal'la başlamıştır. Darbeden sonra yapılan ilk genel seçimlerde Başbakan olan Özal, uzun süre Başbakanlık yaparak hizmet ettiği ülkesine, daha sonra da cumhurbaşkanı olarak hizmet vermiştir. Türkiye Cumhuriyeti, Özal'ın hem başbakanlığı hem de cumhurbaşkanlığı döneminde resmen kabuk değiştirmiş ve çağdaş bir ülke olma yolunda önemli adımlar atmıştır. Üstün ekonomi zekasına sahip olan Özal, Türkiye'ye ekonomik açıdan çağdaşlaştırmış ve yaptığı önemli yatırımlarla da ülkenin çehresinin değişmesini sağlamıştır.

1927 yılında Malatya'da doğan Özal; İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi'ni bitirdikten sonra Devlet Planlama Teşkilatı'nda Müsteşarlık ve Dünya Bankasının Sanayi Dairesi'nde özel müavirlik yapmıştır. 5. Demirel Hükümeti döneminde Başbakanlık müsteşarı olan Özal, 24 Ocak Kararları'nı hazırlamış ve 12 Eylül 1980 Darbesi'nden sonra Bülent Ulusu Hükümeti'nde ekonomik işlerden sorumlu başbakan yardımcılığı görevini yerine getirmiştir. 1983 yılında Anavatan Partisi'ni kurmuş, 1983 ve 1987 yıllarındaki seçimler sonunda iki dönemde toplam yedi yıl başbakanlık yapmıştır. 1989 yılında Cumhurbaşkanı seçilen Özal, yurtdışı ilişkilerine çok önem vermiş ve Türkiye'nin çağdaşlaşmasını sağlamak için önemli bir devlet adamıdır. "Değişim Belgeleri" başta olmak üzere birçok çalışması olan Özal görevi başındayken 17 Nisan 1993 yılında vefat etmiştir. Özal vasiyeti üzerine, İstanbul Vatan Caddesi'nde yaptırılan anıt mezarında yatmaktadır.

Her kademe ve her alanda Türkiye'deki siyasette, sanatta, sporda, bilimde, ekonomide adını tarihe kazıyan birçok isim olmakla beraber; son saydığımız iki isim Türkiye Cumhuriyeti'nin en üst makamı olan cumhurbaşkanı sıfatını kazanmaları sebebiyle en çok dikkat çekenleri ve tanınanlarıdır.

Yukarıda tanıtılanların dışındaki Malatyalı ünlü simaları ekildedir:

“Fahri Kayahan (Sanatçı), Prof. Dr. Korkut Özal (siyaset adamı, mühendis), Mustafa Malay (vali), Nevzat Er (Eminönü Belediye Başkanı), Ahmet Genç (Eyüp Belediye Başkanı), Aziz Yeniay (Küçük Çekmece Belediye Başkanı), Mehmet Doğan (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Eğitim Müdürü), Osman Tunç (radyocu), Eref Bitlis (orgeneral), İlyas Salman (sinema oyuncusu), Selahaddin Alpay (Türk halk müziği sanatçısı), Yasemin Yalçın (tiyatro ve sinema oyuncusu), Kenan Işık (tiyatro sanatçısı, sunucu), Belkıs Akkale (Türk halk müziği sanatçısı), Kemal Sunal (sinema oyuncusu), Ünal Küpeli (yönetmen), Yusuf Bozkurt Özal (siyasetçi), Recai Kutan (siyasetçi), Ouzhan Asiltürk (siyasetçi), Zerrin Özer (Türk pop müziği sanatçısı), Sami Kasap (Türk halk müziği sanatçısı), Ahmet Kaya (ses sanatçısı), İsmail Belli (air – yazar), Hüseyin Çetiner (yazar – sanayici), Muzaffer Tunç (gazeteci), Hikmet Tanrıverdi (sanayici).

6.2. Malatya Belediyesinin Tanıtılması

Bu bölümde Malatya Belediyesi hakkında tanıtıcı bilgiler ve bu çalışmanın kapsadığı zaman aralığı içinde yaptığı önemli çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir.

6.2.1. Malatya Belediyesinin Tarihi Gelişim Süreci

20 Nisan 1924 tarihinde çıkarılan Anayasa'nın 89. maddesi ile il olan Malatya; daha önceki tarihlerde çeşitli Osmanlı eyaletlerine bağlı sancak veya sancaklara bağlı kaza olarak tarihteki yerini almıştır. 1515 yılından itibaren Osmanlı egemenliğinde bulunan Malatya; bu dönemde Maraş'ta kurulan Dulkadiiriye eyaletine bağlı bir sancaktı. Uzun bir süre Maraş (Dulkadiiriye) eyaletine bağlı bir sancak olan Malatya; 1777 – 1787 yıllarında Rakka (Suriye ehri) eyaletine bağlıydı. Daha sonraki dönemlerde tekrardan Maraş eyaletine bağlanan Malatya; 1847 yılında Harput eyaletine bağlanmıştır. 1867 yılında ise Diyarbakır vilayetine bağlı Mamuretül Aziz sancağına bağlı bir kaza olmuştur. 1877 yılındaki kayıtlara göre de

Malatya'nın Diyarbakır vilayetine ba lı bir sancak oldu u görölmektedir. 1892 yılında ise Diyarbakır vilayetinden alınarak, Mamuret-ül Aziz vilayetinin bir sanca ı olmu tur. Malatya 1924 yılına kadar bu durumunu muhafaza etmi tir. 1924 Anayasası ile de Malatya il olmu tur (<http://www.malatya.gov.tr/malatya-hakkinda/detay.aspx?>, 2010).

20 Nisan 1924' de il olan Malatya'nın ilk belediye ba kanı Hasan DER NKÖK' tür. 1924 yılından 2004 yılına kadar 20 önemli isim Malatya belediye ba kanlı ı yapmı tir. 21. belediye ba kanı ise çalı manın özünü olu turan dönemin ba kanlı mını yapan H. Cemal AKIN' dır.

6.2.2. Malatya Belediye Başkanları ve Görev Yaptıkları Dönemler

1924 Anayasası ile il olan Malatya'nın bu tarihten itibaren görev yapan belediye ba kanları ve görev yaptıkları dönemler a a ıdaki gibidir (http://www.malatya.bel.tr/eski_baskanlar.asp, 2010):

- Hasan DER NKÖK (1924- 1928):
- brahim PEKÇ (1928- 1930):
- M. Naim KARAKÖYLÜ (1930- 1934):
- Tevfik TEMELL (1934- 1939):
- Cafer ÖZELÇ (1939- 1942):
- efik TUGAY (1942- 1943):
- Hikmet FIRAT (1943- 1946):
- Sait FIRAT (1946- 1950):
- Nurettin AKYURT (1951- 1957):
- Avni GEBE (1957- 1960):
- Turgut TEMELL (21.11.1963- 11.10.1971):
- Mehmet KIRÇUVALO LU (19.12.1971- 09.12.1973):
- A. Nuri NEB O LU (09.12.1973- 11.12.1977):
- H. Hamit FENDO LU (11.12.1977- 17.04.1978):
- Naci AVATA (Mansup) (18.04.1978- 7.12.1979):
- brahim FENDO LU (12.02.1980- 22.09.1980):
- Mehmet KIRÇUVALO LU (13.05.1982- 30.06.1983):
- E. Seyhan SEMERC O LU (25.03.1984- 25.03.1989):

- A. Münir ERKAL (28.03.1989- 18.04.1999):
- M. Ya ar ÇERÇ (18.04.1999- 28.03.2004):
- H. Cemal AKIN (28.03.2004- 29.03.2009):

Burada dikkati çeken bir isim A. Münir ERKAL'dır. A. Münir ERKAL, tam on yıl üst üste iki dönem Malatya Belediye başkanlığı yapmıştır. Malatya belediye başkanlığını aralıksız on yıl yapan tek isimdir. A. Münir ERKAL'dan sonra en uzun belediye başkanlığı yapan isim ise yine Malatya'nın tarihine ismini kazınan olan Turgut TEMELLİ'dir.

Malatya A. Münir ERKAL'ın on sene üst üste başkanlığı belediye başkanlığı döneminde; Özal'ın da etkisiyle beraber büyük değişimler yaşamı ve modern bir kent olma yönünde önemli gelişmeler kaydetmiştir.

Malatya'nın 21. Belediye Başkanı ise H.Cemal AKIN'dır. Aslında bir avukat olan H. Cemal AKIN'ın başkanlık yaptığı 28.03.2004 - 29.03.2009 tarihleri arası dönem Malatya belediyesi çalışanları, bu aralıksız hareket noktasını oluşturmaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın bir diğer ismi de "H. Cemal AKIN Dönemi Malatya Belediyesi Çalışanlarının Değerlendirilmesi" de olabilir.

1949 yılında Malatya'da doğan AKIN, ilk, orta ve lise eğitimini Malatya'da tamamlamış ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuştur. Bir süre Malatya'da serbest avukatlık görevi icra eden AKIN, 1994- 1998 yılları arasında iki dönem Malatya barosu başkanlığı yapmıştır. Aktif siyasete 1983 yılında Özal'lı Anavatan Partisi ile giren AKIN, sırasıyla; Büyük Demokrasi Partisi Malatya İl Başkanlığı, Demokrat Parti Malatya İl Başkanlığı ve Demokrat Parti Genel Başkan Yardımcılığı görevlerini icra etmiştir. Son olarak Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kuruluşunda yer almış ve 28.03.2004 yerel seçimlerinde Adalet ve Kalkınma Partisi'nden Malatya Belediye Başkanlığına aday gösterilmiştir. Seçimden Malatya Belediye Başkanı olarak ayrılan AKIN, 28.03.2004- 29.03.2009 tarihleri arasında Malatya Belediye Başkanlığı görevini yerine getirmiştir (İhan, 2007: 111-112).

6.2.3. Malatya Belediyesine ve Kente Yapılan Önemli Yatırımlar ve Çalışmalar

Bu baskı altında 28.03.2004 - 29.03.2009 tarihleri arasında Malatya Belediyesi tarafından kentte yapılan önemli çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Bu dönemde yapılan bazı çalışmalar şunlardır (Malatya Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü, 2010):

Bölgenin en modern parkı olarak da nitelendirilen; eski Sümer arazisi üzerine kurulmuş olan Abdullah Gül Parkı, bu dönemde yapılmış önemli bir yatırımdır. Kentin en büyük açık alan parkı olması nedeniyle çok önemli bir ihtiyaca cevap vermiştir. Malatya'da farklı ufak ve eski tip birçok park olmasına rağmen, modern anlamda düzenlenmiş ve halkın ihtiyacına cevap verebilecek düzeydeki tek park olduğu söylemek mümkündür. Sahip olduğu açık alanı, oturma ve dinlenme alanları, kafeleri, ıskandırması gibi modern anlamda inşa edilen bu park dönemin en dikkat çekici yatırımları arasındadır. Malatya kentinin ve vatandaşlarının böyle bir ihtiyaç içerisinde olmaları da bu yatırımı değerli ve önemli kılan bir başka özelliktir.

Tarihi bir niteliği olan ve Malatya'nın en önemli simgelerinden birisi olan Yeni Cami'nin restorasyonu ve etrafının düzenlenmesi çalışması, dönemin bir başka önemli çalışmasıdır. Yeni Cami'nin etrafının açılması ve çevresinin düzenlenmesi çalışmaları her ne kadar bugün devam ediyor olsa da, bu çalışmaların ilk adımı bu dönemde atılmıştır. Eskiden arka planda kalan ve dikkatli bakılmadığı sürece ve yanına gidilmediği sürece görülmesi zor olan, tarihi bir niteliği olan Yeni Cami bu düzenlemelerle, gün yüzüne çıkmıştır. Bu dönemde yapılan ve halen devam etmekte olan çalışmalar sayesinde Yeni Cami, Malatya'ya tekrardan kazandırılmıştır.

Doğalgaz konusundaki çalışmalar da bu dönemde yapılan önemli yatırımlar arasında yer almaktadır. Malatya'nın çağdaş bir kent olması yolunda, yapılmış olan doğalgaz çalışmaları her ne kadar hükümet politikalarının sonucu ortaya çıkmış olsa da dönemin önemli çalışmaları arasında yer almaktadır. Malatya bu dönemde yapılan çalışmalarla daha çevreci, daha modern ve görece daha ucuz bir enerji kaynağına kavuşmuş oldu. Kentin büyük bir bölümüne doğalgaz altyapısı bu dönemde kurulmuştur.

Malatya kent merkezine yapılan iki alt geçit de bu dönemde yapılmıştır. Yapıldığı dönemde de tartışılmalara ve eleştirilere yol açan bu iki alt geçit, kent

merkezinin trafi ini rahatlatmaya yönelik bir yatırım olsa da bu konuda pek yararlı oldu unu söylemek mümkün de ildir. Söz konusu araç alt geçitlerinin birisi Turgut Temelli, bir di eri ise Dört Yol'dadır. Kentin kuzey güney trafik ba lantısını olu turmak amacının yanı sıra, merkez trafi ini de bir nebze rahatlatması amacıyla yapılan bu araç alt geçitler; teoride güzel gibi görülse de maalesef pratik de bu amacına ula amamı tır. E er bazı kilit noktadaki binalar kamula tırılarak, bu altgeçitler daha modern ve geni e kilde yapılmı olsaydı muhtemeldir ki yukarıda hedeflenen amaçlara ula ılabilirdi. Yapılan alt geçitlerin dünya üzerinde e i benzerinin olması çok dü ük bir ihtimaldir. ki arabanın kar ılıklı zor geçebildi i, tam en alt noktada bir alt geçide oranla çok keskin bir viraj olması tam bir facia olarak göz önünde durmaktadır. Yapılan güzel yatırımlar bunlardan yararlanacak vatanda ları mutlu etti i gibi, yapılan kötü yatırımlar da vatanda ın parasının çöpe atılması anlamına gelmektedir. Kent merkezinde böyle önemli yatırımlar yapılırken muhakkak çok kapsamlı dü ünme ve planlamak gerekir. Alt geçitlerin trafik yo unlu u da göz önüne alındı ında gereksiz bir yatırım olarak de erlendirmek içten bile de ildir. Tüm bunların yanı sıra hiçbir estetik yönünün olmaması da bir ba ka olumsuz tarafıdır.

Modern anlamda in a edilen sekiz adet yeni muhtar evleri takdir edilecek bir yatırım olarak görülmektedir. Devletin en küçük birimi, yani mahalle düzeyindeki temsilcisi olan muhtarların eski dükkanlardan ve derme çatma barakalardan çıkarılıp modern ve ça da , hem muhtarlara hem de vatanda lara yakı an muhtar evlerine kavu turulmaları da bu dönemde yapılan önemli yatırımlar arasındadır.

Bu dönemde yapılan bir ba ka önemli yatırım da Galeriler Sitesi ile Nakliyeciler Sitesi'dir. Malatya'nın en büyük problemlerinden ba ında; ehirin merkezde sıkı mı olması gelmektedir. Bu sorunu a manın en pratik ve mantıklı yolu ise ehri geni alanlara yaymaktır. Bu da belli ba lı bazı i alanlarının ehirin kalabalı ından çıkarılarak, merkezden daha uzak alanlara kurulması ile mümkündür. Kent merkezinin uza ında kurulan bu iki site çalı anlara daha modern anlamda çalı ma ortamı sa lamı olmasının yanı sıra, bir kısım kalabalı ı da bu yöne çekmesiyle dikkat çekmektedir. Bu özelliklere bakıldı ında, ne kadar önemli yatırımlar oldu u açıkça görülebilmektedir.

6.3. Sübsidiarite İlkesinin Malatya Açısından Uygulanabilirliği

Kelime olarak ikincil ve yedek anlamlarına gelen “sübsidiarite”, yönetsel anlamda bakıldığında ise ölçeğe verimlilik kavramını karılamaktadır. 20. Yüzyılın son döneminde literatüre giren “sübsidiarite”, kamunun üzerindeki ekonomik yükü azaltmaya yönelik ortaya çıkmış bir çözüm yolu olarak görülmektedir. Özellikle de küresel düzeyde yaşanan ekonomik, siyasal ve sosyal değişimler artık katı ulus-devlet uygulamalarına sıcak bakmamakta, hizmette yerelleşme yolunu önermektedir. Bu noktada karşımıza çıkan sübsidiarite, kamu hizmeti sunumunda etkinliği hedef edinmiş bir ilkedir. Sübsidiarite, ihtiyacın ortaya çıktığı yere en yakın yerde bulunan kurulu tarafından kamu hizmetinin sunumuna gidilmesini önermektedir. Bu sayede kamu hizmetinde etkinlik yani ölçeğe verim sağlanabilecektir.

Sübsidiarite ilkesi merkeziyetçi düzenlerin her ne kadar eleştirilerine maruz kalsa da; vatandaşlara etkin kamu hizmeti sunabilme yolunda atılabilecek önemli bir adım olarak karşımıza çıkmaktadır. Nicel ve nitel bakımdan gittikçe çeşitlenen ihtiyaçlar, merkezden her yere ulaşabilmeyi olanaksız kılmaktadır. Merkezi yönetim her vatandaşına zamanında ulaşabilmek için yerel yönetimlere ihtiyaç duymaktadır. Yerel yönetimler etkin bir kamu hizmeti sunmanın ilk adımıdır. Sadece yerel yönetimleri kurmak değil bunların etkin çalışabilmeleri için gerekli düzenlemelerin de yapılması gerekmektedir. Bu anlamda, yerel yönetimlere gerekli idari ve mali özerklikler yeterli derecede tanınmalıdır. Etkin bir kamu hizmeti sunumu için sübsidiarite ilkesi de gerekli bir araçtır.

Sübsidiarite ilkesinin Malatya şehri açısından uygulanabilirliğine bakılacak olursa; aslında uygulanabilirlikten ziyade, bu bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Sübsidiarite, yani ölçeğe verim sağlanabilmesi açısından Malatya güzel bir örnek teşkil edebilir. Malatya Doğu Anadolu Bölgesi'nin en gelişmiş ve en büyük şehirlerinden birisidir. Ancak plansız kentleşme uygulamaları sonucunda tek merkezli hale gelmiş ve merkezde sıkılaşmıştır. Vatandaşlar tarafından en çok kullanılan kurumlar tek merkezde toplanmıştır. Toplu taşıma ve bireysel ulaşım seçenekleri yetersiz kalmış ve bu nedenle de büyük bir kent içi trafik sorunu yaşanmaktadır.

Ölçeğe verim anlamında bakıldığında kentin en büyük probleminin, merkeze 10 – 15 dakika uzaklıkta irili ufaklı birçok belde belediyesinin bulunmasıdır. Bunlar;

Beyda 1, Dilek, Erenli, Hanımın Çiftli i, Konak, Orduzu, ahnahan, Topsö üt, Yaygın belediyeleridir. Bu belediyelerin hepsi günümüzde kent merkezinin içinde kalmı durumdadır. Tüm bu merkez belde belediyelerinin yanı sıra Ye ilyurt Belediyesine ba lı Bostanba 1 ve Yakınca belediyeleri de kent merkezi ile içi içe girmi durumdadır. Kent merkezi co rafi anlamda da çok küçük bir bölgede sıkı mı durumdadır. Merkeze ve birbirine çok yakın olan bu belediyelerin fazla olması; hizmetlerde birlik sa lanmasını olanaksız kılmaktadır. Bostanba 1 ve Yakınca gibi merkezin içinde kalmı olmasına ra men, ayrı bir belediye olan yerler; Malatya Belediyesinin yetki ve sorumluluk sınırlarının dı nda kalmaktadır. Günlük ya am ve co rafi artlar göz önüne alındı nda, bu belediyelerin merkezle bir olmasına ra men farklı belediyelerin hizmet alanında olmaları pek de mantıklı bir uygulama olarak görülmemektedir. Bu ekilde merkeze çok yakın olmasına ra men farklı belediyelerin sayısının fazla olması Malatya Belediyesinin sundu u hizmetlerde ve yaptı ı beledi çalı malarda birçok anlamda elini kolunu ba lamaktadır. Çünkü merkeze çok yakın olan bu yerlerde, belde belediyelerinin uygulamaları mevcuttur.

Kamu hizmetlerinde etkinli i sa layabilmenin önemli bir artı da yukarıda anlatılanlar ı ı nda da anla ılaca ı üzere kamu hizmetlerinde birlik artıdır. Bu ekilde merkeze çok yakın, ama merkezden ayrı birçok belediyenin bulunması, kamu hizmetlerinin sunumunda etkinli i sa lamayı zorla tıraca ı gibi kamu kaynaklarının etkin kullanılamaması sorununu da kar ımıza çıkarmaktadır.

Ölçe e verim ilkesi do rultusunda öncelikle Malatya'da merkezde bulunan bu irili ufaklı belediyelerin merkez belediyeye ba lanması önemli bir zaruret olarak görünmektedir. Bu sayede merkez belediye etkin politikalar belirleyebilecek, sa lıklı uygulamalara gidebilecek ve kamu kaynaklarını daha etkin bir biçimde kullanılabilecektir.

Merkeze yakın olan belediyelerin merkeze ba lı olması gerekti i görü üne paralel olarak, çapı 15 km olan bir alan içinde tek bir merkez olması gerekli i de göz önünde bulundurulmalıdır. Çevre belediyeleri merkeze ba lama a masında bu dikkate alınması gereken bir husustur. Çapı 15 km olan bir alan içinde tek bir belediye olmalı, e er Malatya gibi birden fazla belediye var ise bunlar kapatılarak merkez belediyeye ba lanmalıdır. Çünkü bu kadar yakın olan bölgelere bakılacak olursa ula ım imk nlarının, oturma alanlarının, içme suyu havzalarının ve alınan

birçok beledi hizmetin ortak oldu u görülecektir. Bu kadar ortak ya am alanı olan bölgelerin, farklı belediyelerce yönetilmesinin vatandaşlar açısından da devlet açısından da pek bir artışının olmayacağı düşünülmektedir.

Merkeze yakın ufak belediyelerin kaldırılıp merkeze bağlanması bir zaruret olarak görünmekle beraber, Malatya'nın ekonomik, sosyal, demografik özellikleri de göz önüne alındığında; daha etkin kamu hizmeti sunumu için büyük şehir belediyesi olması gerekli i de ayrıca değerlendirilmelidir.

7. MALATYA BELEDİYESİNİN 28.03.2004 - 29.03.2009 TARİHLERİ ARASINDA SUNMUŞ OLDUĞU KAMUSAL HİZMETLERİN ETKİNLİĞİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK YAPILAN BİR ANKET DEĞERLENDİRMESİ

Bu bölümde Malatya Belediyesinin sundu u kamusal hizmetlerden yararlanan vatandaşlara yönelik yapılan anket çalışması ayrıntılı olarak çözümlenmiş ve değerlendirilmiştir.

7.1. Anket Sonuçlarının Genel Değerlendirmesi

Bu çalışmanın en önemli kısmını belediye çalışanlarına yönelik yapılan anket çalışması olmaktadır. Hizmet kavramının en önemli unsuru olan vatandaşların, hizmetlerin yeterliliği konusunda sahip oldukları görüşler, bu konuya yerel yönetimlerin alanındaki temel bilgilerden daha net ve anlamlı bir fikir tutacaktır. Bu amaçla Malatya Belediyesinin 28.03.2004- 29.03.2009 tarihleri arasında yapılmış olduğu çalışmaların daha sağlam bir temelde değerlendirilmesi açısından araştırmacı tarafından Malatya kentinde yaşayan ve Malatya Belediyesinin sundu u hizmetlerden yararlanan vatandaşlar üzerinde bir anket çalışması uygulanmıştır. Bu anket çalışması öncesi araştırmacı ilgili kurumlardan aldığı görüşler, bu konuda bilgi ve tecrübesine güvendiği özetim üyelerinden ve yıllarca bu bölgede yaşamalarının verdiği tecrübe ile coğrafi, ekonomik, kültürel ve sosyal olarak birbirinden ayrılacak üç farklı mahalle belirlemiştir. Malatya kenti sınırları içinde yukarıda belirtilen özellikler açısından ayrıma tabi tutulan üç farklı mahalleden, her birinden elli er olmak üzere, toplam yüz elli katılımcı üzerinde bir anket uygulanmıştır. Bilimsel kurallara sadık kalarak hazırlanan bu anket çalışması, bizzat araştırmacı tarafından hazırlanıp yine araştırmacı tarafından katılımcılara uygulanmıştır. Anket yirmi adet farklı maddeden oluşmaktadır. Yirmi birinci madde olarak katılımcıların belirtmek istedikleri konular hakkında görüşlerini yazabilmeleri için bir bölüm ayrılmıştır. Anketin başında katılımcıların kaç yıldır buldukları mahallede ikamet ettikleri sorulmuştur. Bu sorunun amacı, anket çalışmasının 28.03.2004- 29.03.2009 tarihleri arası dönemin değerlendirilmesini yapmak üzere hazırlanmış olması ve ilgili dönemde o bölgede ikamet etmeyen katılımcıların anket değerlendirilmesine katılmasını engellemektir. İlgili dönemde o mahallede ikamet etmeyen kişilerin

görüleri bireysel olarak her ne kadar önem arz etse de çalımanın amacına ters düşmesi açısından değerlendirilmeye alınmamıştır. Anket a a ıda da görüldü ü gibi; yirmi farklı sorudan oluşmaktadır ve yine bilimsellikten, objektiflikten uzaklaşarak amaçla sorulan yirmi sorunun hepsi; ilgili mevzuattan özenle seçilerek hazırlanmıştır. Son dönemdeki değişikliklerden sonra 03.07.2005 tarih ve 5393 sayılı kanunla son halini alan Belediye Kanunu'ndan anket çalışmasının hazırlanmasında yararlı olarak yararlanılmıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun "Belediyenin Görev, Yetki ve Sorumlulukları" başlıklı 11 altında düzenlenen üçüncü bölümünde yer alan açıklamalar doğrultusunda, başlıca on ayrı görev ve sorumluluk belirlenmiştir. Bu görev ve sorumlulukların değerlendirilmesi amacıyla, hem vatandaşların ikamet ettikleri mahallede hem de kent genelinde yapılan çalışmalar hakkındaki görüşleri sorulmuştur. Bu yolla vatandaşların, kent genelindeki belediye çalışanları ve kendi mahallerindeki çalışanları aynı anda değerlendirmesi, mahalleler arasında ayırım yapıp yapılmadığı konusundaki görüşlerini belirlemek açısından önem arz etmektedir.

Anket için belirlenen, Malatya kentinde ve Malatya Belediyesinin sunmuş olduğu hizmetlerden yararlanan üç mahalle Tando an, nderesi ve Zafer Mahalleleridir. Bu üç mahalle ekonomik, sosyal ve eğitim seviyesi bakımından ayırt edilebilecek farklılıklara sahip olması dolayısıyla anket için çok yerinde örneklerdir. Ekonomik, sosyal ve eğitim düzeyleri açısından Tando an Mahallesi alt düzey, nderesi Mahallesi orta düzey ve Zafer Mahallesi de üst düzey olarak ele alınmıştır.

Yüz elli katılımcıya uygulanan bu anket hem Malatya kent geneli hakkında yorum yapabilmek için önemli sonuçlar sundu ü gibi; yapılan üç farklı sınıflandırma ile de belediye çalışanlarının coğrafi, ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıklara göre düzeylik gösterip göstermediğini ortaya koymaktır. Bununla beraber vatandaşların görüşlerinin ekonomik, sosyal ve eğitim seviyelerine göre düzeylik gösterip göstermediğini de ortaya konulmuştur. Elde edilen verilerin çeşitli olması, çalışmanın değerlendirilmesi amacıyla büyük katkı sağlamıştır. Anket sonuçlarının farklı veriler ı ında değerlendirilmesini ve çalışmanın etkinliğini artırmıştır.

Anket çalışmasının değerlendirilmesi amacıyla SPSS programı kullanılmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak anket sonuçlarının genel bir şekilde değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu genel değerlendirme Malatya Belediyesinin ilgili dönemde sunmuş olduğu kamu hizmetlerinin kent geneli itibarıyla ne kadar yeterli görüldüğünü ortaya koyması açısından önem arz etmektedir. İlerleyen bölümlerde ise anket sonuçları madde düzeyinde değerlendirilmiş ve elde edilen çeyreklik veriler tabloda sunulan hizmetlerin yeterliliği konusunda yorumlar yapılmıştır.

Yüz elli katılımcının toplam yirmi soruya verdiği cevapların SPSS programına göre değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan tablo aşağıdaki gibidir:

Çizelge 1: Malatya Belediyesi Çalışmalarına İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları		
Maddeler	Katılımcılar	
	\bar{X}	Ss
1) Belediyenin kent genelinde sunmuş olduğu; imar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi alt yapı hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	2,39	0,97
2) Belediyenin mahallenizde sunmuş olduğu; imar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi alt yapı hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	2,33	0,92
3) Belediyenin kent genelinde sunmuş olduğu; coğrafi ve kent bilgi sistemleri hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	2,67	0,88
4) Belediyenin mahallenizde sunmuş olduğu; coğrafi ve kent bilgi sistemleri hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	2,39	0,84
5) Belediyenin kent genelinde sunmuş olduğu; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık toplama hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	2,75	1,20
6) Belediyenin mahallenizde sunmuş olduğu; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık toplama hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	2,59	1,22

7) Belediyenin kent genelinde sunmu oldu u; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	3,21	0,97
8) Belediyenin mahallenizde sunmu oldu u; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	3,03	0,99
9) Belediyenin kent genelinde sunmu oldu u; kent içi trafik hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	2,20	1,09
10) Belediyenin mahallenizde sunmu oldu u; kent içi trafik hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	2,31	1,03
11) Belediyenin kent genelinde sunmu oldu u; defin ve mezarlıklar hizmetlerini nasıl buluyorsunuz	4,04	1,04
12) Belediyenin mahallenizde sunmu oldu u; defin ve mezarlıklar hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	3,89	1,07
13) Belediyenin kent genelinde sunmu oldu u; a açlandırma, park ve ye il alanlar hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	2,73	1,24
14) Belediyenin mahallenizde sunmu oldu u a açlandırma, park ve ye il alanlar hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	2,07	1,00
15) Belediyenin kent genelinde sunmu oldu u; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	2,63	1,00
16) Belediyenin mahallenizde sunmu oldu u; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	2,09	0,85
17) Belediyenin kent genelinde sunmu oldu u; sosyal hizmet ve yardım, evlendirme, meslek ve beceri kazandırma hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	2,57	0,86

18)Belediyenin mahallenizde sunmu oldu u; sosyal hizmet ve yardım, evlendirme, meslek ve beceri kazandırma hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	2,23	0,85
19)Belediyenin kent genelinde sunmu oldu u; ekonomi ve ticaretin geli tirilmesi hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	2,45	0,94
20)Belediyenin mahallenizde sunmu oldu u; ekonomi ve ticaretin geli tirilmesi hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?	2,06	0,79
Toplam $\bar{X} = 2.63$		

De erlendirme yapılırken kullanılan veri aralı ı ve kar ılıkları matematiksel olarak belirlenmi tir. 1.00 taban 5.00 tavan puan olmak kaydıyla, olu turulacak 5 e it aralı nın belirlenmesi $n-1/n$ formülü ile belirlenmi tir. Anket sonuçlarının de erlendirilmesinde kullanılacak bu aralıklar u ekildedir:

Aritmetik Ortalama

5.00- 4.21 Arası

4.20- 3.41 Arası

3.40- 2.61 Arası

2.60- 1.81 Arası

1.80- 1.00 Arası

Değerlendirme

Çok yi

yi

Normal

Kötü

Çok Kötü

Yüz elli anketin aritmetik ortalaması 2.63'tür. 2.63 de erlendirme olarak normal aralı na denk dü se de kötü aralı na yakınlı ı dikkat çekmektedir. Bu açıdan bakılacak olursa Malatya Belediyesinin sunmu oldu u kamu hizmetlerinden yararlanan vatanda ların, Malatya Belediyesinin 28.03.2004 - 29.03.2009 tarihleri arasında sunmu oldu u hizmetlerden memnun oldu unu söylemek mümkün görünmemektedir.

Anketin genel ortalaması bize Malatya Belediyesinin ilgili dönem ile alakalı çalı malarına yönelik çe itli ipuçları sunmaktadır. Çıkan 2.63'lük orana bakıp belediye çalı malarının yeterli düzeyde oldu unu söylemek mümkün de ildir. Çünkü çıkan oran kötü aralı ı sınırına çok yakındır.

Çalı manın ilk denencesine bakılacak olursa; ilgili dönemde Malatya Belediyesinin sunmu oldu u kamu hizmetlerinin vatanda lar tarafından memnuniyetle kar ılanmasının mümkün olmadı ı leri sürülmü tür. Anketin ilgili sorularına verilen cevaplara bakılacak olursa ço u kötü aralı ına denk gelen sonuçlar almı larıdır. Kent genelinde yapılan altyapı hizmetleri 2.39, mahalle düzeyindeki altyapı çalı maları 2.33, kent genelindeki trafik düzenlemeleri 2.20 ve mahalle düzeyindeki trafik düzenlemeleri ise 2.31 ile hep kötü aralı ında olan sonuçlar almı larıdır. Vatanda ların bu hizmetleri oldukça yetersiz gördükleri açıkça görülebilmektedir. Yazılan birinci denenceyi haklı çıkaran bu sonuçlarla belediyenin bu konudaki yetersizli i vatanda ların görü leri ile de paralel olarak göz önüne serilmektedir. Buradaki genel sonuçlara bakılarak, kent içi trafik sorununun vatanda lar tarafından da farkında olunan bir sorun oldu u ortaya çıkmaktadır. Bu da çalı manın son denencesini haklı çıkaran bir sonuç olarak kar ımıza çıkmaktadır.

7.2. Anket Sonuçlarının Madde Düzeyinde Değerlendirmesi

A a ıda anket sonuçlarının maddeler düzeyinde de erlendirilmesi yapılmı tır:

Madde 1: “Belediyenin kent genelinde sunmuş olduğu; imar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi alt yapı hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin birinci sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan imar, su, kanalizasyon, ula ım gibi altyapı hizmetlerinin kent genelindeki yeterlili ini ölçmeye yöneliktir. A a ıda madde 1’e ili kin anket sonuçlarının yer aldı ı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 2: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 1’e İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	Ss	VK	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Üst	50	2,64	0,94	Gruplar Arası	9,65	2	4,827	5,378*	0,006	1-2
Orta	50	2,04	0,99	Gruplar ç i	131,920	147	0,897			
Alt	50	2,48	0,91	Toplam	141,573	149				

Çizelge 2’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 1’e ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=5,378$; $p<0,05$]. Scheffe testi “üst” ($\bar{X}=2,64$) ve “orta” ($\bar{X}=2,04$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeye göre üst düzeydeki katılımcıların görüşlerinin daha olumlu olduğu söylenebilir.

Tabloyu inceleyecek olursak; sosyoekonomik yapı bakımından üst olarak nitelendirdi imiz grup, belediyenin kent genelinde vermi oldu u imar, su, kanalizasyon ve ula ım gibi altyapı hizmetlerini (2,64) normal olarak görmekte ancak bu oran kötü sınırına yakınlı ı ile dikkat çekmektedir. Bununla beraber orta ve

alt grubumuz ise bu hizmetleri (2.04 - 2.48) kötü olarak de erlendirmektedir. Tüm katılımcıların genel ortalamasını alacak olursak, 2.39 gibi bir sonuç elde ederiz ki bu da kötü sınırları içerisinde yer almaktadır. Katılımcıların tümünün bu madde üzerinde görüşü; Malatya Belediyesinin ilgili dönem içerisinde yapmış olduğu imar, su, kanalizasyon ve ulaşım gibi alt yapı hizmetlerinin kötü olarak görüldüğüünü göstermektedir. Yani Malatya Belediyesinin bu madde ile ilgili hizmetleri katılımcılar tarafından yetersiz görülmektedir.

Birinci maddenin sonucunda dikkati çeken bir başka husus ise üst ve orta grupların sonuçları arasında anlamlı bir farklılığın var olmasıdır. Alt grubundan ziyade üst ve orta grubun cevapları arasında dikkati çeken ve yorumu gerektiren bir fark bulunmaktadır. Üst grup birinci maddeye 2.64 yani normal cevabını verirken; orta grup ise 2.04 yani kötü cevabını vermiştir. SPSS analizinin sonuçları bu iki grup arasındaki farkı normal görmemekte ve yorumlanması gereken anlamlı bir fark olarak görmektedir. Üst grup söz konusu hizmet ve çalışanların kent genelindeki sunumunu orta gruba göre daha iyi olduğunu belirtmektedir. Üst grubun cevabı da her ne kadar normal sınırları içerisindeyse de orta gruba göre önemli derecede daha olumludur.

Öncelikle bunun üstünü çizmekte yarar görülmektedir: Birinci maddenin kent geneline yönelik bir soru olduğu hususuna dikkat ederek sonuçları de erlendirmek daha yararlı olacaktır. Yukarıdaki analizden birçok sonuç çıkarılabilir. Örneğin; üst gruba mensup kişiler, orta gruba mensup kişilere göre hizmet de erlendirme konusunda farklı bakış açılara sahip olabilirler. Bunun birçok nedeni olabilir. Eğitim ve ekonomik düzeylerinin yüksek olması sebebiyle; üst grup orta gruba göre hizmet ve hizmet kalitesi kavramlarından daha farklı anlamlar çıkarıyor olabilir. Bununla beraber; yine ekonomik, eğitim ve kültür seviyesi olarak üst grupta olmaları, bu nedenle de kentin en gelişmiş ve en kaliteli hizmet alan yerlerinden, orta gruba kıyasla daha fazla yararlanıyor olmaları da bu sonuçta büyük bir etken olabilmektedir. Ekonomik, kültürel ve eğitim seviyesi bakımından üst grupta bulunan kişiler; kentlerin yine bu etkenler bakımından en gelişmiş bölgelerinde hayatlarını geçirmektedirler. Kamet, iş, sosyal ve kültürel faaliyetler gibi zamanlarının büyük bir bölümünü alan konularda kentin en iyi hizmet alan bölgelerinde geçirmektedirler. Büyük bir ihtimalle de bu gruba mensup kişilerin birçoğu için kent, sadece bu

bölgelerden ibarettir. Vaktinin büyük bir bölümünü kentin en iyi hizmet alan bölgelerinde geçirenler, bütün kentin bu şekilde hizmet aldığını düşünüyor olabilirler.

Üst grubun orta gruba kıyasla bu hizmetlerin sunumuna yönelik bakış açısının görece daha iyi olmasının sebebi; hayatlarının büyük bir bölümünü iyi hizmet gören bölgelerde geçiriyor olmalarıdır. Bunun yanı sıra hizmet kavramına iki grubun farklı anlamlar yükleyebilir olabileceği ihtimali küçük olsa da mevcuttur.

Madde 2: *“Belediyenin mahallenizde sunmuş olduğu; imar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi alt yapı hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”*

Anketin ikinci sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan imar, su, kanalizasyon, ulaşım gibi altyapı hizmetlerinin mahalle düzeyinde yeterliliğini ölçmeye yöneliktir. Aşağıda madde 2’ye ilişkin anket sonuçlarının yer aldığı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 3: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 2’ye İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	Ss	VK	KT	Sd	KO	F	P	Fark
Üst	50	2,58	0,81	Gruplar Arası	4,853	2	2,427	2,921	0,057	----
Orta	50	2,22	0,95	Gruplar içi	122,140	147	0,831			
Alt	50	2,18	0,96	Toplam	126,993	149				

Çizelge 3’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 2’ye ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaşma olmadığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=2,921$; $p>0,05$]. Scheffe testi “üst” ($\bar{X}=2,58$), “orta” ($\bar{X}=2,22$) ve “alt” ($\bar{X}=2,18$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeylere ait katılımcıların bu madde ile ilgili çalışmalarını yetersiz bulduğu söylenebilir.

kinci maddeyi yorumlarken de dikkat edilmesi gereken husus; ortaya çıkan sonucun farklı mahalleler ve farklı sosyoekonomik gruplar temelinde verilen cevaplar do rultusunda olu tu udur. kinci maddedeki soruya verilen cevapların genel ortalamasına bakılacak olursa, (2.33) gibi bir sayıya rastlanacak ki bu sayı sonuç olarak kötü sınırları arasında yer almaktadır. Katılımcıların mahallelerinde sunulan imar, su, kanalizasyon ve ula ım gibi altyapı hizmetlerini yetersiz buldu u görülmektedir. Üç grubun da cevapları birbirine yakın olmakla beraber, alt gruba mensup vatanda ların bu soruya vermi oldu u cevap oldukça anlamlıdır. Her ne kadar üç grubun üçünün de sonucu kötü aralı na denk dü se de, bunların içinden alt gruba mensup ki ilerın bu hizmetlerin sunumunu de erlendirme konusunda hayli olumsuz dü ündükleri ortadadır.

Bu maddeden çıkan öncelikli sonuç; katılımcıların genel olarak ilgili hizmetleri kötü ve yetersiz olarak gördü üdür. Kentin ya anabilirlili i, vatanda ların huzurlu, mutlu ve sa lıklı bir hayat sürmeleri için hayati öneme sahip olan; ya am bölgelerine yapılan imar, su, kanalizasyon ve ula ım gibi altyapı hizmetlerinin kötü ve yetersiz olması; Malatya Belediyesinin ilgili dönemde yapmı oldu u çalı malara yönelik alaca ı en önemli ele tirilerdir. Saydı ımız tüm unsurlar bir kentin ya anabilirlili i açısından büyük öneme sahiptir. Altyapı dedi imiz ey kentin can damarlarıdır. Çok geni bir alanı kapsamakla beraber; ba lıca altyapı hizmetleri yukarıda da sayıldı ı gibi imar, su, kanalizasyon ve ula ım hizmetleridir.

imar planlaması; insanların zihinlerinde en derin izleri bırakacak olan yapıyı yani kentin yüzünü olu turması bakımından çok önemlidir. Daha geni kapsamlı olarak dü ünüldü ünde, kent planlaması ile birlikte yürütülmesi gereken imar planı; kentlerin bugünü ve gelecekleri açısından çok önemlidir.

Vatanda ların temiz ve sa lıklı su tüketimine olanak sa layacak olan içme suyu hizmeti de hayati önem ta ımaktadır. Bir kaynaktan çıkan suyu büyük bir co rafyaya sahip ehre sa lıklı ve sorunsuz olarak da ıtabilmek, her ne kadar çok zor bir i olsa da belediyelerin öncelikli görevleri arasında yer almaktadır.

Kanalizasyon hizmeti de özellikle sa lıklı bir toplum için önemle dikkat edilmesi ve özen gösterilmesi gereken bir hizmettir. Tamamen kapalı ortamda, pis

kokudan ve kötü görüntüden uzak bir ekilde arıtma tesislerine kadar dikkatle düzenlemesi ve planlaması gereken bir hizmet türüdür.

Bu saydıklarımızın hepsi ayrı hayati öneme sahip olmakla beraber; genellikle kentin görünmeyen yüzünü oluşturdıkları için çok fazla dikkat çeken unsurlar olmamıslardır. Bu hususlardaki kötü uygulamalar ve çalımlar genellikle yer altında olup bittiği için, yer üstüne çok az bir kısmı yansımaktadır. Bu nedenle de vatandaşlar bu konularda çok fazla bilgi sahibi olamamaktadırlar. Ancak ulaşımla ilgili hizmet diye adlandırılan bir hizmet var ki; bu hizmet birçok kentin olduğu gibi özellikle de Malatya kentinin de büyük bir problemini ortaya koymaktadır. Bu maddenin sonuçlarına bakılacak olursa; üç grubun da bu hizmetleri kötü olarak değerlendirdiği görülebilir. Yani katılımcıların ortak görüşü; mahallerine yapılan imar, su, kanalizasyon ve ulaşımla ilgili hizmetlerinin kötü olduğunu belirtmektedir.

Bu maddenin cevapları doğrultusunda Malatya Belediyesinin kanalizasyon, imar, su ve ulaşımla ilgili hizmetlerini etkin bir biçimde sunduğunu söyleyebilmek olanaksızdır. Ölçülebilir ve verimlilik ilkesi doğrultusunda sunulması gereken hizmetlerin, etkin bir biçimde vatandaşlara sunulmadığı memnuniyetsizliğin derecesinden anlaşılmaktadır.

Madde 3: “Belediyenin kent genelinde sunmuş olduğu; coğrafi ve kent bilgi sistemleri hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin üçüncü sorusu; belediyelerin bir ba ka önemli görev ve sorumlulu u arasında yer alan co rafi kent bilgi sistemi hizmetlerinin kent düzeyinde yeterlili ini ölçmeye yöneliktir. A a ıda madde 3’e ili kin anket sonuçlarının yer aldı ı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 4: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 3’e İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	Ss	VK	KT	Sd	KO	F	P	Fark
Üst	50	2,88	0,98	Gruplar Arası	8,253	2	4,127	5,665*	0,004	1-2 2-3
Orta	50	2,34	0,89	Gruplar içi	107,080	147	0,728			
Alt	50	2,78	0,65	Toplam	115,333	149				

Çizelge 4’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 3’e ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=5,665$; $p<0,05$]. Scheffe testi “üst” ($\bar{X}=2,88$) ve “orta” ($\bar{X}=2,34$) ile “orta” ($\bar{X}=2,34$) ve “alt” ($\bar{X}=2,78$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeye göre orta düzeydeki katılımcıların görüşlerinin üst ve alt düzeydekilere göre daha olumsuz olduğu söylenebilir.

Anketin üçüncü maddesini olu turan belediyenin co rafi kent bilgi sistemi hizmetinin kent genelindeki durumunu ö renmeye yönelik hazırlanmı olan bu soruya verilen cevapların genel ortalaması 2.67, yani normal aralı nda yer almaktadır. Tüm katılımcılarının bu konudaki verdi i cevapların genel ortalaması, verilen bu co rafi kent bilgi sistemi hizmetinin normal seviyede oldu unu göstermektedir.

Üçüncü maddeye verilen cevapların gruplara göre dağılımına bakılırsa sosyoekonomik düzey bakımından üst ve alt grupta yer alan katılımcılar birbirine yakın cevap vermişken; orta düzeydeki katılımcılar diğer gruplara oranla daha olumsuz yanıtlar vermiştir. Üst grubun bu soruya verdiği cevapların ortalaması 2.88 yani normal aralığına denk gelmektedir. Bununla beraber alt grubun da bu soruya verdiği cevapların ortalaması 2.78 olmuştur ki, bu oran üst grubun cevabına çok yakındır. Orta grubun bu soruya verdiği cevapların ortalaması ise 2.34 olmuştur. Görüldüğü gibi üst ve alt grubun verdiği cevaplar birbirine yakın iken, orta grup dikkat çekecek oranda daha olumsuz bir cevap vermiştir. Bu da orta grubun diğer sınıflara göre co-rafi kent bilgi sistemi hizmetini daha farklı değerlendirdiğini ortaya koymaktadır.

Kent genelinde sunulan co-rafi kent bilgi sistemi çalışmaları değerlendirildiğinde, normal olarak görülmesinin önemli bir nedeni; bu hizmetin vatandaşlar açısından hayati önem taşıyan bir hizmet olarak değerlendirilmemesidir.

Co-rafi bilgi sistemi, kent düzeyinde değerlendirildiğinde, kent bilgi sistemi olarak adlandırılan bilgi sisteminin kurulması; yerel halkın ihtiyaçlarını karşılama yolunda önemli bir araçtır. Co-rafi bilgi sistemi; co-rafi bilgilerden etkin bir biçimde yararlanabilmek için, bu bilgilerin bilgisayar ortamlarına transfer edilmesi, depolanması, analiz edilmesi ve bu bilgileri sunacak personel ve yazılım gibi donanımlardan oluşan genel bir sistemdir. Bu bilgiler bilgisayar ortamında yol katmanı, parsel katmanı, su ebekesi katmanı gibi katmanlar halinde depolanır. Kent bilgi sistemi ise; kentin ihtiyaç duyduğu kamu hizmetlerinin optimum bir şekilde sunulabilmesi için gerekli olan karar alma, planlama, mühendislik, emniyet, sağlık, eğitim gibi ihtiyaçlarla yönetsel bilgileri en etkin şekilde irdeleyen sistemdir. Kent bilgi sistemi ile kentsel hizmetlerin sunumunda bilgisayar teknolojilerinin büyük yararı olmaktadır (Yüksel, 2004: 37-38).

Co-rafi kent bilgi sistemi; yukarıda da açıklanmaya çalışıldığı gibi daha çok belediyelerin yönetsel seviyeleri ile alakalı bir kavramdır. Bu nedenle vatandaşların bu konuda çok fazla beklentisinin olmaması normal olarak görülmektedir. Bu maddenin cevabının normal aralığında olması vatandaşların bu konudaki ilgisiz konumları ile yakından alakalı olduğunu düşünülmektedir.

Madde 4: “Belediyenin mahallenizde sunmuş olduğu; coğrafi ve kent bilgi sistemi gibi hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin dördüncü sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan co rafi kent bilgi sistemi gibi hizmetlerinin mahalle düzeyinde yeterlili ini ölçmeye yöneliktir. A a ıda madde 4’e ili kin anket sonuçlarının yer aldı ı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 5: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 4’e İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	Ss	VK	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Üst	50	2,68	0,89	Gruplar Arası	6,813	2	3,407	5,071*	0,007	1-3
Orta	50	2,30	0,84	Gruplar içi	98,760	147	0,972			
Alt	50	2,18	0,72	Toplam	105,573	149				

Çizelge 5’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 4’e ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=5,071$; $p<0,05$]. Scheffe testi “üst” ($\bar{X}=2,68$) ve “alt” ($\bar{X}=2,18$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeye göre alt düzeydeki katılımcıların görüşlerinin üst düzeydekilere önemli derecede daha olumsuz olduğu söylenebilir.

Madde 4’e katılımcıların tümünün verdi u yanıtların genel ortalaması 2.39’dur. 2.39 kötü aralı nda yer almaktadır. Bir önceki soruda aynı hizmetin kent düzeyindeki durumu sorulmu ve alınan cevapların genel ortalaması 2.67 olmu tu. Burada vatandaşların co rafi kent bilgi sistemi hizmetinin yerine getirilmesinde; mahalle düzeyinde daha yetersiz bir çalı ma yapıldı mın dü ünüldü ü görülmektedir.

Dördüncü soruya verilen cevaplara gruplar düzeyinde bakılacak olursa; en olumlu cevabı 2.68’le üst grup, sonra 2.30’la orta grup ve 2.18’le alt grup vermiştir. Bu soruya verilen cevaplardan üst gruba ait olan oran normal aralığına girmesine rağmen, orta ve alt grubun verdiği cevap kötü aralığına denk düşmektedir. Genel ortalama da 2.39’la kötü aralığına denk düşen katılımcıların çoğunluğu kent bilgi sistemi çalışanlarından memnun olduklarını söylemek olanaksız görünmektedir. Alt grup bu hizmetin mahallelerine sunumunu önemli derecede yetersiz görmektedir.

Madde 5: “Belediyenin kent genelinde sunmuş olduğu; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık toplama hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin beşinci sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık toplama hizmetlerinin kent düzeyinde yeterliliğini ölçmeye yöneliktir. Aşağıda madde 5’e ilişkin anket sonuçlarının yer aldığı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 6: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 5’e İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	Ss	VK	KT	Sd	KO	F	P	Fark
Üst	50	2,82	1,22	Gruplar Arası	19,693	2	9,847	7,454*	0,001	2-3
Orta	50	2,28	1,13	Gruplar içi	194,180	147	1,321			
Alt	50	3,16	1,09	Toplam	213,873	149				

Çizelge 6’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 5’e ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=7,54$; $p<0,05$]. Scheffe testi “orta” ($\bar{X}=2,28$) ve “alt” ($\bar{X}=3,16$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeye göre orta düzeydeki katılımcıların görüşlerinin alt düzeydekilere önemli derecede daha olumsuz olduğu söylenebilir.

Anketin be inci maddesine verilen cevapların genel ortalaması 2.75 yani normal aralı na denk dü mektedir. Bu sonuca göre tüm katılımcıların cevaplarını de erlendirdi imizde kent genelinde yapılan bu hizmeti normal olarak gördükleri söylenebilir.

Be inci maddeye verilen cevaplara gruplar düzeyinde bakılacak olursa; en olumlu cevabı 3,16 ile alt grubun verdi i görülmektedir. Alt grubun kent genelinde yapılan bu hizmetleri normal olarak de erlendirdi ini söylemek mümkündür. Üst grup ise 2.82 oran ile alt grup gibi bu hizmeti normal olarak de erlendirmektedir. Ancak bu soruya verilen en dikkat çeken cevap orta gruba aittir. Orta grubun bu soruya cevabının ortalaması 2.28 gibi di er gruplara göre hayli dü ük bir rakam olmu tur. Orta gruba mensup katılımcılar dikkat çekecek oranda olumsuz yanıt vermişlerdir. 2,18 kötü aralı na girmekle beraber, çok kötü sınırına yakınlı ıyla da dikkat çekmektedir.

Yukarıdaki cevap oranlarına bakarak, orta grup ile alt grup arasında anlamlı bir farklıla manın oldu u söylenebilir. Bu iki grup arasında bu kadar önemli bir fark olması üzerinde durulması ve incelenmesi gereken bir konu olarak görülmektedir. Orta grubun bu kadar olumsuz cevap vermesi; bu grubun ilgili hizmeti algılama eklinin farklılı ından kaynaklanabilece i gibi; orta gruba ait vatandaşların kent genelinde en çok kullandıkları bölgelere bu hizmetlerin önemli oranda az verilmesinden de kaynaklanabilir.

Madde 6- “Belediyenin mahallenizde sunmuş olduğu; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık toplama hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin altıncı sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan çevre ve çevre sa lı 1, temizlik ve katı atık toplama hizmetlerinin mahalle düzeyinde yeterlili ini ölçmeye yöneliktir. A a ıda madde 6’ya ili kin anket sonuçlarının yer aldı ı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 7: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 6’ya İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	ss	VK	KT	Sd	KO	F	P	Fark
Üst	50	2,80	1,28	Gruplar Arası	9,453	2	4,727	3,266*	0,041	1-2 2-3
Orta	50	2,24	1,15	Gruplar içi	212,740	147	1,447			
Alt	50	2,74	1,17	Toplam	222,193	149				

Çizelge 7’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 6’ya ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=3,266$; $p<0,05$]. Scheffe testi “orta” ($\bar{X}=2,24$) ile “alt” ($\bar{X}=2,74$) ve “üst” ($\bar{X}=2,80$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeye göre orta düzeydeki katılımcıların görüşlerinin alt ve üst düzeydekilere göre önemli derecede daha olumsuz olduğu söylenebilir.

Anketin altıncı sorusuna verilen cevapların genel ortalamasına bakılacak olursa sonucun 2,59 oldu u bunun da kötü aralı na denk geldi i görülmektedir. Katılımcıların tümünün görüşünün ortalaması kötü aralı na gelmektedir. Bu noktada vatandaşların belediyenin bu hizmetleri verirken yetersiz kaldı nı gördü ünü göstermektedir.

Anketin altıncı sorusunun cevaplarına gruplar düzeyinde bakılacak olursa; alt (2.74) ve üst (2.74) gruplarının sonuçlarının normal aralı na denk geldi i

görülmektedir. Bununla beraber orta grubun sonucu ise iki gruptan önemli derecede farklıla arak (2,24) kötü aralı na denk dü mektedir.

Be inci soruda yani kent düzeyinde sorulan soruda oldu u gibi mahalle düzeyinde de orta grup dikkat çeken bir ekilde di er gruplara oranla daha olumsuz cevap verdi lerdir. Bu do rultuda; orta grubun ya amı oldu u nderesi Mahallesi'nde belediyenin sunmu oldu u çevre, temizlik ve katı atık toplama hizmetlerinin di er mahallelere oranla daha yetersiz oldu u söylenebilir.

Madde 7- “Belediyenin kent genelinde sunmuş oldu ğu; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin yedinci sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans hizmetlerinin kent düzeyinde yeterlili ini ölçmeye yöneliktir. A a ıda madde 7'ye ili kin anket sonuçlarının yer aldı ı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 8: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 7'ye İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	ss	VK	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Üst	50	3,32	0,91	Gruplar Arası	11,093	2	5,547	6,366*	0,002	1-2 2-3
Orta	50	2,84	0,98	Gruplar içi	128,080	147	0,871			
Alt	50	3,48	0,91	Toplam	139,173	149				

Çizelge 8'deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 7'ye ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=6,366$; $p<0,05$]. Scheffe testi “orta” ($\bar{X}=2,84$) ile “alt” ($\bar{X}=3,48$) ve “üst” ($\bar{X}=3,32$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeye göre orta düzeydeki katılımcıların görüşlerinin alt ve üst düzeydekilere göre önemli derecede daha olumsuz olduğu söylenebilir.

Madde 7'ye, katılımcıların tümünün verdi i cevapların ortalaması 3,21'dir. 3,21 de erlendirme aralı ında normal aralı ına denk gelmektedir. Katılımcıların bu konudaki genel görü ü bu hizmetlerin normal olarak görüldü ünü göstermektedir.

Katılımcıların genel görü ünün normal aralı ına denk gelmesine kar ın; orta grup, alt ve üst gruba oranla dikkat çeken oranda olumsuz yanıt vermi tir. Bu durumda orta sınıfın belediyenin sunmu oldu u bu hizmetleri, normal olarak görmesine kar ın, di er gruplara oranla daha yetersiz gördükleri anla ılmaktadır. Belediyenin bu hizmetleri bu mahalleye daha yetersiz sunulma ihtimalinin yanı sıra orta grubun bu hizmete bakı açısının farklı oldu u anlamı da çıkarılabilir.

Madde 8- “Belediyenin mahallenizde sunmuş olduğu; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin sekizinci sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans hizmetlerinin mahalle düzeyinde yeterliliğini ölçmeye yöneliktir. Aşağıda madde 8’ile ilgili anket sonuçlarının yer aldığı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 9: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 8’e İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	ss	VK	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Üst	50	3,24	0,87	Gruplar Arası	5,373	2	2,687	2,811	0,063	----
Orta	50	2,78	0,97	Gruplar içi	140,520	147	0,956			
Alt	50	3,06	1,07	Toplam	145,893	149				

Çizelge 9’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 8’e ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaşma olmadığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=2,811$; $p>0,05$]. Scheffe testi “üst” ($\bar{X}=3,24$), “orta” ($\bar{X}=2,78$) ve “alt” ($\bar{X}=3,06$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeylere ait katılımcıların bu madde ile ilgili çalışmalarını normal bulduğunu söylenebilir.

Katılımcıların bu soruya verdikleri cevapların genel ortalaması 3.03, yani normal aralığına denk gelmektedir. Katılımcılar, sosyoekonomik farklılıklara göz önüne alındığında da, belediyenin verdiği bu hizmeti normal olarak görmektedirler.

Sosyoekonomik olarak üst olarak aldığımız grup bu soruya 3,24, orta 2.78, alt ise 3.06’ya denk dünen cevaplar vermişlerdir. Burada dikkati çeken bir özellik de sonuçlar arasında büyük bir farkın olmadığıdır. Tüm gruplar, belediyenin sunmuş oldukları bu hizmetleri normal olarak değerlendirmektedir.

Madde 9- “Belediyenin kent genelinde sunmuş olduğu; kent içi trafik hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin dokuzuncu sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan kent içi trafik hizmetlerinin kent geneli düzeyinde yeterliliğini ölçmeye yöneliktir. Aşağıda madde 9’a ilişkin anket sonuçlarının yer aldığı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 10: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 9’a İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	P	Fark
Üst	50	2,18	1,10	Gruplar Arası	2,280	2	1,140	0,965	0,384	----
Orta	50	2,06	1,18	Gruplar içi	173,720	147	1,182			
Alt	50	2,36	0,96	Toplam	176,000	149				

Çizelge 10’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 9’a ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaşma olmadığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=0,965$; $p>0,05$]. Scheffe testi “üst” ($\bar{X}=2,18$), “orta” ($\bar{X}=2,06$) ve “alt” ($\bar{X}=2,36$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeylere ait katılımcıların bu madde ile ilgili çalışmalarını yetersiz bulduğunu söyleyebiliriz.

Katılımcıların tümünün bu soruya verdikleri cevaplara bakılacak olursa; 2.20 gibi çok düşük bir oranın varlığı görülmektedir. Katılımcıların genel olarak belediyenin kent içi trafik düzenleme çalışmalarını yetersiz gördüğünü söyleyebiliriz.

Sosyoekonomik olarak üst olan grubun bu soruya verdiği cevapların ortalamasının 2.18, orta grubun 2.06 ve alt grubun ise 2.36 olduğu görülmektedir. Bu kadar yakın cevapların var olması, vatandaşların trafik hizmetlerine yönelik belediye hizmetlerini yetersiz olarak gördüklerinin ortak bir göstergesidir.

Kentin en önemli sorunlarının başında gelen trafik konusunda, tüm katılımcıların görüşünün ortak olması manidardır. Bu doğrultuda çalışmanın denencelerinden birisi olan kent içi trafik sorununun varlığı vatandaşların ortak görüşleri ile sınırlı olmaktadır. Bu sonuç doğrultusunda sonuç bölümünde de üzerinde tekrar durulacak olmasına rağmen bu noktada da kent içi trafik sorununun çözümüne yönelik olarak hafif raylı ulaşım modeline dikkat çekmekte yarar görülmektedir.

Malatya doğu – batı istikametinde yerleşim bölgelerine sahiptir ve kent bu doğrultuda gelişim göstermektedir. Malatya'nın kent içi trafik sorununa çözüm olarak hafif raylı ulaşım sisteminin faaliyete geçirilmesi zaruri hale gelmiştir. Yine kentin gelişim istikametinde yani doğu – batı yönünde uzanan hafif raylı ulaşım sisteminin öncelikle hayata geçirilmesi gerekmektedir. Malatya'nın topografik yapısına bakılacak olursa, doğu – batı yönünde %10'u geçmeyen bir eğime sahip olduğu görülmektedir. Bu eğim ve kentin gelişim ve trafik yoğunluğu göz önüne alındığında hafif raylı ulaşım modeli kuzey ve güney çevre yollarının da faaliyete geçirilmesiyle, kent içi trafiği ve ulaşım sıkıntısını büyük ölçüde rahatlatacaktır (Sevim, 2006: 115).

Kent içi trafik sorununu büyük oranda plansız kentleşme sonucu ortaya çıkmaktadır. Kent planlarında ulaşım sistemi öncelikli olarak yeterli oranda toprak alanının ayrılması gerekmektedir. Yollar için, kentin kapladığı alanın en az %30'unun ayrılması gerektiği genel kabul gören bir ölçüdür (Keleş, 1997: 161). Bu doğrultuda kent planları yapılırken şehrin can damarları olan yollar için yeterli alan ayrılması hususu her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Bu oran kent planı hazırlanırken göz önüne alınmadığı takdirde, kent oluşumu tamamlandıktan sonra yeni yollar açma girişi büyük ölçüde başarısız olacaktır. Kamulaştırma ve istimlak konularında sıkıntılar çıktığı durumda açılacak yeni yollar veya genişletilecek yollar üzerinde gerekli çalışmalar yapılamayacaktır.

Madde 10- “Belediyenin mahallenizde sunmuş olduğu; kent içi trafik hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin onuncu sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan kent içi trafik hizmetlerinin mahalle düzeyinde yeterliliğini ölçmeye yöneliktir. Aşağıda madde 10’a ilişkin anket sonuçlarının yer aldığı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 11: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 10’a İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	P	Fark
Üst	50	2,34	1,15	Gruplar Arası	0,213	2	0,107	0,099	0,906	----
Orta	50	2,26	1,00	Gruplar içi	158,060	147	1,075			
Alt	50	2,34	0,94	Toplam	158,273	149				

Çizelge 11’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 10’a ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaşma olmadığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=0,099$; $p>0,05$]. Scheffe testi “üst” ($\bar{X}=2,34$), “orta” ($\bar{X}=2,26$) ve “alt” ($\bar{X}=2,34$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeylere ait katılımcıların bu madde ile ilgili çalışmalarını yetersiz bulduğunu söylenebilir.

Anketin onuncu sorusuna tüm katılımcıların verdiği cevapların ortalaması 2.31’dir ve bu kötü aralıma denk düşmektedir. Katılımcılar kent genelinde olduğu gibi kendi mahallerindeki belediyenin trafik hizmetlerini yetersiz ve kötü olarak görmektedirler.

Gruplara ayrı ayrı bakılacak olursa; aralarında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını görmektedir. Tüm gruplar bu soruya birbirine yakın cevaplar vermektedir. Sosyoekonomik olarak üst olan grup 2.34, orta 2.26 ve alt olan grup da 2.34’e denk düşen cevaplar vermektedir. Üç grubun cevabı da kötü aralıma içerisindedir.

Katılımcılar kent genelindeki belediyenin trafik hizmetlerinden memnun olmadıkları gibi kendi mahallerindeki trafik hizmetlerinden de memnun de illerdir.

Malatya kentinde trafik probleminin var oldu u dokuzuncu ve onuncu soruların cevaplarından da anla ılmaktadır. ki soru ile ilgili olarak da vatanda lar trafik düzenlemelerini yetersiz görmektedir. Bu sorun her ne kadar ortada olsa da vatanda ların bu konudaki ortak görü leri çalı manın bu konu ile ilgili olan denencesini sınayan sonuç vermektedir.

Madde 11: “Belediyenin kent genelinde sunmuş oldu ğu; defin ve mezarlıklar hizmetlerini nasıl buluyorsunuz”

Anketin on birinci sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan defin ve mezarlıklar hizmetlerini kent geneli düzeyinde yeterlili ini ölçmeye yöneliktir. A a ıda madde 11’e ili kin anket sonuçlarının yer aldı ı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 12: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 11’e İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	P	Fark
Üst	50	4,22	0,71	Gruplar Arası	2,440	2	1,220	1,140	0,323	----
Orta	50	3,96	1,21	Gruplar içi	157,320	147	1,070			
Alt	50	3,94	1,11	Toplam	159,760	149				

Çizelge 12’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 11’e ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaşma olmadığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=1,140$; $p>0,05$]. Scheffe testi “üst” ($\bar{X}=4,22$), “orta” ($\bar{X}=3,96$) ve “alt” ($\bar{X}=3,94$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeylere ait katılımcıların bu madde ile ilgili çalışmaları yeterli bulundu ğu söylenebilir.

Katılımcıların anketin on birinci maddesine verdi oldukları cevapların ortalaması 4,04 gibi yüksek bir orandadır. Katılımcılar, belediyenin defin ve mezarlıklar hizmetlerinin kent düzeyindeki durumunu 4,04 ile iyi olarak de erlendirmektedir. Ankete verilen cevaplar içerisinde en yüksek olumlu cevap verilen soru bu özelli iyle dikkat çekmektedir. 4.04 gibi bir rakamla iyi aralı na denk gelmesine ra men çok iyi aralı na yakın sonucu alan bu madde ile belediyenin defin ve mezarlık hizmetlerinde ba arılı oldu unu söylemek mümkündür.

Belediyenin defin ve mezarlık hizmetlerine verilen cevaplara gruplar düzeyinde bakılacak olursa; üst grubun 4,22 ile en yüksek sonucu aldı ı görülmektedir ki bu oran çok iyi aralı ı içerisinde dir. Orta grup 3,96, alt grup ise 3,94 ile iyi aralı na denk dü en cevaplar verdi lerdir. Tüm bu sonuçlardan hareketle belediyenin defin ve mezarlık hizmetlerinde ba arılı oldu u söylenebilir.

Madde 12: “ Belediyenin mahallenizde sunmuş olduğu; defin ve mezarlıklar hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin on ikinci sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan defin ve mezarlıklar hizmetlerini mahalle düzeyinde yeterliliğini ölçmeye yöneliktir. Aşağıda madde 12’ye ilişkin anket sonuçlarının yer aldığı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 13: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 12’ye İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	Ss	VK	KT	Sd	KO	F	P	Fark
Üst	50	3,96	0,86	Gruplar Arası	0,653	2	0,327	0,285	0,752	----
Orta	50	3,80	1,20	Gruplar içi	168,420	147	1,146			
Alt	50	3,90	1,13	Toplam	169,073	149				

Çizelge 13’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 12’ye ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaşma olmadığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=0,285$; $p>0,05$]. Scheffe testi “üst” ($\bar{X}=3,96$), “orta” ($\bar{X}=3,80$) ve “alt” ($\bar{X}=3,90$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeylere ait katılımcıların bu madde ile ilgili çalışmalarını yeterli bulduğunu söyleyebiliriz.

Tüm katılımcıların madde 12’ye verdiği cevapların ortalaması 3,89 gibi yüksek bir orandadır. 3.89 iyi aralığına denk düşen yüksek bir orandır. Katılımcıların mahallerindeki defin ve mezarlık hizmetlerini de kent genelinde olduğu gibi yeterli düzeyde görmektedirler.

Grupların bu soruya verdiği yanıtlara bakılacak olursa; 3,96 ile üst grubun en yüksek cevabı verildiği görülmektedir. 3,90 ile alt grup ve 3,80 ile de orta grubun bu maddeye ilişkin cevaplarının iyi aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcıların kent düzeyinde olduğu gibi, mahalle düzeyinde de belediyenin verdiği defin ve mezarlık hizmetlerini başarılı gördükleri saptanmaktadır.

Belediyenin sunmu oldu u defin ve mezarlık hizmetinin iki soruda da yüksek oranda olumlu yanıt alması, belediyenin bu konuda gerçekten başarılı çalışmaları yürüttü ünün bir göstergesidir. Burada di er maddelerin sonuçları da göz önüne alındı nda; ülkemizde her alandaki vatandaşın öldükten sonra de erinin bilindi i gerçe i, bir kez daha tescillenmi oluyor.

Madde 13: “Belediyenin kent genelinde sunmuş olduğu; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin on üçüncü sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan ağaçlandırma, park ve yeşil alan hizmetlerinin kent geneli düzeyinde yeterliliğini ölçmeye yöneliktir. Aşağıda madde 13’e ilişkin anket sonuçlarının yer aldığı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 14: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 13’e İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	P	Fark
Üst	50	2,74	1,37	Gruplar Arası	10,893	2	5,447	3,665*	0,028	2-3
Orta	50	2,40	1,16	Gruplar içi	218,440	147	1,486			
Alt	50	3,06	1,11	Toplam	229,333	149				

Çizelge 14’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 13’e ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=3,665$; $p<0,05$]. Scheffe testi “orta” ($\bar{X}=2,40$) ve “alt” ($\bar{X}=3,06$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeye göre orta düzeydeki katılımcıların görüşlerinin alt düzeydekilere önemli derecede daha olumsuz olduğu söylenebilir.

Katılımcıların, belediyenin a açlandırma park ve ye il alan çalı maları konusunda vermi oldukları cevapların genel ortalaması 2,73 gibi bir rakama denk gelmektedir ve bu da normal aralı nda yer almaktadır.

Grupların bu hizmet konusundaki cevaplarına bakılacak olursa a açlandırma, park ve ye il alan hizmetleri konusunda belediyeyi en ba arılı bulan grup 3.06 ile alt gruptur. Alt grubun bu soruya vermi oldu u cevap 3.06 ile normal aralı na denk gelmektedir. Bu grubu 2,74 ile üst grup ve 2,40 ile de orta grup izlemektedir. Üst grup da bu hizmetleri normal olarak görmekteyken, orta gruba mensup vatanda lar belediyenin kent genelinde sunmu oldu u a açlandırma, park ve ye il alan çalı malarını yetersiz görmektedir.

Bu madde de alt grup ile orta grup arasında önemli derecede fark görülmektedir. Analiz sonucuna göre bu fark anlamlı bir fark olu turmaktadır. Alt gruba mensup katılımcılar belediyenin bu hizmetlerini normal olarak görmesine ra men, orta grubun önemli derecede olumsuz yanıt vermesi dikkat çekicidir. Orta grubun kent içi a açlandırma ve park çalı malarına bakı açılarının ve beklentilerinin alt gruba göre çok daha farklı oldu u anla ılmaktadır.

Madde 14: “Belediyenin mahallenizde sunmuş olduğu; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin on dördüncü sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan ağaçlandırma, park ve yeşil alan hizmetlerinin mahalle düzeyinde yeterliliğini ölçmeye yöneliktir. Aşağıda madde 14’ele ilişkin anket sonuçlarının yer aldığı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 15: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 14’ele İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p	Fark
Üst	50	2,36	1,06	Gruplar Arası	6,253	2	3,127	3,193*	0,044	1-2 1-3
Orta	50	1,90	0,95	Gruplar içi	143,940	147	0,979			
Alt	50	1,96	0,95	Toplam	150,193	149				

Çizelge 15’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 14’ele ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=3,193$; $p<0,05$]. Scheffe testi “üst” ($\bar{X}=2,36$) ile “orta” ($\bar{X}=1,90$) ve “alt” ($\bar{X}=1,96$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeye göre üst düzeydeki katılımcıların görüşlerinin alt ve orta düzeydekilere göre önemli derecede daha olumlu olduğu söylenebilir.

Ankette genel ortalama bakımından en düşük oranda bulunan 14. soruya verilen tüm cevapların genel ortalaması 2,07’dir. Kötü aralığına denk düşen bu cevaptan yola çıkarak, katılımcıların mahalle düzeyinde yapılan yeşil alan, park ve ağaçlandırma hizmetlerinden memnun olmadığını söylenebilir.

Anketteki en olumsuz cevaplardan birisi olan ağaçlandırma, park ve yeşil alan çalışanlarının değerlendirilmesine mahalle düzeyinde bakılacak olursa 2,36 ile üst grubun bu hizmetleri kötü olarak değerlendirdiği görülmektedir. Bununla beraber, alt grup 1,96, orta grup ise 1,90 ile bu hizmetleri kötü olarak değerlendirmektedir.

Burada dikkati çeken bir konu üst grubun cevabının da olumsuz, yani kötü olmasına rağmen orta ve alt gruba göre dikkat çekecek biçimde daha olumlu cevap vermeleridir.

Orta ve alt grubun bu maddeye dikkat çeken bir şekilde olumsuz cevap verdikleri görülmektedir. Buradan mahalle düzeyinde bu iki mahalleye yapılan a açlandırma ve park çalı malarının üst grubun mahallesine göre daha yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.

Burada dikkat çeken kent düzeyinde bu hizmetin yeterliliğine 3.06 gibi yüksek derecede olumlu yanıt veren alt grup, mahalle düzeyine gelince 1.96 gibi çok düşük derecede olumsuz yanıt vermiştir. Alt grubun bu cevap oranına göre Tando an Mahallesi'ne yapılan a açlandırma ve park hizmetlerinin önemli derecede yetersiz olduğu söylenebilir.

Madde 15: “Belediyenin kent genelinde sunmuş olduğu; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin on be inci sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor hizmetlerinin kent geneli düzeyinde yeterlili ini ölçmeye yöneliktir. A a ıda madde 15’e ili kin anket sonuçların yer aldı 1 tablo bulunmaktadır.

Çizelge 16: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 15’e İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	ss	VK	KT	sd	KO	F	p	Fark
Üst	50	2,78	1,00	Gruplar Arası	7,373	2	3,687	3,831*	0,024	1-2 2-3
Orta	50	2,32	0,94	Gruplar ç i	141,460	147	0,962			
Alt	50	2,80	1,01	Toplam	148,833	149				

Çizelge 16’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 15’e ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=3,831$; $p<0,05$]. Scheffe testi “orta” ($\bar{X}=2,32$) ile “üst” ($\bar{X}=2,78$) ve “alt” ($\bar{X}=2,80$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeye göre orta düzeydeki katılımcıların görüşlerinin alt ve üst düzeydekilere göre önemli derecede daha olumsuz olduğu söylenebilir.

Katılımcılarının tümünün vermi oldu u cevapların genel ortalaması, 2,63 yani normal aralı na denk dü mektedir. Her ne kadar normal aralı na denk dü se de kötü aralı na çok yakın olması dikkat çekmektedir. Bu maddeye verilen cevaplardan, kent genelinde verilen kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor hizmetlerinin yeterli oldu unu söylemek mümkün görünmemektedir.

Grupların vermi oldu u cevaplara bakılacak olursa, orta grubun vermi oldu u cevap dikkati çekmektedir. Bu soruya 2,32 ile en dü ük cevabı veren orta

grup, belediyenin vermi oldu u kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor hizmetlerini kötü olarak de erlendirmektedir. Kötü aralı na denk dü en bu oran di er gruplara göre de oldukça dü üktür. Bununla beraber, 2,78 ile üst grup, 2,80 ile de alt grup bu hizmetlerin verilmesini normal olarak de erlendirmektedir.

Bu soruda da orta grup ile üst ve alt grup arasında anlamlı bir farklıla manın oldu u görülmektedir. Bu sonuca göre orta grubun di er iki gruba göre anlamlı olacak derecede olumsuz cevap vermesini; bu hizmete bakı açılarının ve beklentilerinin çok daha farklı oldu unu göstermektedir.

Madde 16: “Belediyenin mahallenizde sunmuş oldu ğu; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin on altıncı sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor hizmetlerinin mahalle düzeyinde yeterlili ini ölçmeye yöneliktir. A a ıda madde 16’ya ili kin anket sonuçlarının yer aldı ı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 17: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 16’ya İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p	Fark
Üst	50	2,42	0,97	Gruplar Arası	9,693	2	4,847	7,197	0,001	1-2
Orta	50	1,80	0,67	Gruplar ç i	99,000	147	0,673			
Alt	50	2,06	0,79	Toplam	108,693	149				

Çizelge 17’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey de ğişkeni açısından MADDE 16’ya ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaşma olmadığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=7,197$; $p>0,05$]. Scheffe testi “üst” ($\bar{X}=2,42$), “orta” ($\bar{X}=1,80$) ve “alt” ($\bar{X}=2,06$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olmadığını ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeylere ait katılımcıların bu madde ile ilgili çalışmalarını yetersiz olarak gördü ğü söylenebilir.

Katılımcıların 16. maddeye verdi oldukları cevapların ortalaması 2,09 ile kötü aralı na denk gelmektedir. Bu sonuçtan, belediyenin mahalle düzeyinde sunmu oldu u; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor hizmetlerinin yetersiz oldu u söylenebilir. Katılımcılar belediyenin verdi oldu u bu hizmetleri çok net bir oranla kötü olarak de erlendirdikleri dikkat çekmektedir.

Belediyenin mahalle düzeyinde sunmu oldu u; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor hizmetlerinin nasıl de erlendirildi ine bakılacak olursa; 1,80 ile orta grubun net bir ekilde bu hizmetleri kötü olarak de erlendirdi i dikkat çekmektedir. Bununla beraber, 2,42 ile üst grup ve 2.06 ile de alt grup bu hizmetleri kötü olarak de erlendirmektedir. Burada en çok dikkat çeken özellik, orta grubun di er gruplara göre daha olumsuz cevap vermesidir.

Test sonucuna göre anlamlı bir farklıla ma ortaya çıkmamı olmasına ra men, orta grup ile üst grubun sonuçları arasında önemli derecede farklıla ma mevcuttur. Orta grubun belediyenin bu hizmeti sunma yeterlili ini çok kötü olarak de erlendirmesi dikkat çekicidir.

Madde 17: “Belediyenin kent genelinde sunmuş olduğu; sosyal hizmet ve yardım, evlendirme, meslek ve beceri kazandırma hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin on yedinci sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan sosyal hizmet ve yardım, evlendirme, meslek ve beceri kazandırma hizmetlerinin kent geneli düzeyinde yeterliliğini ölçmeye yöneliktir. Aşağıda madde 17’ye ilişkin anket sonuçlarının yer aldığı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 18: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 17’ye İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p	Fark
Üst	50	2,78	0,74	Gruplar Arası	5,373	2	2,687	3,745*	0,026	1-2
Orta	50	2,32	0,82	Gruplar içi	105,460	147	0,717			
Alt	50	2,60	0,97	Toplam	110,833	149				

Çizelge 18’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 17’ye ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=3,745$; $p<0,05$]. Scheffe testi “üst” ($\bar{X}=2,78$) ve “orta” ($\bar{X}=2,32$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeye göre orta düzeydeki katılımcıların görüşlerinin üst düzeydekilere önemli derecede daha olumsuz olduğu söylenebilir.

Katılımcıların on yedinci soruya verdikleri cevapların ortalamasına bakılacak olursa; 2,57 ile kötü aralığına denk geldiği görülmektedir. Katılımcılar belediyenin kent genelinde vermiş olduğu sosyal hizmet ve yardım, evlendirme, meslek ve beceri kazandırma hizmetlerini kötü ve yetersiz olarak görmektedirler.

Grupların bu maddeye nasıl cevaplar verdiklerine bakılacak olursa; 2,32 ile orta grubun en olumsuz cevabı verdiği görülmektedir. Orta grup 2,32 ile belediyenin kent genelinde vermiş olduğu sosyal hizmet ve yardım, evlendirme, meslek ve beceri kazandırma hizmetlerini kötü olarak değerlendirmektedir. Bununla beraber alt grup

da 2,60 ile bu hizmetleri kötü olarak de erlendirmektedir. Üst grubun cevabına bakılacak olursa 2,78 ile bu hizmetleri normal olarak de erlendirdi i görülmektedir.

Burada da üst grup ile orta grubun verdi i cevaplar arasında anlamlı bir farklıla manın oldu u görülmektedir. Burada da orta grubun bu hizmeti farklı ekilde de erlendirdi i anlamı çıkarılabilmektedir.

Madde 18: “Belediyenin mahalle düzeyinde sunmuş olduğu; sosyal hizmet ve yardım, evlendirme, meslek ve beceri kazandırma hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin on sekizinci sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan sosyal hizmet ve yardım, evlendirme, meslek ve beceri kazandırma hizmetlerini mahalle düzeyinde yeterlili ini ölçmeye yöneliktir. A a ıda madde 18’e ili kin anket sonuçlarının yer aldı ı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 19: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 18’e İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	ss	VK	KT	sd	KO	F	p	Fark
Üst	50	2,62	0,81	Gruplar Arası	11,853	2	5,927	9,173	0,000	1-2
Orta	50	1,96	0,73	Gruplar içi	94,980	147	0,646			1-3
Alt	50	2,12	0,87	Toplam	106,833	149				

Çizelge 19’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 18’e ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=9,173$; $p<0,05$]. Scheffe testi “üst” ($\bar{X}=2,62$) ile “orta” ($\bar{X}=1,96$) ve “alt” ($\bar{X}=2,12$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeye göre üst düzeydeki katılımcıların görüşlerinin alt ve orta düzeydekilere göre önemli derecede daha olumlu olduğu söylenebilir.

Katılımcıların on sekizinci maddeye verdi oldukları cevapların ortalamasına bakılacak olursa; 2,23 yani kötü aralı na denk dü tü ü görülmektedir. Buradan da belediyenin mahalle düzeyinde sunmu oldu u sosyal hizmet ve yardım, evlendirme, meslek ve beceri kazandırma hizmetlerinin katılımcılar tarafından kötü olarak de erlendirildi i görülmektedir.

Grupların verdi oldu u cevaplara bakılacak olursa 2,62 ile üst grubun bu maddeye en olumlu cevabı verdi i görülmektedir. Üst grup kötü aralı na yakın olmasına ra men normal aralı ında de erlendirmektedir. Bunun yanı sıra alt grup 2,12 ile ve orta grup da 1,96 ile kötü olarak de erlendirmektedir. Burada üst grubun verdi oldu u cevabın yanı sıra, orta grubun verdi oldu u cevabın çok kötü aralı na yakınlı ı da dikkat çekmektedir.

Bu maddenin dikkat çeken sonucu, üst grubun di er gruplara oranla önemli derecede olumlu cevap vermesidir. Bu farklılı ın yanı sıra üst grubun bu hizmete yönelik kent düzeyindeki görü ünün de buna yakın oldu u görülmektedir.

Madde 19: “Belediyenin kent genelinde sunmuş olduğu; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin on dokuzuncu sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini kent geneli düzeyinde yeterliliğini ölçmeye yöneliktir. Aşağıda madde 19’ a ilişkin anket sonuçlarının yer aldığı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 20: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 19’a İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	ss	VK	KT	Sd	KO	F	p	Fark
Üst	50	2,80	0,99	Gruplar Arası	9,613	2	4,807	5,817*	0,004	1-2 1-3
Orta	50	2,22	0,84	Gruplar içi	121,460	147	0,826			
Alt	50	2,32	0,89	Toplam	131,073	149				

Çizelge 20’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 19’a ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=5,817$; $p<0,05$]. Scheffe testi “üst” ($\bar{X}=2,80$) ile “orta” ($\bar{X}=2,22$) ve “alt” ($\bar{X}=2,32$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeye göre üst düzeydeki katılımcıların görüşlerinin alt ve orta düzeydekilere göre önemli derecede daha olumlu olduğu söylenebilir.

Katılımcıların tümünün on dokuzuncu soruya vermiş oldukları cevapların ortalamasına bakılacak olursa, 2,45 oranla kötü aralığına denk geldiği görülmektedir. Bu sonuçla Malatya Belediyesinin kent genelindeki ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerinin kötü ve yetersiz olarak görüldüğü söylenebilir.

Grupların bu soruya vermiş oldukları cevaplara ayrı ayrı bakılacak olursa; üst grubun 2,80 ile en olumlu cevabı verdiği görülmekte ise de bu oran normal aralığına denk gelmektedir. Orta grup 2,22 ve alt grup 2,32 ile kötü aralığına denk gelen cevaplar vermişlerdir. Belediyenin kent genelinde sunmuş olduğu ekonomi ve

ticaretin geli tirilmesi hizmetlerinin katılımcılar tarafından kötü ve yetersiz olarak görüldü ü anla ılmaktadır. Bununla beraber üst grubun alt ve orta gruba göre fazla oranda olumlu cevap vermesi dikkat çekmektedir. Burada üst grup ile orta ve alt grup arasında anlamlı bir farklıla manın oldu u tespit edilmi tir.

Madde 20: “Belediyenin mahalle düzeyinde sunmuş olduğu; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?”

Anketin yirminci sorusu; belediyelerin en önemli görev ve sorumlulukları arasında yer alan ekonomi ve ticaretin geli tirilmesi hizmetlerinin mahalle düzeyinde yeterlili ini ölçmeye yöneliktir. A a ıda madde 20’ye ili kin anket sonuçlarının yer aldı ı tablo bulunmaktadır.

Çizelge 21: Sosyoekonomik Düzeye Göre Madde 20’ye İlişkin Katılımcı Görüşlerine Ait Varyans Analizi Sonuçları										
Sosyo-Ekon.	N	\bar{X}	Ss	VK	KT	sd	KO	F	p	Fark
Üst	50	2,42	0,73	Gruplar Arası	9,760	2	4,880	8,674	0,000	1-2 1-3
Orta	50	1,86	0,76	Gruplar çii	82,700	147	0,563			
Alt	50	1,90	0,76	Toplam	92,460	149				

Çizelge 21’deki varyans analizi sonucu, sosyoekonomik düzey değişkeni açısından MADDE 20’ye ilişkin görüşlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir [$F_{(2-147)}=8,674$; $p<0,05$]. Scheffe testi “üst” ($\bar{X}=2,80$) ile “orta” ($\bar{X}=2,22$) ve “alt” ($\bar{X}=2,32$) sosyoekonomik düzeyler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bu bulguya göre sosyoekonomik düzeye göre üst düzeydeki katılımcıların görüşlerinin alt ve orta düzeydekilere göre önemli derecede daha olumlu olduğu söylenebilir.

Katılımcıların yirminci soruya verdikleri cevapların genel ortalaması 2,06 gibi düşük bir oran olmakla beraber kötü aralı na denk gelmektedir. Katılımcıların belediyenin mahalle düzeyinde sunmuş olduğu ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini kötü olarak değerlendirdikleri ve yetersiz gördükleri anlaşılmaktadır.

Grupların bu soruya verdikleri cevaplara bakılacak olursa, üst grubun 2,42 ile kötü aralı na denk düşük oranda cevap vermiş olmasına rağmen, alt ve orta gruba oranla dikkat çekecek oranda yüksek derecede olumlu cevap verilmiş olması dikkat çekmektedir. Bu noktada üst grup ile orta ve alt grup arasında anlamlı bir farklılık manın olduğu görülmektedir. Bununla beraber orta grup 1,86, alt grup ise 1,90 oranla kötü aralı na denk düşük cevaplar vermişlerdir.

DÖRDÜNCÜ KESİM

GENEL DEĞERLENDİRME

Ara tırmanın dördüncü kesimi bulgu, öneri ve genel sonucu kapsayan bir bölümden oluşmaktadır.

8. BULGULAR, ÖNERİLER VE GENEL SONUÇ

Bu bölümde çalışmanın sonunda ortaya çıkan bulgu, öneri ve genel sonuçlara ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

8.1. Bulgular

Bulgu 1: Her kentin kendisiyle özdeşleşmiş bir profili vardır ve bu profilin o kentin etiketi olduğunu kabul edersek, yapılan ara tırma sonucunda Malatya kentinin kendisiyle özdeşleşmiş bir profilinin bulunduğunu fakat çalışmaların gereklerine uyum sağlanamadığı tespit edilmiştir.

Bulgu 2: Yapılan anket değerlendirilmesi sonucunda, Malatya Belediyesinin 28.03.2004 - 29.03.2009 tarihleri arasında yaptığı hizmetler arasında en başlıca olanının belediyenin mahalle düzeyinde gerçekleştirildiği ulaştırma, park ve yeşil alanlar hizmetleri olduğunu anlaşılmıştır.

Bulgu 3: Yapılan anket sonucunda, belediyenin yasaların kendisine yüklediği sorumlulukları yerine getirme konusunda başarılı olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir.

Bulgu 4: Merkeze çok yakın yerleşik belediyelerin varlığı etkin kamu hizmeti sunumunu önemli derecede etkilemektedir.

Bulgu 5: Anket sonuçları incelendiğinde, üç gruba verilen yanıtların ortalamalarından hareketle en yetersiz hizmet olarak değerlendirilen maddeler 2.07 ile on dördüncü madde, 2.09 ile on altıncı madde, 2.06 ile yirminci maddedir.

Bulgu 6: Kentin tek merkezli hale gelmesinin sonucu olarak büyük bir kent içi trafik sorunu yaşanmaktadır.

8.2. Öneriler

Öneri 1: Malatya kenti ile özdeşleşmiş olan yeşil, düzenli, temiz ve yaşanabilir kent imajını korumaya yönelik çalışmalarla özen gösterilmelidir. Yeşilliğiyle ünlü kentin bu özelliğini kaybetmek üzere olduğu gerçeği göz önüne alınarak, hava açlandırma çalışmalarına hassasiyetle ağırlık verilmelidir. Kentin çevresindeki dağlar ve tepeler hava açlandırma için uygun olup, bu yerlerde hava açlandırma çalışmaları yapılmalıdır.

Öneri 2: Belediye hava açlandırma, yeşil alan ve park hizmetleri konusunda mevcut yapıyı gözden geçirerek yeni bir yapılanmaya gitmelidir. İnsanların kentin kalabalığından, gürültüsünden ve stresinden kaçıp nefes alabilecekleri nadir yerler arasında bulunan bu alanların çok büyük bir titizlikle artırılması ve düzenlenmesine özen gösterilmelidir. Park ve yeşil alan çalışmaları çevre mühendisliği ve peyzajcılık konusunda uzman personeller eliyle yürütülmeli, bilinçli projeler üretilmeli ve uygulanmalıdır. Bu noktada şehrin her noktasına ekim ekilde yaklaşıp, sadece göstermelik yeşil alanlar değil de şehre ve vatandaşlara nefes aldırarak yeşil alan çalışmaları yapılmalıdır.

Öneri 3: Uygulanan anketteki tüm sorulara verilen cevapların genel ortalaması 2,63 ile normal aralığına denk düşmesine rağmen, kötü aralığına çok yakın olduğundan, belediyenin bu konularda başarılı olduğunu söylemek mümkündür. Belediyenin mevcut yasaların kendisine yüklediği sorumluluklar konusunda daha titizlikle ve özenle çalışması gerekmektedir. Kamu hizmeti sunumunda etkinliği bir hedef olarak görmeli ve hizmet politikalarını bu doğrultuda belirlemelidir. Kamu hizmetini vatandaşın ihtiyacını çözmeye yönelik en çağdaş araçlarla ve yollarla sunma yoluna gitmelidir. Bu amaçla da kendini teknoloji ve personel konusunda sürekli geliştirmeli ve çağın gerisinde kalmamaya dikkat etmelidir.

Öneri 4: Etkin bir kamu hizmeti sunumu için; 15 km çaplı bir daire içindeki tüm yerleşim birimleri tek bir merkezde toplanmalıdır. Kentte 15 km çaplı bir daire içinde; merkeze 10, 15 dakika yakınlıkta birçok belediye bulunmaktadır. Ölçeğe verim ilkesi doğrultusunda en etkin kamu hizmetini sunabilmek için bu yerleşim merkezlerinin de Malatya Belediyesine bağlanması arttır.

Öneri 5: Günümüz ekonomik, sosyal ve co rafi artları dikkate alındı ında, Malatya'nın do unun ve Türkiye'nin önemli kentlerinin ba ında oldu u bir gerçektir. Bununla beraber yine bu etkenler dikkate alındı ında Malatya geli meye müsait bir altyapıya sahiptir. Bu nedenle Malatya'nın ekonomik ve sosyal olarak daha da geli mesi için büyük ehir olması yakın tarih için art görünmektedir. Malatyalı siyasilere bu konuda daha etkin bir rol izlemeleri, Malatya ve Malatyalı için büyük ehir hedefinin en kısa zamanda gerçekte mesi için öz veriyle çalı maları gerekmektedir. Büyük ehir hedefi, etkin kamu hizmeti sunumu için önemli bir hedef olarak kar ımıza çıkmaktadır. Malatya'nın büyük ehir olması sunulacak kamu hizmetlerinde etkinli in sa lanabilmesi için atılmı çok önemli bir adım olacaktır. Bu sayede Malatya'ya ve kentte ya ayanlara sunulacak kamu hizmetlerinin kalitesi artacaktır. Bu da ehri geli mesi için önemli bir etken olacaktır.

Öneri 6: Ankette en dü ük oranlı cevaba sahip maddelerin ba ında yirminci madde gelmektedir. Yirminci maddede belirtilen belediyenin mahalle düzeyinde sunmu oldu u ekonominin ve ticaretin geli tirilmesine yönelik hizmetler, katılımcılar tarafından yetersiz olarak de erlendirilmektedir. Bu do rultuda Malatya Belediyesi, di er asli görevlerinin yanı sıra ekonominin geli tirilmesine yönelik çalı ma ve faaliyetlerine a ırlık vermelidir. Ça ın en büyük sorunlarından birisi olan geçim sıkıntısı ve i sizlik sorunu bu maddenin bu kadar olumsuz yanıt almasına birinci sebeptir. Malatya Belediyesi de vatanda larının bu konudaki sıkıntılarını göz önüne alarak, ekonomik ve ticari alanda yapmı oldu u çalı malara daha fazla özen göstermesi gerekmektedir. Bu konuda stanbul Büyük ehir Belediyesi Sanat ve Meslek E itimi Kursları (SMEK) benzeri örgütlenmelere gidilmesinde yarar görülmektedir.

Öneri 7: Ankette en olumsuz ikinci cevabı alan madde 2.07 ile 14. maddedir. 14. madde mahalle düzeyinde yapılan a açlandırma, park ve ye il alan çalı malarına yönelik bir soru ile ilgilidir. Bu hizmetlerin yetersiz görülmesi de oldukça manidardır. Eskiden beri ye ili ile ünlü olan Malatya artık beton yı ını olmaya ba lamı tır. Plansız kentle menin de etkisiyle kent beton yı ınları arasında kaybolan bir ya am merkezi haline gelmi tir. Katılımcılar da bu durumun oldukça farkındalar ki bu madde çok olumsuz sonuç almı tır. Malatya Belediyesi kentin eski yüzüne kavu ması için a açlandırma, park ve ye il alan çalı malarına daha fazla önem

vermelidir. Özellikle a açlandırma çalı malarında valilik ba ta olmak üzere di er kamu kurum ve kurulu ları ile sivil toplum örgütleriyle ortak hareket ederek, ortak projeler üretmeli ve uygulamalıdır. Bu projelere Malatya'da ya ayan vatanda ların da katılımı sa lanmalı ve kent el birli i ile eski ye il görüntüsüne tekrardan kavu turulmalıdır.

Öneri 8: Ankette en olumsuz cevapları alan maddeler içinde üçüncü sırada 2.09 ile 16. madde gelmektedir. 16. madde belediyenin sunmu oldu u kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor hizmetleri içeren soruyu kapsamaktadır. Katılımcıların bu hizmetleri önemli derecede yetersiz bulması dikkat çekici ve üzerinde durulması gereken bir durumdur. Belediye bu konuda yapımı oldu u hizmetleri gözden geçirmeli ve vatanda ların beklentileri do rultusunda yeniden bir planlama ve uygulamaya giri mesi gerekmektedir. Özellikle büyük oranda genç nüfusa sahip kentte, spor tesislerinin eksikli i ve bu konudaki faaliyetlerin yetersiz oldu u bir gerçektir. Belediye bu konuda öncülük yapmalı ve di er kamu kurulu ları ile birlikte gençler ba ta olmak üzere tüm vatanda lara yönelik spor tesislerinin sayısını ve kalitesini artırma yoluna gitmelidir. Bu sayede gençleri kötü alı kanlıklardan uzak tutarak sa lıklı bir neslin yeti mesine hizmet edebilecektir.

Öneri 9: Yanlı kentle me politikaları sonunda tek merkezli hale gelen kentte, büyük bir trafik sorunu ya anmaktadır. Kent içi trafik sorunu çok yönlü bir sorun olarak uzun süredir çözüm beklemektedir. Kent içi trafik sorunu, araç trafi ini ve araç trafi i kadar yayaları da etkilemektedir. Merkezdeki araç kapasitesi dü ük yollarda kapasiteden fazla araç bulunması trafi i arapsaçına dönü türmektedir. Bunun yanı sıra tek merkezli olmanın vermi oldu u dezavantajla merkezde bulunan vatanda ların sayısının fazla olması trafik sorununa araçların yanı sıra yayaları da eklemekte ve kent içi trafik sorunun içinden çıkılmaz bir hale getirmektedir.

Kent içi trafik sorununu çözmek için ba ta toplu ta ıma araçlarının sayısının ve çe itlerinin artırılması gerekmektedir. Belediye otobüsleri, minibüslerin yanı sıra hafif raylı sistem muhakkak siyasi vaad a amasını geçip, uygulamaya dönü türülmelidir.

Tek merkezli kentin açılması için çevre alanlar imara açılmalı, kentte mevcut merkeze alternatif farklı merkezler olu turulmalı, önemli kurum ve kurulu ların

ubeleri farklı bölgelere da ıtılmalıdır. Bu ekilde vatanda ve araç yo unlu u merkezden çevreye yayılabilecektir.

Eskimi ve düzensiz olan yapıla ma iyi bir ekilde de erlendirilerek, gerekirse yıkılmalı ve düzenli yapıla ma yolu izlenerek bu noktalarda yeni merkezler kurulmalıdır.

Çizelge 22: Bulgular ve Öneriler Karşılaştırma Çizelgesi

B	Ö	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9
B1		X								
B2			X							
B3				X						
B4					X	X				
B5							X	X	X	
B6										X

8.3. Genel Sonuç

Tarihin en köklü yerle im yerlerinden birisi olan Malatya, son dönemlerdeki yanlış yönetim politikaları nedeniyle, yüzü gittikçe eskiyen bir kent haline gelmiştir. Kentin en büyük problemi, trafik ve imar planlamasıdır. Yanlış imar planları uygulamaları nedeniyle kent artık tek merkezde sıkı mı durumdadır. Vatandaşların da bu konudaki memnuniyetsizlikleri anket sonuçlarından açıkça okunabilmektedir. Trafik problemi tam bir arapsaçına dönüşmüş durumdadır. Sanayi gibi yerle im yerlerinin dışında yapılanması gereken sağlıklı açısından zararlı ve tehlikeli bölgeler kentle iç içe geçmiş durumdadır. Aaçlandırma, park ve ye il alan düzenlemeleri olması gerekenden çok a a ı seviyededir. Katılımcıların anketteki ilgili soruya verdikleri cevaplardan da bu konudaki memnuniyetsizlikleri açıkça görülebilmektedir. Aynı ekilde imar, su ve kanalizasyon, ula ım gibi ehirin can

damarlarını olu turan yapılar konusunda da belediyenin ba arısız oldu u açıkça görülmektedir. Vatanda ların bu soruya vermi oldukları cevapların sonucu kötü aralı na denk gelmektedir. Bununla beraber ilgili dönemde ya anımı olan içme suyuna kanalizasyon karı ması skandalı da bunu kanıtlar nitelikteydi.

Ye il, düzenli, temiz, en güzel içme suyuna sahip ve ya anabilir kent olarak kimlik kazanımı olan Malatya kentinin bu kimli inden giderek uzakla tı ı açıkça görülmektedir. İ k önce belediyenin ba ında bulunan belediye ba kanlarının daha özenle seçilmesi gerekti i a ikardır. Belediye ba kan adayları siyasi çıkarlar gözetilmeksizin, i inin ehli olan, mimar, mühendis ve kamu yöneticileri arasından belirlenmelidir. Seçilen belediye ba kanının muhakkak sa lam ve i inin ehli kalifiye personellerden olu an bir ekibinin olması arttır. Bu ekilde yönetime gelen belediye ba kanı ve ekibi ehlin ihtiyaçlarını kar ılama konusunda daha da ba arılı olacaktır.

Kentin tüm alt ve üst yapı hizmetlerinin tek elden planlandı ı ve yönlendirildi i bir koordinasyon merkezi kurulmalıdır. Yeni asfaltlanan bir yolun bir hafta sonra bir ba ka kurum tarafından gelinip kazılması ve yolun bozulması, tekrardan bu kısma yama asfalt yapılması gibi sürekli ya adı ımız bir problem söz konusudur. Koordinasyon merkezinin planlaması dı ında ehre kazma dahi vurulması, çivi dahi çakılması önlenmelidir. Tüm kamu kurumları bu koordinasyon merkezi ile irtibat halinde olarak çalı malıdır. Bu ekilde yapılacak olan çalı malar daha verimli ve uzun ömürlü olaca ı gibi daha az maliyetli olacaktır. Bununla beraber çevrenin düzensiz, kötü ve çirkin görünmesini de engelleyecektir.

Kentin sorunları katılımcıların vermi oldukları cevaplarla paralellik göstermektedir. Bu sorunların ba ında gelen kent içi trafik sorunu, çok yönlü bir çalı ma ile çözülmesi gerekmektedir. İ k önce yapılması gereken kent içi trafik sorununu do uran sebebi te his edebilmektir. Kent içi trafik sorunun do uran en önemli sebep uygulanan yanlı politikalar sonucunda ehlin tek merkezli hale gelmesidir. Bütün kamu kurum ve kurulu larının müdürlükleri, ubeleri, özel kurulu lar ve ubeleri, eczane, özel hastane, banka ubeleri gibi en fazla yo unlu u çeken yerlerin hepsi tek bir merkezde toplanmı tır. Bu da araç ve yaya yo unlu unu merkezde toplamaktadır. Belediye ve valilik ba ta olmak üzere di er kamu kurumları ve sivil toplum örgütleri ile ortak hareket edilerek, bu sorunu çözecek politikalar belirlenmeli ve uygulanmalıdır. Yukarıda bahsi geçen birimler merkezin yanı sıra

çevre bölgelere de yayılmalıdır. Bunun için de çok titizlikle hazırlanacak bir imar planı artırır. Doğru hazırlanmış bir imar planı ile yeni merkezler oluşturulmalı ve vatandaşlar tek bir merkeze mahkum bırakılmamalıdır. Yapılacak düzenlemelerle yaya ve araç yolu çeken hizmet birimlerinin açılmasında sınırlamalar ve düzenlemeler getirilmelidir. Bir cadde üzerinde beş metre aralıkla yirmi-otuz eczane olmasının hiçbir mantıklı tarafı yoktur. Kıla caddesi buna güzel bir örnektir. Kentteki eczanelerin neredeyse yarısı bu cadde üzerindedir. Bunun yanı sıra sayısının deşmesine rağmen gereğinden fazla sayıda özel hastane, yine bu cadde üzerinde bulunmaktadır. Gözlükçüler yine bu cadde üzerinde haddinden fazla sayıda bulunmaktadır. Köprü Caddesi üzerinde bulunan banka şubeleri yine bu düzensizliğin bir örnektir. Yapılacak düzenleme ile bu hizmet birimleri merkez dışına çıkarılmalı ve bunların açılmasına belli düzenlemeler getirilmelidir. Belli aralıklarda aynı hizmet biriminin açılması yasaklanmalıdır. Bu sistemi uygulayan Avrupa ülkeleri mevcuttur. Bilinçli bir şekilde uygulanırsa başarıya ulaşabilecek bir uygulama olacaktır.

Malatya kuzey çevre yolu projesi bir an önce uygulamaya konulmalı ve kent içindeki araç trafiğini yavaşlatmaya bir rahatlama sağlanmalıdır. Kuzey çevre yolu yapımı için kullanılacak arazilerin seçiminde tarım alanlarının bulunmamasına azami dikkat edilmelidir. Bu çevre yolunun bitimini müteakip, mevcut çevre yolu kent içi bir yol olarak düzenlenmeli ve bu yoldan geçecek bir hafif raylı sistem çalışmasına bir an önce başlanmalıdır. İlk etapta Köprü Üniversitesi ile İstasyon Kavşağı Mevkiine kadar olan bölümde faaliyete geçirilmesi artıran hafif raylı sistem, şehrin trafik sorununun yanı sıra ulaşım sorununa da uzun soluklu bir çözüm olacaktır. Bu hafif raylı sistem ilerleyen dönemlerde kentin batı yönüne doğru uzatılıp Beylerderesi ve hatta organize sanayi bölgesine kadar bu hizmet götürülmelidir.

Kentin trafik sorunu, bu beş yıllık dönemde tam anlamıyla kaos kavramı ile açıklanabilecek duruma geldi. Trafik sorununu çözmeye yönelik yapılan ve sekiz trilyon para harcanan alt geçitler, beklenen rahatlama sağlayamadı. Parkmetre uygulamasının bu dönemde kaldırılıp sonra tekrardan başlatılması da trafik düzenlemesi konusunda bilinçli bir politika izlenmediğinin en güzel göstergeleri oldu (Doğan, 2009: 4).

Kent içinde araç park alanlarının artırılması da ayrı bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Merkezde araç park edilebilecek çok az yer bulunmaktadır.

Olanların da araç kapasitesi oldukça dü üktür. Daha ça da ekilde imar edilecek daha fazla araç park alanına kentin a ırı derecede ihtiyacı vardır. Belediye bu ekilde uygun bölgelere otoparklar açıp, kendisi i letebilece i gibi ihale ederek de vatanda larına güzel ve önemli bir hizmet sunabilir. Bu belediye için önemli bir gelir kayna ı da sa layacaktır.

Ankette katılımcıların özellikle belirtmek istedikleri hususları yazmaları için ayrılan bir bölüm mevcuttu. Bu bölüme yazılan görü ler do rultusunda katılımcıların belediye otobüslerinde hizmet veren oförlere yönelik önemli ele tirileri bulunmaktadır. Özellikle halkla ileti im konularında ele tiride bulunan katılımcılar, oförlerin bu konuda özenle e itilmeleri hususuna de inmektedirler. Bu do rultuda kent içi belediye otobüslerinde görev yapıp bire bir vatanda la ileti im içerisinde olan oförlere belli aralıklarla “kaliteli” halkla ili kiler e itimleri verilmelidir. Sadece yapmı olmak için de il, gerçekten ileti imi ö retebilme amacı ile bu e itimler verilmelidir. Belediye bu konuda gerek özel sektörden gerekse, üniversitelerden uzman yardımı almalıdır.

Belediye hizmetleri ile ilgili olarak yapılacak öneriler konusunda sınırsız sayıda örnek mevcut olmakla birlikte, genel olarak belediyenin vatanda odaklı olması en önemli unsurdur. Etkin kamu hizmeti sunumu için belediyenin vatanda odaklı çalı ması gerekmektedir. Vurdu u her kazmada amaç vatanda ın huzur, refah ve mutlulu u olmalıdır, ihtiyacının kar ılanması olmalıdır. Belediye vatanda odaklı çalı tı ı takdirde kamu hizmetlerinde etkinli i sa layabilecek ve sarsılmaz bir belediyecilik kültürü olu turabilecektir. Malatya Belediyesi defin ve mezarlık i lerinde oldu u gibi, halen hayatta olan vatanda larına yönelik sundu u hizmetlerin kalitesini acilen artırmak zorundadır. Bu do rultuda hizmetin vatanda odaklı sunulması esasına dayanan bir yönetim anlayı ına sahip olmalıdır. Ba ka bir belediyenin bir ay içerisinde bitirdi i bir i , Malatya’da bir yılda bitirilmemelidir. Vatanda ın her gün kullandı ı yol, kaldırım, içme suyu, kanalizasyon gibi hizmetlerde yapılan düzenlemeler ve çalı malar ivedilikle bitirilmeli, vatanda lar bu konularda ma dur edilmemelidir.

Bu çalı manın sonunda elde edilen yararlar unlardır:

Çalı manın ba nda ileri sunulan ilk denence Malatya Belediyesinin belediyecilik kültürünü olu turamaması nedeniyle sunmu oldu u kamu hizmetlerinde etkinli i sa layamadı ı ve vatanda ların da sunulan bu kamu hizmetlerinden memnun olmadı ıydı. Yapılan anketin sonuçlarına bakıldı nda tüm katılımcıların verdi i cevapların genel ortalaması 2,63 normal aralı na da denk gelse de kötü aralı na çok yakın olması nedeniyle vatanda ların bu hizmetlerin sunumunu yeterli olarak gördüklerini söylemek olanaksız görünmektedir. Çalı mada yapılan tespitler ve anket sonuçları bu konuda ara tırmanın birinci denencesini destekler niteliktedir.

Çalı mada yapılan tespitler ve anket sonuçları do rultusunda kentin tek merkezli hale geldi i ve tek merkezlili in de kent içi trafik sorununu do urdu u ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan bu sonuç, ara tırmanın ikinci ve üçüncü denencesini destekler nitelikte olup, yapılacak yeni çalı malar için önemli veriler sunmaktadır.

Yapılan bu çalı ma ile yerel yönetimlerde kamu hizmetlerinde etkinlik gibi önemli bir konu i lenmi olup, ortaya konulan bilgi ve tespitler bu konularda yapılabilecek yeni çalı malara ık tutabilecek nitelikte oldu u dü ünülmektedir.

EKLER

Ek - 1

ANKET FORMU

Bu anket, nönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı kapsamında yürütölen bir ara tırmaya veri toplamak için uygulanmaktadır. Anketin amacı **28 Mart 2004 – 29 Mart 2009** tarihleri arasındaki dönemde Malatya Belediyesinin sunmu oldu u hizmetlerin yeterlili ini; bu hizmetleri alan vatanda ların görü leri do rultusunda ölçmek ve de erlendirmektir.

Dolduraca nız anket bilimsel bir çalı ma kapsamındadır. Bu nedenle katılımcıların kimlik bilgileri istenilmeyecek ve verilen bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Verece iniz cevapların objektif ve samimi olması ara tırmanın güvenilirliği ve geçerlili i açısından son derece önemlidir.

Lütfen soruları tam olarak okuduktan sonra size en yakın olan cevabı i aretleyiniz. Çalı mamıza vermi oldu unuz destekten dolayı imdiden te ekkür ederiz.

Yrd. Doç. Dr. Selahaddin BAKAN

Yüksek Lisans Ö rencisi Umut PEKTEN

Elmek: umutipekten@hotmail.com.tr

nönü Üniversitesi Sosyal Bilimler

u anki evinizde kaç yıldır ikamet ediyorsunuz?

() 1 yıldan az () 1-5 yıl arası () 6-10 yıl arası () 11 yıl ve üzeri

SORULAR	Çok Kötü	Kötü	Normal	İyi	Çok İyi
1) Belediyenin kent genelinde sunmu oldu u; imar, su ve kanalizasyon, ula ım gibi alt yapı hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
2) Belediyenin mahallenizde sunmu oldu u; imar, su ve kanalizasyon, ula ım gibi alt yapı hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
3) Belediyenin kent genelinde sunmu oldu u; co rafi ve kent bilgi sistemleri hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
4) Belediyenin mahallenizde sunmu oldu u; co rafi ve kent bilgi sistemleri hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
5) Belediyenin kent genelinde sunmu oldu u; çevre ve çevre sa lı ı, temizlik ve katı atık toplama hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
6) Belediyenin mahallenizde sunmu oldu u; çevre ve çevre sa lı ı, temizlik ve katı atık toplama hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
7) Belediyenin kent genelinde sunmu oldu u; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
8) Belediyenin mahallenizde sunmu oldu u; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
9) Belediyenin kent genelinde sunmu oldu u; kent içi trafik hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
10) Belediyenin mahallenizde sunmu oldu u; kent içi trafik hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					

11) Belediyenin kent genelinde sunmu oldu u; defin ve mezarlıklar hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
12) Belediyenin mahallenizde sunmu oldu u; defin ve mezarlıklar hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
13) Belediyenin kent genelinde sunmu oldu u; a açlandırma, park ve ye il alanlar hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
14) Belediyenin mahallenizde sunmu oldu u a açlandırma, park ve ye il alanlar hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
15) Belediyenin kent genelinde sunmu oldu u; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
16) Belediyenin mahallenizde sunmu oldu u; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
17) Belediyenin kent genelinde sunmu oldu u; sosyal hizmet ve yardım, evlendirme, meslek ve beceri kazandırma hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
18) Belediyenin mahallenizde sunmu oldu u; sosyal hizmet ve yardım, evlendirme, meslek ve beceri kazandırma hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
19) Belediyenin kent genelinde sunmu oldu u; ekonomi ve ticaretin geli tirilmesi hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					
20) Belediyenin mahallenizde sunmu oldu u; ekonomi ve ticaretin geli tirilmesi hizmetlerini nasıl buluyorsunuz?					

Bunların dı ında 28 Mart 2004 – 29 Mart 2009 tarihleri arası döneme ait Malatya Belediyesi alı malarına ili kin belirtmek istedi iniz konuları ve belediyenizden beklemi oldu unuz hizmetleri bu bölüme yazabilirsiniz:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KAYNAKÇA

- AL**, Hamza (2008), Yeni Kamu Yönetimi, İstanbul: De i im Yayınları.
- AVRUPA KONSEYİ YEREL VE BÖLGESEL YÖNETİMLER YÖNLENDİRME KOMİTESİ (CDRL)**, (1995), Hizmette Yerellik (Sübsidiyarite) lkesinin Tanımı ve Sınırları, Ankara: Mahalli dâreler Genel Müdürlü ü.
- AYDINLI**, Halil brahim (2004), Sosyo-Ekonomik Dönü üm Sürecinde Belediyeler, Ankara: Nobel Yayın Da ıtım.
- BAKAN**, Selahaddin- **TUNCEL**, Gökhan (2010), “Türkiye’de Yetkin Devletten Etkin Devlete Geçi Sürecinde Sübsidiaritenin (Yetki Devri) Rolü”, Malatya.
- BOZLAĞAN**, Recep- **DEMİRKAYA**, Yüksel (2008), Türkiye’de Yerel Yönetimler, Ankara: Nobel Yayın Da ıtım.
- BOZLAĞAN**, Recep (2002), “Yerel Hizmetlerde Özelle tirme Yöntemleri”, İstanbul: Alfa Basım Yayım Da ıtım Ltd. ti.
- ÇARKÇI**, Akif (2007), Kent Yönetimine Farklı Bakı lar Yerel Perspektiften Ekonomi, Siyaset ve Yönetim, İstanbul: ehir Yayınları.
- ÇETİNER**, Hüseyin (2005), Malatya, İstanbul: Yön Matbaacılık.
- ÇİFÇİ**, Deniz (2008), “Yerel Yönetimler ve Kültür” İstanbul: Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü letme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- DOĞAN**, Niyazi (2009), “Cemal Akın’ın 5 yılına Dair”
<http://www.malatyahaber.com/haberler/templates/malatya-new.asp?articleid=20814&zoneid=9&y=34>, 09.08.2010 tarihli eri im.
- ERYILMAZ**, Bilal (2005), Kamu Yönetimi, İstanbul: Erkam Matbaası.
- GÜLER**, Birgül Ayman (2005), Yeni Sa ve Devletin De i imi Yapısal Uyarlama Politikaları 1980- 1995, Ankara: mge Kitabevi.
- GÖKÇE**, Orhan- **BAYRAKÇI**, Erdal (2002), Yerel Yönetimler Maliyesi Ders Notları, Konya: Olgunçelik Matbaacılık.
- GÖRMEZ**, Kemal (1997), Yerel Demokrasi ve Türkiye, Ankara: Vadi Yayınları.
- GÖYMEN**, Korel (1997), Türkiye’de Kent Yönetimi, İstanbul: Boyut Yayıncılık.

- GÖZÜBÜYÜK**, İbrahim (1995), Yönetim Hukuku, Ankara: Turhan Kitabevi.
- İLHAN**, İsmail (2007), “Malatya İlçesinin Belediye Başkanlıkları: 2007 Yılındaki Malatya İlçe Merkezi, İlçe Merkezleri ve 5000 Nüfus Üstündeki Belde Belediye Başkanlıklarının Tanıtılması”, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KALÇA**, Fatma (2009), “5302 ve 5393 Sayılı Yerel Yönetim Yasalarının Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Artışı Açısından Değerlendirilmesi”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KARADOĞAN**, Sabri (1999), “Kuruluş Yeri Açısından Malatya İlçesi ve Yakın Çevresinin Jeomorfolojisi” Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KARATEPE**, İsmail (1995), İdari Hukuku, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- KELEŞ**, Ruken (1997), Kentleşme Politikası, Ankara: İnce Kitap.
- KELEŞ**, Ruken (1998), Kentbilim Terimleri Sözlüğü, Ankara: İnce Kitap.
- KELEŞ**, Ruken (2009), Yerinden Yönetim ve Siyaset, İstanbul: Cem Yayınevi.
- MALATYA BELEDİYESİ BASIN YAYIN VE HALKLA İLİŞKİLER MÜDÜRLÜĞÜ**, (2010), Malatya Belediyesi Hizmet ve Yatırımları, Yayınlanmamış Çalışma.
- NADAROĞLU**, Halil (2001), Mahalli idareler, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- ORTAYLI**, İbrahim- **TEKELİ**, İhan (1978), Türkiye’de Belediyeciliğin Evrimi, Ankara: Ayyıldız Matbaası A.Ş.
- ORTAYLI**, İbrahim (1985), Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği, İstanbul: Hil Yayınları.
- ORTAYLI**, İbrahim (2000), Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli idareleri (1840-1880), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- SEVİM**, Mustafa (2006), “Doğaya ve İnsana Duyarlı Kentiçi Ulaşım Modeli: Malatya Örneği”, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

TÜRKOĞLU, rfan (2007), “Yerel Yönetimlerde Mali Reform Arayı ları:

Türkiye’de Belediyelerde Mali Özerklik ve Belediye Ba kanlarının Mali Özerklik Algılaması”, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

TOPRAK, Zerrin (2006), Yerel Yönetimler, Ankara: Nobel Yayın Da ıtım.

YÜKSEL, Fatih (2004), Ça da Kent Yönetimi ve Yönetici Vizyonu, Ankara: Detay Yayıncılık.

<http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=template&id=188&lang=0>, 14.11.2010

tarhli eri im.

http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/aas_122.html, 29.06.2010 tarihli eri im.

http://www.ekodialog.com/kamu_yonetimi/merkezi_yonetim.html, 29.06.2010

tarhli eri im.

<http://www.kamu.sakarya.edu.tr/Duyurular/mahallidareler.ppt>, 11.10.2010

tarhli eri im.

http://www.malatya.bel.tr/eski_baskanlar.asp, 10.09.2010 tarihli eri im.

<http://www.malatya.bel.tr/malatya.asp>, 10.09.2010 tarihli eri im.

http://www.malatya.bel.tr/malatya_cumhuriyet_donemi.asp, 10.09.2010 tarihli

eri im.

http://www.malatya.bel.tr/malatya_cografi_konum.asp, 10.09.2010 tarihli eri im.

http://www.malatya.bel.tr/malatya_dogal_kaynak.asp, 11.09.2010 tarihli eri im.

http://www.malatya.gov.tr/images/istatistiklerle_malatya_2009.pdf, 20.01.2011

tarhli eri im.

<http://www.malatyam.com/g-46-b-malatya-yeni-cami-den-farkli-bakislar.html>,

20.01.2010 tarihli eri im.

<http://www.malatya.gov.tr/malatya-hakkinda/detay.aspx?>, 10.09.2010 tarihli eri im.

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/368.html>, 23.01.2011 tarihli eri im.

<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1449.html>, 23.01.2011 tarihli eri im.

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=1.5.5393&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch>, 10.01.2011 tarihli eri im.

<http://www.mta.gov.tr/v1.0/bolgeler/malatya/index.php?id=basin>, 20.10.2010 tarihli

eri im.

http://www.odevarsivi.com/dosya.asp?islem=gor&dosya_no=144668, 01.07.2010

tarihli eri im.

<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5216.html>, 23.01.2011 tarihli eri im.

<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html>, 09.07.2010 tarihli eri im.

http://www.tuik.gov.tr/AltKategori.do?ust_id=11, 10.10.2010 tarihli eri im.

<http://tuikapp.tuik.gov.tr/nufusmenuapp/menu.zul>, 20.01.2011 tarihli eri im.

<http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=40164>, 25.09.2010 tarihli eri im.

http://www.yayed.org/genel/bizden_detay.php?kod=423&tipi=7&sube=0,

29.06.2010 tarihli eri im.

www.mahalli-idareler.gov.tr/.../Kanunlar/5216_sayili_buyuksehir_bel_kanunu.doc,

23.01.2011 tarihli eri im.